ANUL XXII
32
(902)
Simbătă
11 august
1979
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Imperativele actualității

democrația noastră socialistă cunoaște in aceste zile momente importante ale evidențierii virtuților sale : vizitele de lucru ale secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pe șantierul Dunăre—Marea Neagră, in județele Gorj, Mehedinți, Hunedoara și Dolj. O semnificație deosebită au aceste noi expresii ale dialogului partidului cu poporul acum, in atmosfera de entuziasm și profundă mobilizare a forțelor creatoare ale intregii națiuni socialiste, care prefațează, la scara intregii țări, marea sărbătoare de la 23 August.

Prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu in mijlocul minerilor, la Rovinari, participarea sa directă la sărbătorirea „Zilei minerilor" se inscriu ca fapte de o inaltă semnificație politică, cu o bogată incărcătură de idei și emoțională. La Rovinari, in Gorj ca și in Valea Jiului, a avut loc un amplu și rodnic dialog privind probleme esențiale ale creșterii producției și utilizării mai eficiente a resurselor carbonifere in scopul sporirii potențialului energetic al țării. Cuvintările tovarășului Nicolae Ceaușescu la marile adunări populare, subliniate in repetate rinduri de aplauze și urale prelungite, se impun conștiinței noastre de constructori conștienți și devotați ai noii societăți prin ținuta lor științifică, prin puterea analizei pătrunzătoare, partinice, prin vibrația patriotică a fiecărei chemări, prin clarviziunea asupra fenomenelor politice și economice, ce au loc la noi și in lume, prin modul înțelept de a arăta drumul ce trebuie urmat spre edificarea liberă a viitorului, in deplină concordanță cu propriile noastre aspirații.

Ideile care se desprind din cuvintările tovarășului Nicolae Ceaușescu — idei de mare relief — compun imaginea actualității noastre politice și economice, cu exigențele și cerințele ei imediate și de perspectivă. A munci mai mult și mai bine, a munci mai eficient. A te integra in muncă cu mai multă responsabilitate. A-ți indeplini cu mai mare promptitudine sarcinile ce-ți revin. A combate, folosind critica și autocritica, lipsurile din propria ta activitate, din munca semenilor tăi. Intre importantele imperative ale prezentului se inscrie, de bună seamă, acela al economisirii energiei atit de necesare dezvoltării pe mai departe a economiei naționale, progresului țării, concomitent cu descoperirea unor noi surse. Ideea de economisire este și trebuie văzută in strinsă legătură cu cea de patriotism, pentru că act patriotic inseamnă orice atitudine care vizează limitarea, pină la strictul necesar, științific determinat, a consumului de energie. Se impun, in acest context, ca preocupări de prim plan cele ce vizează calitatea și eficiența de fapt ; pirghii ce contribuie la ridicarea bunăstării poporului. Acestea sint imperative ale actualității ce se adresează, deopotrivă, minerilor — dar și nouă, tuturor, celor ce avem, in angrenajul social, răspunderi proprii in marea operă pe care o infăptuiește poporul român — construirea societății socialiste multilateral dezvoltate, a celei comuniste.

Scopul a tot ce infăptuim — **arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la marea adunare populară de la Rovinari** — in patria noastră, esența politicii partidului comunist, a societății socialiste multilateral dezvoltate pe care o edificăm in România este fericirea intregii națiuni, inflorirea sa multilaterală, bunăstarea omului și afirmarea plenară a personalității sale, asigurarea pentru fiecare membru al societății a unor condiții de viață și de muncă din cele mai bune, in contextul fericirii intregului nostru popor.

Acest scop, după cum a reieșit clar din cuvintare, nu se poate atinge decit dacă ne mobilizăm permanent pentru creșterea forțelor de producție, a venitului național, pentru asigurarea energiei și materiilor prime, pentru dezvoltarea continuă a industriei și agriculturii. Numai și numai prin munca noastră, din ce in ce mai bine organizată, folosind cuceririle științei și tehnicii celei mai avansate, insușindu-ne cele mai noi cunoștințe se poate asigura inflorirea tot mai rapidă a patriei. A unei patrii independente, libere, suverane.

Recentele vizite de lucru au pus in evidență elanul constructiv al oamenilor muncii, capacitatea lor de a răspunde chemărilor partidului, hotărirea lor de a intimpina cu noi realizări remarcabile cea de-a 35-a aniversare a Eliberării, Congresul al XII-lea, unitatea intregului popor in jurul partidului, a secretarului său general.

Acestor realități dinamice, politice și sociale, oamenii scrisului angajați prin cuvint, prin prezența lor in Cetate, se consideră datori a le afla — sub imperativul necesar al calității — echivalențe artistice pe măsură, contribuind astfel la edificarea noii civilizații pe pămintul patriei. Pentru scriitorul adevărat, patria, partidul și poporul reprezintă, firește, insăși lumea lui interioară.

Luceafărul

„Facem totul pentru ca, pe măsura creșterii bogăției naționale, a producției nete și a venitului național, să asigurăm continuu dezvoltarea generală a patriei și ridicarea bunăstării poporului. Scopul a tot ceea ce infăptuim în patria noastră, esența politicii partidului comunist, a societății socialiste multilateral dezvoltate pe care o edificăm in România este fericirea întregii națiuni, înflorirea sa multilaterală, bunăstarea omului și afirmarea plenară a personalității sale, asigurarea pentru fiecare membru al societății a unor condiții de viață și de muncă din cele mai bune, în contextul fericirii intregului nostru popor".

NICOLAE CEAUȘESCU

Simple amintiri

la data aceea eram printre „cei de față". Martori și participanți la revoluția eliberatoare despre care Istoria și Legenda nu și-au depănat incă toate firele de poveste. Eram la București și mi-aduc aminte de toate și de toți : brasardele tricolore ale Patrioților înarmați, deținuții politici antifasciști ieșiți la lumină și acțiune, armata română in insurecția națională. Teatrul Național arzind sub bombe, bătălia de la Băneasa, prizonierii germani incolonați și păziți de soldații noștri, steagurile Națiunilor Unite la toate balcoanele, prima demonstrație liberă pe străzi și primele cuvintări cu „dragi tovarăși și prieteni" adresate întregului popor.

O săptămină mai tirziu, ne aflam, cu miile, la porțile orașului eliberat de noi-inșine, la Colentina, ca să primim, — cu flori și aplauze, cu piine și vin, armatele prietene și aliate alături de care armata română avea să ducă lupta mai departe, pină la Ziua Victoriei.

Veni-va timpul cind și despre cealaltă perioadă — eroică și contradictorie, care incepuse cind erau ocupate Cehoslovacia și Polonia și avea să avanseze prin lacrimi și singe, pină la Revoluția eliberatoare, — se va ști și se va putea spune intregul adevăr, așa precum l-a trăit poporul nostru și cum trebuie să-l consemneze istoria, căci Timpul lucrează pentru România.

Se implinesc deci patruzeci de ani de cind, student și publicist, învățam „politica" de la sursă, fiindcă învățasem ce diferență putea să fie intre ziarul gindit in ajun, și cel apărut dimineața. După demonstrația antifascistă de la 1 Mai, au urmat altele ; cea mai frumoasă a fost serbarea muncitorească din Parcul Veseliei, din 13 august 1939, cam pe vremea asta. Vorbitorul era tinărul lider comunist Nicolae Ceaușescu. A vorbit și tinăra comunistă Lenuța Petrescu. Remarcam faptul că majoritatea celor care au condus această manifestație erau membrii Cercului cultural de pe lingă breslele din industriile textilă, pielărie și incălțăminte.

Intr-o discuție purtată, nu demult, cu redactorul paginii de critică a revistei „Luceafărul", colegul nostru declara că ar fi de dorit ca istoria literară să intirzie ceva mai insistent asupra variatelor aspecte in contemporaneitate ale timpului avantgardei literare românești. Pentru că astăzi apar in primele rinduri ale literaturii noastre de toate genurile, — proză, poezie și teatru, — multe dintre numele tinerilor de atunci, care își făuriseră o concepție revoluționară despre rostul artelor și un limbaj, o expresie nouă, mai explozivă, pe măsura acelui conținut exploziv. In debuturile mele, în publicistica acelor ani, m-am intilnit și m-am imprietenit cu oameni ca : Alexandru Balaci, Virgil Teodorescu, Geo Bogza, Miron Constantinescu, Victor Iliu, Ștefan Popescu și Ștefan Roll, George Macovescu și atiția alții pe care-i cunoaște azi toată țara.

Dar pentru că a sosit vremea aniversărilor, n-aș vrea să pierd ocazia de a rememora că anul acesta se implinesc patru decenii de la apariția revistei „Cadran", publicație de cultură a studențimii democratice bucureștene, singura revistă literară de tineret indrumată de Partidul Comunist Român. Cenaclul revistei își ținea ședințele într-o mansardă studențească, cu acea incărcătură de emoție pe care ți-o dă aventura romantică intr-o epocă de mari primejdii și de inalte aspirații. Acea revistă, la care colaborau de asemenea cele mai strălucite condeie ale generației anului 1939, — anul renașterii U.T.C.-ului nostru, — a „făcut școală" la vremea aceea.

Colaborarea multor scriitori și oameni de cultură la publicația noastră de atunci este pentru ei, astăzi, un prilej de calde amintiri și un titlu de glorie.

Istoria și-o scriu popoarele cu inima lor insingerată de doruri neimplinite. Precum se zice, popoarele fericite n-au istorie. Fericirea supra-națională și supra-culturală n-are istorie ; nici nu-i trebuie : „viața-i scurtă, să scape cine poate !" Lozinca naufragiaților in pribegie.

Noi, românii, n-am fost niciodată niște naufragiați pe mări pribege. Aici e „marea noastră" — cum spuneau latinii, imitindu-i pe traci. Aici sint munții noștri, cu aurul și cu filosofia lor. Aici este imensul nostru patrimoniu spiritual, inteligența și dorul nostru.

In aceste zile nu mă pot separa nici de amintirea lor, fiindcă sint inseparabile de acel „august in flăcări".

Mihnea Gheorghiu

Continuare in pag. a 2-a

Patria

„este mare și frumoasă ideea ta d-a ... îți incălzi inima, trudită și ingheţată de suferințele intime, la vatra națională. Nenorociți sint acei ce concentrează toată puterea lor de a iubi intr-o dragoste intimă asupra unui obiect rar de găsit, iute trecător și pieritoriu, cind il găsim. Pentru ce să nu intoarcem dragostea noastră asupra unui obiect mare și nepieritoriu ? **Și ce e mai mare pentru om decit țara sa ?** ...Să intoarcem ceea ce ne-a mai rămas din dragostea noastră, s-o intoarcem către țara noastră. **România** va fi iubita noastră. Intr-insa și printr-insa să reinnoim și să intărim frăția noastră...".

Cu aceste cuvinte il imbărbăta Bălcescu pe Alecsandri după pierderea Elenei Negri. Cuvinte simple, de la om la om, care dezvăluiau totodată măreția dăruirii lor către patrie, capacitatea lor și a lui Bălcescu indeosebi, care s-a jertfit țării sale, dindu-i cei 33 de ani ai scurtei sale vieți, pină la ultima suflare, de a inchina patriei indirjita lor luptă. Prin ei și ceilalți neobosiți luptători ai marei lor generații și a celor următoare, România cea nouă a veacului trecut a renăscut pe locurile Daciei antice, ducind mai departe tradițiile unuia din cele mai vechi popoare europene și strălucirea Romei.

Patria n-a fost pentru acei oameni o vorbă goală, o lozincă lipsită de conținut, o fațadă pentru meditări tenebroase, ci a fost, așa cum este și astăzi pentru cei ce i se inchină, sublimul complex al unui intim și roditor pămint, în care o națiune vorbea o unică limbă și avea năzuinți comune de eliberare. Cind încă unitatea statală nu fusese realizată, Kogălniceanu arăta in vestitul său curs de deschidere din 1843 că pentru el istoria națională înseamnă istoria Moldovei, Valahiei și Transilvaniei, deoarece, spunea el, „departe de a fi părtinitorul unui sentiment de ură către celelalte părți a neamului meu, eu privesc ca patria mea toată acea întindere de loc unde se vorbește românește".

Patria este una din condițiile fundamentale ale realizării fiecărui individ. Este in fond o condiție a definirii sale. Este bine a nu uita niciodată că dincolo de patrie, dincolo de hotarele ei, pindesc primejdiile deztărării și, de fapt, ale dezumanizării. Identitatea unui deztărat tinde a se schimba, el nu mai este **el insuși** atunci cind a pus intre el și patrie hotarul unei veșnice despărțiri. Intr-o măsură a incetat a mai fi om, s-a automutilat, căutind in iluzii deșarte ceea ce nu-i putea da **decit propria patrie.** Mi-a fost dat să asist cindva la reintoarcerea după patru decenii a unui intelectual român venit, după multe și nefirești ezitări, in locurile ancestrale in care trăiseră inaintașii săi, unii incărcați de istorie și in care el insuși trăise copilăria, tinerețea și chiar inceputurile maturității. Emoția i-a fost copleșitoare, a trăit un șoc profund și mi-a mărturisit bucuria nemărginită a regăsirii, sentimentele neinchipuit de puternice pe care aerul patriei veșnice i le-au trezit. N-a mai trăit multă vreme, o jumătate de deceniu, dar în fiecare an vizitele sale se repetau, in ciuda unei sănătăți precare, in citeva rinduri. Venea să respire aerul patriei, să revadă locuri și oameni, să cunoască și să înțeleagă viața cea nouă. A murit la masa sa de lucru, cum se cuvine a muri orice savant, dar știu că a murit impăcat. **Iși regăsise patria** care, generoasă și iertătoare, il deschisese brațele ocrotitoare, îi dăruise increderea in forțele sale și mai ales îi dăruise un țel. Nu mai era o frunză bătută de vinturi, ci aparținea din nou comunității sale naționale ale cărei rădăcini, firesc, nu pot fi regăsite decit in **solul ancestral al propriei țări.**

Există desigur locuri in care, pentru unii, viața poate fi mai ușoară. Dar care comoditatea și chiar o bunăstare superioară pot inlocui

Dan Berindei

Continuare in pag. a 7-a

JURNAL DE POET

Cântecul

cântecul este potențarea cuvintului, extinderea și concentrarea lui totodată, așa cum durerea străpungind inima ii revelează acesteia incă o dimensiune a vieții.

Cele două aripe ale cântecului sint suferința și bucuria topite laolaltă in acel svicnet-rănire ce licăre a izbăvire.

Gesang ist Da — Sein — cântecul inseamnă Prezență, actualizare, este acea ființare intensivă, acea densitate a ființării, iradiere nucleară concentrică, unire atit de profundă intre spirit și lut că acesta din urmă este străbătut in fibrele cele mai insesizabile de aură, de lacrima transfigurării.

Totul tinde spre cântec, spre Laudă Imn, spre cântarea ; cântecul este logos intrupat, este cuvintul devenit natură și istorie, ca natura și istoria să devină cuvint-leagăn al cântării.

La durere și bucurie omul cântă — este atins de spirit, este căutat de focul mingiietor al spiritului și răspunde a cântare eliberare. Prin cântec, durerea se ia ca roua de pe crengi la strigătul aurorei, iar bucuria se amină precum căldura amurgului in cuibul de pe virfuri.

Zăpada și chiciura, cucul și ciocirlia, steaua și pruncul gingure-n cosmos fiecare pe limba lui cântare de taină. Lebăda-i mută, dar ascultată in sbor aripele ei, desfășurate, emit o melodie de mare finețe și armonie. Dar nu numai că toate își spun pe limba lor cântarea lor ci se și ascultă una pe alta, se implinesc și impletesc laolaltă in acea doxologie profundă care de departe se preface in ison răpitor intru infrățire și frumusețe.

Este de ajuns să pătrunzi intr-o pădure in mai ca să ințelegi o parte măcar din tihna cântării. Cum se ascultă și cum se intrec, cum se urmează și reiau unele pe altele, cum se țese miraculos acea pinză invizibilă in care să scinteie a diamant roua cerească.

In cântec, cuvintul poate odihni in lacrima aură a simplității sale. Bach va face din două cuvinte durate laolaltă milenar — Kirie eleison — aproape o cantată. La originea cântecului profetic inspirat stă cântecul. Orfeu — tracul — este răstignit in mythos pe lira vieții sale. Pe Acropole odele pindarice erau cântate. Miorița, la origini, este cântec, este rostire inaltă, este bucuria ca și intreaga poezie imnică medievală pină la **Cantatele** lui Bach, la **Oda Bucuriei** lui Beethoven, la **Requiemul** lui Mozart și **Messia** lui Haendel. Ascultați-l rostindu-și versurile pe oricare dintre poeții lumii cum dobindește cuvintul in glasul lui acel spațiu al eliberării intru cântare, ritm, intru litanie, in căutare intru spiritual și transfigurare. Ca in această strofă a lui Eminescu :

O rază te'naltă, un cântec te duce
Cu brațele albe pe piept puse cruce
Cind torsul s'aude l'al vrăjilor caier
Argint e pe ape și aur in aier.

Ioan Alexandru

În pagina a 3-a

Eroi la 20 de ani

semnează Mihai Staian, Ion Longin Popescu, Ștefan Mitroi

„Din nou lumină"

O lectură tulburătoare iți oferă cartea **Din nou lumină** a marelui oftalmolog român Petre Vancea. Cind savanții coboară de pe tărimul lor de strictă specialitate, auster și prin definiție dramatic — ce poate fi mai temerar decit un nou pas in vastul imperiu al necunoscutului ? — intilnirea lor cu noi este dintre cele mai benefice. **Intilnirea lor**, fiindcă nouă celor nespecializați ne este peste putință de a le atinge domeniul : cel mult ii putem intimpina cu mirările noastre sincere și proaspete. Personal am prins un oarecare gust pentru minunile ce se petrec in cimpul chimiei citind cărțile de **popularizare** ale marelui profesor care a fost G. G. Longinescu. Cind mă-mpotmolesc in preocupările mele e destul să

Gheorghe Suciu

Continuare in pag. a 7-a

Opera și calitatea lecturii

douăzeci și una de „Scrisori imaginare" ... : Unamuno, Holderlin, Camus, Zweig, Loti, Burckhardt, Chamfort, Rilke, Rousseau, Proust, Pavese, Wilde, Weils, Kafka, Seneca, Descartes, Erasm, Pascal, Gide, Flaubert, Blaga) publică Octavian Paler la **Editura Eminescu**. In afară de un scurt „Cuvint inainte" cartea mai conține — după fiecare scrisoare — cite un poem care completează dialogul.

Autorii folosiți in argumentație sint cei care au dobindit și valoare mitologică. Așa se explică de ce prezența lor in text alături de simboluri ale mitologiei (aici, mai ales, grecești) nu are nimic discordant, timpul lor, și social și

George Alboiu

Continuare in pag. a 7-a

Nostalgia miturilor

Sensibilitatea celor mai mulți poeți (chiar și moderni) se întemeiază pe un suflet de tip pelasgic. Excluzindu-i pe experimentaliștii calculați, poate că opera unuia singur s-ar putea sustrage tipului de sensibilitate amintit dar nici aceea in chip deplin, deoarece dacă Rimbaud visa „un univers eliberat de origină și nostalgie", poezia lui a rămas totuși cu nostalgia de a nu fi putut crea o atare „oribilă" noutate. Rămin deci toți poeții — nostalgici, in zarea acestui sentiment unificator inițiindu-se orice demers poetic. Prea obișnuiți să-i fixăm obiectul numai in trecut, n-am observat că științele insești pornesc de la nostalgia unor fapte și structuri noi.

Războiul cunoașterii lui Ion Brad vine ca o

Gheorghe Pituț

Continuare in pag. a 7-a

Fețele violenței

Sint unele scene care-ți rămin în memorie pentru totdeauna. Într-un mod ciudat, aproape inexplicabil, ele persistă in tine și răsar cind te aștepți mai puțin. Din decență și repulsie, din nevoia firească de a ocroti omenescul, de a te simți om și de a nu iți prejudicia munca, încerci să le uiți. Puține sint lucrurile, pe care dacă vrei intr-adevăr să le uiți, nu le poți uita. Instinctul de conservare este aici dezis ori capătă o turnură cu totul nouă. Întreaga noastră ființă refuză uitarea, se constituie in amintire perenă, oricind la-ndemină, capabilă să ghideze către adevăr, să examineze lucid, prin comparație, intimplările și faptele lumii. Sint scene ale morții violente, brutale, urite, in care politicul, socialul, biologicul se amestecă uluitor cu absurdul, grotes-

Grigore Hagiu

Continuare in pag. a 7-a

Fascinația și (ne)putințele semioticii literare

Într-o lucrare fundamentală de estetică — este vorba de **Teoria estetică** — Th. W. Adorno a definit astfel „criza sensului" in opera de artă : „Arta este astăzi capabilă să implinească acest lucru : prin negarea consecventă a sensului, ea dă dreptate postulatelor care constituiau odinioară sensul operelor. Din această cauză, operele aflate la nivelul formal cel mai ridicat, desprinse de sens sau străine de el, sint mai mult decit elementar de absurde, pentru că conținutul lor se dezvoltă în cadrul negării sensului" (**Ästhetische Theorie**, vezi ediția franceză : **Theorie esthetique**, Editions Klincksieck, Paris, 1974, p. 206).

Nimic nu ne obligă să dăm in intregime dreptate lui Adorno care, prin afirmația de mai

Constantin Crișan

Continuare in pag a 6-a

cronica literară

D. Micu: G. CĂLINESCU ÎNTRE APOLLO ȘI DIONYSOS

Cum o dovedesc nu puține dintre lucrările sale, Dumitru Micu manifestă un interes special pentru temele și subiectele de maximă acuitate, înscrise, să spunem astfel, pe ordinea de zi a criticii și istoriei noastre literare actuale. Spirit prin excelență antihedonist, refractar la ideea că o carte se scrie doar din plăcere, cu prețul totalei detașări de curenții veșnic agitați ai vieții literare imediate, așadar, autorul unor masive exegeze, precum, între altele, aceea despre „gîndirism", e un împătimit al confruntărilor deschise, militantismul, în sensul originar al cuvîntului, indicînd, poate, cea mai de seamă caracteristică a temperamentului său critic. Într-un asemenea context, ceea ce, însă, conferă demersurilor lui Dumitru Micu puternica, inconfundabila lor notă aparte rezidă în extraordinarul efort de implicare a filonului congenital polemic în materia investigațiilor și analizelor de anvergură, de cuprindere exhaustivă. Firește, la originea acestui mod de a trata lucrurile stă și invidiabila putere de muncă a autorului, tenacitatea sa tipic ardelenească, am zice. Rămînînd, însă, doar la această explicație, riscăm să pierdem din atenție tocmai esențialul. Însușirea la care ne referim, în fond, chezășuiește transpunerea în fapt real a însuși crezului profesional ce stă la temelia acțiunilor critice întreprinse de Dumitru Micu. Se desprinde astfel constatarea că pasiunea pentru elaborațiile critice de deosebită amploare au drept resort intim convingerea că marile și controversatele teme ale literaturii naționale își pot asigura rezolvarea cu adevărat eficientă prin depășirea hotărîtă a intervențiilor marginale și (mai mult sau mai puțin) ocazionale, concretizate fie în foiletoane circumstanțial-polemice, fie în eseuri subtil-insolite, care, sinceri să fim, cel mai adesea, nu fac decît să tulbure și mai mult apele, să împingă starea de confuzie la limită.

În toate aceste privințe, impresionantă, nu numai prin proporțiile ei, exegeza consacrată lui G. Călinescu, deține poziții cu totul privilegiate. Cartea **G. Călinescu între Apollo și Dionysos** (Editura „Minerva", 1979) apare într-un moment cum nu se poate mai nimerit. Nu credem a exagera cu nimic afirmînd că ea vede lumina tiparului exact în momentul cînd ceea ce am numi aproape constanta criză de autoritate a spiritului critic, nu numai din prezent ci și din trecut, față de opera și personalitatea marelui scriitor atinge treapta cea mai de sus. De altminteri, se pare că Dumitru Micu însuși este conștient de respectiva stare de lucruri, drept care nu ezită a acționa în consecință. Totodată, citind studiul și scrutîndu-i structura generală, nu putem să nu observăm că modelul de la care acesta se revendică este chiar cel propus de G. Călinescu prin demult clasica serie a studiilor consacrate lui Eminescu. Și, trebuie numaidecît accentuat, situația nu e deloc întîmplătoare, întrucît, la drept vorbind, sarcina pe care Dumitru Micu și-o asumă acum este, în numeroase privințe, surprinzător de asemănătoare cu cea pe care și-o asuma cu multe decenii în urmă „eroul" studiului său. Mai direct spus: dacă la vremea sa G. Călinescu s-a angajat în memorabilul demers exegetic animat în chip expres de intenția repunerii în cadrele lui realiste, complex și adînc argumentate din unghi analitic, a eminescianismului, la rîndul său, Dumitru Micu nu urmărește altceva (dar cît de important și de semnificativ este acest act în sine!) decît să facă tot ce-i stă în putință spre a ajunge la rezultate de aceeași natură, în discuție (se înțelege) aflîndu-se acum, călinescianismul. Spre a ne face mai bine înțeleși, ne îngăduim a decupa două scurte pasaje din (poate) cel mai important și mai împlinit capitol al studiului: anume, din cel intitulat **Obsesia monumentalului**, în care este analizată opera de istoric literar a lui G. Călinescu. Primul: „Ca în **Viața lui Mihai Eminescu**, cercetătorul și-a propus, și în **Opera lui Mihai Eminescu**, să înfățișeze un Eminescu real, demitizat. Trebuia, după opinia lui, pus odată capăt practicii culturale de a se debita pe seama poetului național toate **locurile comune cultice**, fără cunoașterea exactă a operei sale. Era, spre a întrebuința propriile-i cuvinte, nevoie de o „documentație" care să scoată critica eminesciană din „rutina orală și școlară" în care „ruginise", să invalideze impresionismul diletantistic, întemeiat pe „eu cred" și „aș fi de părere că". Al doilea: „Nimeni nu mai împărtășește astăzi opinia, exprimată de unii la apariția **Vieții lui Mihai Eminescu**, ba chiar înainte, că prin aducerea poetului din „cerul legendei" pe pămînt, Eminescu este „coborît" și memoria lui profanată. A fi procedat altminteri, ar fi fost, din partea criticului, o mistificație deliberată, în dezavantajul obiectului. Demitizarea nu e un scop în sine, însă G. Călinescu demitizează spre a mitiza". Formulări mai exacte decît acestea, referitoare la (utilizînd, la rîndu-ne un cuvînt deosebit de agreat de autor) unghiul „atitudinal" al lui Dumitru Micu față de opera și personalitatea lui G. Călinescu, cu greu s-ar putea găsi. **Mutatis mutandis** copleșitor de masiva exegeză, închisă între copertile volumului **G. Călinescu între Apollo și Dionysos**, este animată pînă la obstinație de ambiția realizării „programului" în cauză. Limpede pentru oricine, mai întîi, este faptul de a supune celei mai minuțioase cu putință „descrieri" critice opera literară călinesciană în **totalitatea ei**. Cu cîteva excepții doar (inexplicabilă, de exemplu, pierderea din atenție a nuvelistului), cunoscutului (și recunoscutului!) spirit de meticulozitate analitică al autorului nu-i scapă nimic sau aproape nimic. În succesiunea lor, compactele capitole ale cărții (în afara celui introductiv, **Căutarea de sine**, și a celui concluziv, **Între Apollo și Dionysos**) poposesc, cu neistovit elan investigativ, asupra tuturor „genurilor" și „speciilor" practicate de fabulosul scriitor total care este G. Călinescu. Din acest punct de vedere, Dumitru Micu are (primul), meritul de a propune imaginea cvasi completă a formelor de manifestare proprii geniului creator călinescian. Elogiind pur și simplu [illegible] travaliu desfășurat de critic și, de asemenea, atrăgînd luarea aminte asupra ridicatului (nu odată, excepționalului) nivel calitativ al analizei, totuși, în acest punct, e de făcut cel puțin o observație cu valoare de principiu. De fapt, se va vedea îndată, este vorba de o observație cu dublu aspect. Revenim la programul de lucru utilizat de G. Călinescu în cazul lui Eminescu (cum am încercat să arătăm, adoptat de Dumitru Micu în studiul de față) și reținem un adevăr indubitabil. În fapt, între gradul de cunoaștere și înțelegere, pe de o parte, a operei și personalității eminesciene (la data respectivă) iar, pe de altă parte a operei și personalității călinesciene (în momentul de față) există o sensibilă și deloc neglijabilă deosebire. Sub ambele aspecte — al cunoașterii și al înțelegerii —, în cazul lui G. Călinescu, să recunoaștem, situația este mult mai bună. Opera marelui critic și romancier, practic, adică în perspectiva circuitului editorial, nu mai are necunoscute cît de cît importante. Iar în legătură cu dosarul critic, orice s-ar zice, departe de a fi suspectat de precaritate, din contră, acesta conține numeroase piese de rezistență. Și atunci, judecînd după înfățișarea adesea excesiv descriptivă a textului critic, după avalanșa (uneori) interminabilă a citatelor (nu mai vorbim de abundenta parafrazare și rezumare a acestora), se pune, pe drept, întrebarea dacă nu cumva (măcar pe anumite porțiuni: unde sînt analizate studiile eminesciene sau marile romane, să zicem) criticul face dovada preluării **ad litteram** a programului de lucru instituit altădată de „eroul" studiului său. Pentru că, să fim bine înțeleși: nu verbul **a documenta**, ci verbele **a interpreta și a sintetiza** se cuvine a prezida, fără abatere, exegeza critică atotcuprinzătoare consacrată fenomenului Călinescu. Evident, prin aceasta nu trebuie să se creadă că în volumul lui Dumitru Micu verbele din urmă nu se „conjugă" între ele. Dimpotrivă, faptul se întîmplă mai peste tot și adesea în chip strălucit. Numai că e nevoie de un efort special și nu tocmai ușor pentru ca cititorul (fie el și avizat!) să parvină la situația de a „compendia" singur studiul, spre a putea avea revelația acestei stări de lucruri incontestabile. Mai exact, revelația temerarului act de „demitizare" și „remitizare", căruia, cu neobosită pasiune și cu nedesmințită vocație, Dumitru Micu i se dăruie literalmente. Nu avem îndoială că dezbaterile critice detaliate pe care lucrarea le merită cu prisosință vor arăta cu lux de argumente cum anume se desfășoară o asemenea operație, pe cît de fascinantă tot pe atît de necesară.

Nicolae Ciobanu

CARTEA DE DEBUT

Metodă și sens configurator

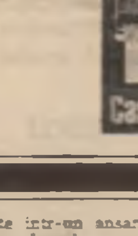

„Construcția romanului, aparent simplă, ridică cîteva probleme de tehnică narativă, interesante tocmai prin disimularea intențiilor scriitorului... Dezvăluirile neașteptate referitoare la Narator și „vocile" sale (din cap. IX) ne obligă să citim cartea și dintr-o altă perspectivă, aceea a condiției creației și a creatorului, avertizîndu-ne asupra posibilelor capcane ale textului" (p. 46). Aceste rînduri scrise de Mioara Apolzan*) pot figura ca un „motto" nu numai pentru metoda critică folosită de autoare, ci și pentru atitudinea față de text specifică analizei structurale. Premiza este una: nici autorul și nici textul nu trebuie crezuți pe cuvînt! Dincolo de ceea ce citim, dincolo de universul ficțional care ne acaparează și care, în ultimă instanță, ne anihilează spiritul analitic, există o structură, există o organizare imanentă care face ca o succesiune de cuvinte să devină un univers vizionar. Rostul cercetării este tocmai dezvăluirea acestui labirint ascuns, transcrierea în termeni conceptuali a ceea ce există, dar nu este totdeauna o evidență.

Două sînt punctele nevralgice asupra cărora se concentrează studiul Mioarei Apolzan: problema naratorului și cea a construcției epice. Cum este în fond acel „eu" care vorbește în roman, fie în numele său, fie în numele tuturor personajelor? Departe de a fi entitate fizică (naratorul — scriitorul real), el apare ca o instanță narativă, ca un element care nu vine din afara romanului, ci este intern amestecat în trăsătura epică. Sau, după cum spune Mioara Apolzan: „... Naratorul își dezvăluie identitatea ca persoana" (p. 50). Din acest moment dedublările, jocul oglinzilor paralele, monologurile cu un centru ambiguu, etc. devin date firești ale fiecărui roman modern. Ruperea barierelor dintre „eu-ceilalți" și „afară-înăuntru" permite cele mai subtile și complicate arabescuri ale eului narativ.

În consecință, termenii cu care denumim aceste „instanțe" trebuie să fie deosebit de limpezi, căci altfel instaurarea confuziei duce la anihilarea eficienței analizei (vorbind despre romanul „Lumea în două zile" autoarea afirmă: „În acest fel demersul lui Viziru se transformă: din cel al anchetatorului devine cel al scriitorului..." Care scriitor? George Bălăiță (ca ființă reală?). Evident că nu!

Pe de altă parte, analiza structurală se ocupă nu atît de ceea ce ne spune un roman, cît de felul cum ne spune el ceva: interesează deci construcția imanentă și nu universul ficțional. Și iată cum, pe nesimțite, romanul nu mai e receptat ca o proiecție vizionară, ci ca o succesiune de semne, situate pe diverse nivele ierarhice, structurate într-un ansamblu coerent care degajă o anumită semnificație generală și anumite semnificații parțiale. Felul în care aceste structuri sînt relaționate, funcțiile lor, precum și mecanismul de constituire a sensului constituie [illegible] pe care Mioara Apolzan [illegible] să le aducă la lumină. Imanentizarea cercetării nu înseamnă altceva decît faptul că interesul este [illegible] nu de ceea ce înseamnă o anumită entitate narativă, ci de ceea ce face ea, adică de funcția ei romanescă. De exemplu, personajele nu vor fi analizate ca ansambluri psihologice, ci ca funcții narative. Întrebarea este în ce măsură reușim să eliminăm din analiză dimensiunea proiectivă (ficțională) a romanului în favoarea dimensiunii imanente (nivelul semnelor ca atare), fără a o introduce din nou pe ușa din dos! Căci, oricît de mult am reduce romanul la constituantele sale de bază, ne este imposibil să înțelegem jocul lor în afara sensului pe care-l configurează. Iar sensul, după cum se știe, nu este un element imanent textului! Iată de ce, în unele momente, analiza formelor se transformă (voit sau nu) într-o analiză a conținuturilor. Deși subiectul discuției este construcția epică, obiectul ei devine materia romanului.

Mihai Coman

*) Mioara Apolzan: „Casa ficțiunii", Editura „Dacia", 1979.

viața cărților

poezia

Poeți gălățeni

● Ultimul volum al lui Ion Trandafir*) se află cu siguranță sub zodia maturității artistice, consemnind un salt valoric în creația autorului. După zece ani de la debutul cu un volum remarcabil, **Anotimp tăcînd**, cuprinzînd în germene aproape întreaga sa evoluție ulterioară, marcată de febrile căutări stilistice și eforturi de cristalizare a unei viziuni proprii, ce nu au impus totuși suficient de convingător cu următoarele cărți, poetul își dobîndește acum un mult rîvnit loc al său. Tradiționalist cu simțul experiențelor poetice moderne, Ion Trandafir încearcă o circumscriere cerebrală a misterului existenței într-un desen ritmic abstract în care simplitatea esențială a formelor folclorice se întîlnește cu încifrări cultivate ale expresiei. Versul popular, din care nu lipsește dimensiunea unui suprarealism folcloric, este cultivat cu precădere în ciclul **Zarea călușarilor**, unde într-un limbaj frust, ca și esența dansului, (neferit însă întotdeauna de neaoșisme) se încearcă o comunicare magică prin incantația monotonă și penetrantă a ritului și descîntecului. Și în poezia de meditație (ciclul **Cîntece din începutul lucrurilor**) ritmurile folclorice se fac simțite, îmbinîndu-se cu motivele cugetării: cuvîntul, fîntîna, vegetalul, mortul-viu ca o permanență a existenței prin logos dincolo de moarte: „Unde stau, pe care iarbă ? / că dă sîngele să-mi fiarbă — / unde sînt, în care loc ? / că-mi dau gîndurile-n foc. / / Cineva, departe, spune / că sîntem în altă lume / unde iarba nu mai poate / dintr-un om gîndul a scoate, / / și pămîntul nu mai știe / rodul lui care-o să fie. / Dau să plec, dar văd că sînt / numai iarbă și pămînt." Sub aparenta modestie a versului se ascunde de fapt o orgolioasă încercare de construcție și cuprindere a sensurilor. Fără a fi ermetică, poezia, propunînd un sistem cu sensuri interioare ce se cer descifrate pentru a se desprinde semnificația generală, invită la un efort al lecturii la care, s-o recunoaștem, cititorul de azi este puțin dispus dacă miza poetică nu e foarte mare: „Curg malurile curg — / eu tresar ; / moartea vine și pleacă, / moartea pleacă și vine / prea grăbită luîndu-mi forma / cînd se-mpiedică-n mine. / / O, cum stau cerurile / și eu zbor / numai sînge și lut / chiar în liniștea razei / să nu pot să mă văd / să m-ascult. / / Plîng în palmele pietrei / ochi de dor omenesc ; / noaptea prinde lumină / noaptea pleacă și vine / rupînd cîte-o rază din mine. / / Cum mă strigă astrele / și eu tac ; umbra iese din mine, / raza taie și pune, / raza vine și pleacă, / raza pleacă și vine. / / O, ce sunet de gînd locuiesc / de nu știu să mai pot, / de nu pot să mai ies / dintre ceruri / din maluri / și din timpul ființei / ce-l tot uit și-l lucrez." Scrisă sub semnul maturității, poezia lui Ion Trandafir propune, nu fără umbra unui manierism formal, un spațiu liric bine definit, marcat de lucide căutări ale sensurilor vieții în acest loc pe pămînt.

● O victimă a mirajului poeziei și a „atributelor". poetului se arată a fi și în al doilea volum**) al său Sterian Vicol. După un recent debut cu versuri de o inegalitate ce l-a făcut pe Laurențiu Ulici să-și amîne verdictul, autorul ne oferă, cam pripit după opinia noastră, o a doua serie din opera sa. „Echilibrul" relativ din producțiile debutului, lasă acum locul unui tablou plat, superficial tematic și precar tehnic, deja banal prin repetarea locurilor comune din primul. Sterian Vicol ar avea poate ceva de spus în sfera nostalgiei satului pierdut, a desrădăcinării în marile orașe, dar intențiile sale se pierd datorită unui efect analizat odinioară de Maiorescu: bețla de cuvinte: „Cămașa mea de mire mai albă decît mama / Ce mi-a-molețit-o din firul cel de tort, / E-n trandafiri de-atunci și unduie ca flama / lămpii pe sub care umbra ei o port ! / / Ca la o margine de lume cu atîtea vămi / Eu vin, iubito, și sîngele meu strigă, / Deschide izvorul de lacrimi și dă-mi / Sunetul nunții legîndu-ne ca o ferigă !" Sub o aparentă coerență, beneficiind și de prestigiul aprioric al spațiului tipărit, poemele dau impresia unei comunicări, suferind în realitate de lipsa acută a semnificației. Furat de cuvinte și schemă prozodică, rareori Sterian Vicol reușește să se mențină în limitele unei simplități tradiționale și oneste care să dea coerență versurilor. Aspirațiile sale sînt mult mai mari (decît mijloacele). El meditează hamletian („ — Aceeași iarbă din lume ! E și aici la Tuțcani ?") sau are viziuni tenebroase în stil Bolintineanu. Fascinat de metaforă, dar neînțelegîndu-i mecanismele, ajunge cu ușurință la nonsens („Azinoapte am băut cu prietenii mei buni / Pin-a rămas fitilul fără gaz."), la cețoase aberații („Și-nțelegem deodată, o cum înțelegem, / Cîmpia s-o ferim, să n-o lovim cu capul") sau la prozaisme de felul: Iubita doarme pe-un lemn înflorit, / Sînul dezgolit tot cade ca o lacrimă / Și dă aerul afară !". Nimic nu e prea greu pentru poetul nostru: meditații, elegii, balade — totul e de un efect absurd irezistibil, de care nu scapă din păcate nici poezia sa patriotică („Călare trecea Traian prin agora (?) la Roma" etc. etc). Amuzantă un timp, lectura volumului sfîrșește totuși într-o iremediabilă tristețe.

Dan Alex. Condeescu

*) Ion Trandafir: „Un loc pe pămînt", Editura „Eminescu", 1979

**) Sterian Vicol: „Corabia semințet", Editura „Eminescu", 1978

„Cosmicomicării"

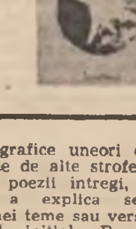

● Titlul*) cărții lui Vasile Constantinescu (aflat la al doilea volum) divulgă un proiect mai mult decît ambițios, aș spune utopic: originalitatea absolută. A inventa un limbaj poetic nou (o „planetă") înseamnă desigur, o veritabilă performanță estetică care, de obicei este rezultatul unei stări creatoare euforice, aș spune chiar a unei ușor naive încrederi în virtualitățile cuvîntului. Dar Vasile Constantinescu este din contră, o conștiință lucidă pînă la scepticism, cu spirit speculativ-ironic care își permite să dea cu tifla tuturor valorilor consacrate. Și ceea ce, deocamdată, reușește cu prisosință este prin parodie și joc lingvistic, discreditarea și punerea în „paranteză" a formelor lirice tradiționale sau moderne. Iată un exemplu de „iconoclastie", în care printr-un fals silogism, vestita „înțelepciune" a anticilor este coborîtă în registru comic buf: „Căci unul Diogene locuia în butoi / Într-un butoi alcătuit din doage. / Amănunt esențial: butoiul / nici o doagă nu avea lipsă. / Asta poate să fie sau nu o aluzie / în ce privește capul lui Diogene. / Ce voia Diogene de la viață nu știu. / Eu, totuși, nu dau nici două parale / pe filosofia aceea / Fiecare om putea deveni filosof / dacă-și făcea rost de-un butoi" (**În butoi**). Un alt procedeu este acela al relativizării importanței ierarhizărilor și al confuziei voite a valorilor, inversînd raportul dintre ele încît ceea ce ne-am obișnuit noi a numi, grav, serios, tragic stă în același plan cu umilul și banalul existenței obișnuite „Într-o zi profetul [illegible] fiind oleacă mai cu chef a spus / așa cum sînt, cu fața mea de cîrpă, / cunosc afacerea Isus / Într-adevăr era fiul Mariei, / iar cînd ani avu vreo douăzeci, / l-a răpit o pasăre pe luna / într-un castel secret în veci de veci / (Căci pe lună nu e atmosferă, / nici apă, nici pomeți, doar la castel / în mod obișnuit pot să trăiască / oamenii și zeii — că-s la fel) etc (**O meserie ca multe altele**) O variantă interesantă a acestei modalități este meta sau paratextul, adică intervențiile autorului în corpul propriului poem sub formă de false comentarii și trimiteri bibliografice uneori completate de alte strofe sau chiar poezii întregi, menite a explica sensul vreunei teme sau vers din textul inițial. Dar care sînt motivele și problemele supuse tirului parodiei lui Vasile Constantinescu, evident în afara de formele limbajului? Așa cum remarcă Liviu Leonte, într-o scurtă dar densă prefață, sînt interogate în această manieră „suav-anapoda" marile mituri și întrebări ale umanității: geneza, timpul, spațiul, esența lucrurilor etc. Optica și maniera de tratare sînt însă ale omului contemporan, familiarizat cu teoria lui Einstein și programarea cibernetică, cu călătoriile în spațiul cosmic și descoperirile genetice, cu ipotezele futuriste a lui Alvin Toffler și „minunile" parapsihologiei etc.: „Mi-s singurile în stare hadronică (a spus nu de mult universul / într-o discuție cu fizicienii) / / În fine, se întîmplă lucruri termonucleare / și sîngele nostru... căci cum am mai fi / chemați de fiorul iubirii... Un șarpe / prin univers umblă de dincolo de timp, / despre pomul vieții și pomul cunoașterii / dînd seamă lui însuși (...)" (**Despre inefabil**)

Amestecul de mituri biblice și legende apocrife, de povestiri și eresuri cu teoriile fizicii moderne și invențiile tehnice de ultimă oră, totul regizat de o conștiință ludică îmi amintește de cosmicomicăriile lui Italo Calvino. Și, ca și la acesta, substratul ironiei răzbate o undă de tristețe pentru o lume în care conștiința cibernetică „uscată" a înlocuit frumoasele iluzii romantice, mașinăriile de visuri ale poetului care resimte spre exemplu o greață organică la ideea „științifică" a originii animale a omului. Dacă formal lirica lui Vasile Constantinescu apare ca un joc ironic, de o incontestabilă originalitate, cu posibilitățile speculației, ale contradicției și noncontradicției, în fond întrebările pe care le ridică țin de esența poeziei dintotdeauna.

Paul Dugneanu

*) Vasile Constantinescu: „Am inventat o planetă", Editura „Junimea", 1979

proza

„Visul germinal"

● Prima încercare în proză*), după o activitate legată pînă acum de alte modalități artistice, romanul lui Valeriu Anania îl atestă ca prozator original, de o factură înrudită cu aceea a lui Mircea Eliade. Cartea urmează ritmul „poveștilor care se coc pe îndelete" ca rod nu al spiritului „cărturar", ci al unui substrat emoțional care își revendică dreptul la „visul germinal". Scrierea ar putea fi comentată ca „roman exotic", formulă justificată de peisajul ei hawaiian, dar ea este mai mult decît atît pentru că păstrează o latură care se sustrage definirii în termeni consacrați. Cadrul exotic este numai scena, admirabil sugerată, a unor desfășurări epice insolite și tulburătoare, implicînd o comunitate care și-a conservat intacte puterile ancestrale, capacitatea de a comunica cu propriile rădăcini și de a reactiva permanent partea obscură a ființei sale. Forțe necunoscute se înfruntă și se transformă, se opun și se conjugă într-o interferență a planurilor. Metafora timpului pulverizat și recompus, izvorît din armonia celor 37 de orologii, „din care nici unul nu e corect", care formează colecția domnului Mac Brown se extinde asupra întregului roman.

Timpul și „netimpul", cotidianul și existența milenară ca regimuri diferențiate constituie coordonata esențială a romanului. Misterioasele latențe ancestrale se execută în întîmplări [illegible] ale căror semnificații, bănuite numai, se întrețes întregindu-se reciproc, într-o atmosferă de stranie dar autentică poezie. Misterul nu are nuanța senzaționalului, ci fiorul comunicării cu un teritoriu al forțelor primare care se sustrag descifrării. În această interferență și uneori suprapunere a regimurilor existențiale real și legendar identitatea personajelor devine ambiguă. Povestitorul însuși traversează experiența unei neelucidate „învieri" despre care se poate bănui însă că poate fi și un transfer de identitate. „Cine sînt eu" iată obsesia cărții, excelent realizată în pasajul derutei generale la congresul de etnografie. Identitatea pură, nealterată, se află la nivelul rădăcinilor ancestrale și clarificarea ei deschide accesul la miraculoasele latențe. Romanul este de la un punct „drama unor crize de identitate", a uneia mai exact, aceea a povestitorului. Pentru că restul personajelor posedă cifrul identității lor, dar refuză să-l deconspire și există într-un regim al cumulului de identități. Este vorba de „identitatea ca natură", de esența primordială a ființei care la personajele romanului se multiplică în ipostaze iluzorii. Diana este Niaulani-Anahola-Kiha-Wahima, David Stevenson este Moemoe, refuzind să reintre în propria sa istorie pentru că este falsă, domnul Martin este Mac Brown-Ailaau, Unauna este Pele. Personajele sînt ipostaze reale sau proiecții ale unor ființe mitice care dispun de forțe genuine. Identitatea lor multiplicată este expresia potențelor primordiale. Personajul real, ca ipostază, trădează afinități cu principiul căruia îi aparține, cu ființa mitică a cărei aparență o întruchipează la un moment dat. Această disponibilitate a identității permite transferuri de forțe de la un personaj care se sacrifică pentru a dărui altuia harul.

În spațiul exotic, sub reflexele mirifice ale unei lumini irizate se desfășoară miracole care nu sînt decît emanații ale „visului germinal", forme ale revelării ființei lăuntrice („în fiecare arbore cîntă o vioară posibilă, sufletul fiecărui om e un sălaș al Totului în așteptare").

Romanul lui Valeriu Anania este o ficțiune încîntătoare, proiectînd într-un spațiu fabulos simbolurile unei problematici existențiale concentrate în ideea identității, drapate în somptuos veșmînt exotic. Poezia cărții se naște însă nu atît din exotismul vizual, cît din substanța mitică, din sentimentul forței ancestrale revelate ca miracol. Și cu aceasta autorul își descoperă propria identitate abia acum deplin revelată.

Sultana Craia

*) Valeriu Anania: „Străinii din Kipukua", Editura „Cartea Românească", 1979.

Simple amintiri

Urmare din pag. 1

Istoria valorilor noastre spirituale, — mereu și mai bine explorată în anii din urmă, — a acumulat un număr enorm de mărturii a căror sinteză ne permite să stabilim o autentică filosofie a istoriei românilor, așa precum există una a culturii românești, la care au contribuit mari noștri filosofi și oameni de știință.

Mi-aș îngădui, de aceea, să mă limitez doar la enumerarea cîtorva care m-au preocupat îndeosebi. Ideea unității și suveranității poporului și-a găsit un viteaz și înțelept deschizător de cale în istoria veche a României, prin enigmaticul Burebista, geto-dacul contemporan și rival al lui Caius Julius Caesar. Ideea unității și egalității naționale a fost condusă la înalta-i și scurtă izbîndă de Mihai Vodă-Viteazul (iată, acest atribut de „vitejie" dublată de sacrificiu care revine-n materializarea tuturor acestor idei-forță !). Justiția socială și libertatea națională, idee modernă și revoluționară, îl costă viața, în mod tragic, pe Tudor Vladimirescu, pentrucă afirmarea națiunii sale și a drepturilor ei, într-un climat internațional prezidat de cele trei sau patru imperii (otoman, țarist, austriac și britanic) se ridica într-o eră nefavorabilă acestei revoluții sociale ciudate și premature.

Din gința lui se trag Bălcescu și Iancu, care judecă problema națională în Europa prin prisma generozității lor revoluționare și sînt înșelați și sacrificați de interesele aristocrației exploatatoare, șovin-imperialiste și cad victimă intrigilor urzite în umbra așa-zisului echilibru european care-și reîmpărțea, după fiecare agitație majoră, zonele de influență continentale și extracontinentale.

De bineînțeles, lista ideilor majore și a marilor spirite ce le-au animat în istoria noastră sînt multe și cu vaste implicații a căror actualitate apare prea adeseori la rampă pe scena acestei lumi. Poate de aceea cred și eu că lumea poate arăta ca o scenă, ca în „Glossa" lui Eminescu.

O lume nouă, pururi în schimbare, imprevizibilă.

Gîndirea social-politică românească, — atît de îmbogățită de la 1848 încoace, — este, la ora actuală, o prezență de înalt nivel intelectual în mișcarea de idei contemporane și este așa, pentru că socialismul științific și-a regăsit sursele profund istorice din care a izvorît și pentru că dinamica dialecticii sale în confruntările ideologice actuale îl revitalizează. Așa îl înțelegem noi și așa se înscrie în ideologia Partidului nostru, după atîția ani și buni și grei. Anii care nu se uită.

compendiu

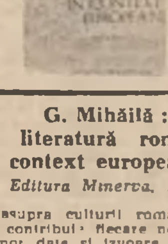

G. Mihăilă:
„Cultură și literatură română veche în context european"
Editura Minerva, 1979

● O viziune asupra culturii românești ca edificiu la a cărui înălțare contribuie fiecare nouă cercetare, fiecare descoperire a unor date și izvoare necunoscute sau mai puțin studiate, caracterizează demersul științific al cunoscutului slavist G. Mihăilă în lucrarea **Cultură și literatură română veche în context european**. Cartea reunește cîteva studii care își propun punerea în valoare a unor documente și interpretarea lor într-un context mai amplu, abordate dintr-o perspectivă sintetică, ce are în vedere fenomenul cultural românesc în corelațiile sale cu fenomene culturale circumscrise ariei sud-est europene. Contactele culturale sînt analizate sub aspectul lor creator, generator de noi dimensiuni ale acelei entități originale pe care o formează limba și literatura română veche.

Studiul consacrat celor mai vechi atestări ale cuvintelor de origine traco-dacă în limba română în perioada cuprinsă între secolul al X-lea și începutul secolului al XVI-lea, continuînd preocupări constante ale cercetătorului („Dicționarul limbii române vechi" 1974), atrage atenția asupra numărului relativ mare de astfel de cuvinte folosite în documente latine — și slave — romane și chiar în alte surse ale perioadei analizate, în comparație cu izvoare lingvistice imediat următoare.

Pe aceeași linie a cercetărilor abordînd lexicografia românească, se așează studiul „Noi mărturii privind latinitatea limbii române: primele glose și glosare româno-latine și româno-italiene (1431—1718)". Cercetarea completează „spațiul dintre cea mai veche atestare a unui cuvînt românesc cu litere latine, în sec. X și tipăriturile Școlii Ardelene" cu datele descoperite în „lucrări lexicografice necunoscute pînă nu de mult sau prea puțin valorificate în filologia românească". Studiul suscită interes deopotrivă prin materia prezentată și prin semnificațiile culturale mai largi pe care le implică, privitor la aria de răspîndire a interesului pentru limba românească, de la istoricii bizantini la umaniștii italieni și germani.

Un studiu deosebit de interesant este „O dimensiune puțin cunoscută a culturii lui M. Eminescu: limba paleoslavă" care relevă locul ocupat de această limbă între vechile limbi de cultură care au captat interesul marelui poet și în studiul cărora a dovedit asiduitate și competență. Traducerea de către Eminescu a cunoscutului manual al neogramaticianului August Leskien „Handbuch der altbulgarischen (altkirchenslavischen) Sprache. Grammatik Texte. Glossar", Weimar, 1871 se relevă în acest studiu ca fiind „cu atît mai prețioasă și fertilă cu cît în epoca respectivă nimeni în România — în afară de Hasdeu (...) — nu studiase această limbă în mod științific". După descrierea manuscrisului, cercetătorul întreprinde datarea traducerii, stabilind că Eminescu i s-a consacrat în perioada directoratului său la Biblioteca Centrală din Iași, deci cînd avea vîrsta de 25 de ani și tradusese din „Critica rațiunii pure". Lucrarea tălmăcită în mare parte de Eminescu era la acea dată o lucrare de referință de prim rang pentru orice slavist. Traducerea impresionează printr-un „limbaj surprinzător de modern și cu o terminologie din cele mai adecvate". Ea relevă un aspect puțin cunoscut al activității poetului, cu semnificații remarcabile de vreme ce G. Mihăilă consideră, în concluziile studiului său, că ea îl plasează pe Eminescu „alături de Hasdeu și Cihac — printre înaintașii slavisticii românești moderne".

Un alt studiu, consacrat din nou culturii românești vechi, urmărește penetrația tradiției literare constantiniene de la Eusebiu al Cezareei la domnii Țărilor Române. Cercetarea analizează sursele literare bizantine și compoziția literară a **Panegericului împăraților Constantin și Elena** și propensiunea modelului din spațiul bizantin în cel al culturii românești, cu detalierea cadrului tradiției slavo-române. Cercetarea este [illegible] de textul celei mai vechi copii, datînd din [illegible]. Difuzarea și influența acestei opere în Țările Române are importante semnificații privind receptivitatea, caracterul deschis al culturii românești vechi, cultură care „în perioade de pace și înflorire a strălucit și a iradiat ea însăși în țările vecine".

Ultimul studiu, o cercetare comparativă a izvoarelor începuturilor istoriografiei universale în limba română, subliniază locul important al Cronicii lui Mihail Moxa de la 1620 „în contextul mai larg al relațiilor literare și culturale bizantino slavo-române". În afara surselor cunoscute (**Cronica lui Manasses, Cronografia pe scurt bizantino-slavă, Letopisețul sîrbesc nou** și **Cronica anonimă bulgară**) G. Mihăilă identifică fragmentele traduse și prelucrate de Mihail Moxa din scrierile lui Simion Magistrul și Logofătul, Ioan Zonaras și din „Letopisețul de la Putna".

Cercetările profesorului G. Mihăilă tind să recompună prin truda benedictină asupra documentului chipul unor epoci mai puțin cunoscute ale originii limbii și culturii românești. Studiul, bazat pe o impresionantă cantitate de date, evoluează cu sobrietate universitară și cu rigoare, lăsînd semnificațiile să-și dezvolte potențialul general cultural. Lucrarea este o contribuție remarcabilă la descoperirea de „elemente noi pentru edificiul literaturii noastre vechi, ce stă la temelia celei moderne și contemporane".

Gheorghe Buluță

EROI LA 20 DE ANI

Vitejii

Nici o mamă nu își naște fiii pentru a-i pierde. Și totuși, în clipele de gravă primejdie pentru țară, patria-mumă își cheamă fiii la datorie, cerîndu-le chiar sacrificiul suprem. Trecerea timpului, în ciuda aparențelor, n-are cum cicatriza rana. 167 000 de români au murit, au fost răniți sau au dispărut, în intervalul crucial 23 August 1944 — 12 mai 1945. Cînd un tînăr bărbat cade cu arma în mînă pentru libertatea și independența pămîntului strămoșesc, glontele ucigaș nimerește, simultan, și sufletul inegalabil al mamei sale. Cînd încercăm să aprindem acum, în ochii stinși de mult, flacăra amintirii și recunoștinței, este imposibil să nu căutăm adînc, semnificativ, în privirea româncelor care și-au pierdut fiii pe front, în războiul antifascist, pentru a descifra acolo sensurile fundamentale ale existenței naționale. Omagiul pios li se adresează, implicit, lor, mamelor*.

Zahăr amar

Cel care trebuie să pună mîna pe Fabrica de zahăr — Chitila vin tocmai de la Slatina, cu trenul. Pe seară, în 24 august, batalionul 1 dorobanți, alcătuit din recruți, a ajuns în apropierea Capitalei. Printre abia instruiții ostași se numără și soldatul **Vasile Stoica**. În nerăbdarea care-l stăpînește, zvîcnește dorința de a-și dovedi, dar de a-i dovedi și inamicului, că sînt **luptători**. Misiunea de luptă nu-i deloc ușoară: nemții au transformat fabrica într-un fel de fortăreață redutabilă, cu toate intrările blocate, creneluri scobite în zid, aprovizionare strașnică în muniție și alimente. Confruntarea se anunță sîngeroasă. Noaptea de august e destul de lungă, cumpăna vremii înclină spre toamnă, tot așa cum și cumpăna vieții unora de-aici bate, pe neștiute, înspre sfîrșit... Există motive puternice ca atacul să se dea abia în zori, pe lumină. Oricum, o consfătuire cu comandanții de companii, nu strică, dimpotrivă — comandantul batalionului, căpitanul Constantin Georgescu, îi convoacă la ora 22. Trupa înțelege simplu ce se pregătește, emoția e gata să se reverse de prea plinul grijilor, amestecîndu-se cu fel de fel de simțăminte contradictorii. Un singur sentiment e limpede și puternic: a sunat ceasul multașteptat al socotelilor cu fasciștii!

Cînd se destramă întunericul, oamenii sînt gata instalați pe poziții. Sute de ochii cercetează obiectivul pe care-l au de atins. Comandantul batalionului privește prin binoclu, memorează configurația terenului, apoi îi dă unui sublocotenent pistolul-semnalizator, ordonîndu-i ca, peste cinci minute, din sectorul stabilit, să lanseze racheta roșie cu trei stele, adică: ATAC! Tinerii dorobanți — văzînd semnalul strălucind chiar peste coșul fabricii de zahăr — nu mai pierd nici o secundă, irump, însă n-au cum se apropia suficient de inamic. Armele automate germane trag la disperare. Obligați să se pună la adăpost, românii au și dezavantajul că sînt în cîmp deschis, pe cînd nemții sînt protejați de ziduri, avînd în plus și șansa de a se fi instalat și pe acoperiș, de unde domină totul în jur. Acoperișul devine ținta focului concentric declanșat de compania I-a. Aici este și Vasile Stoica. Scopul nu-i greu de ghicit: atingerea aliniamentului șoselei, pentru ca, folosindu-se de șanț, să li se dea nemților ceea ce li se cuvine, ultima lovitură.

Cealaltă companie — a 2-a — are mai mult noroc, căci flancul stîng pare mai slab apărat, astfel încît ajunge rapid cam la cincizeci de metri de dușman. Atît. Nemții dispun de grenade de toate tipurile și nu fac deloc economie. Sînt și porțiuni minate, de netrecut. Se caută o soluție tactică potrivită condiției concrete: grosul forței de șoc să acopere înaintarea consecutivă a cîte unei grupe. Cei de pe acoperiș folosesc din plin avantajul pe care-l au, sînt prea sus pentru a fi doborîți, iar cei de pe cîmp n-au, literalmente, cum să le vină, deocamdată, de hac. Comandantul batalionului sistează, temporar, asaltul. Scurtă consfătuire. Apoi, compania 1-a se folosește de o stratagemă: simulează un atac cu plutonul plasat în partea stîngă, pentru a-i oferi plutonului din dreapta cale liberă printr-un unghi mort, pînă dincolo de șosea, la o aruncătură de băț de poarta principală a fabricii (peste noapte, muncitorii le-au furnizat militarilor toate detaliile topografice, necesare în vederea cuceririi obiectivului). Șiretlicul prinde și, curînd, plutonul depășește șoseaua, atinge zona fierbinte: poarta. Cînd să încerce zdrobirea baricadei, de sus, nemții lansează o ploaie de grenade. În momentul acesta cade Vasile Stoica, împreună cu un altul la fel de tînăr, pe nume Ion Popa. Ca de obicei, asemenea pierderi întărîtă: dorobanții se aruncă asupra porții și a celor care o apără, izbutesc s-o străpungă, pătrund în interiorul fabricii, urmați, rapid, de alți și alți tovarăși de-ai lor. Lupta abia se încinge. Fiecare ungher a fost transformat de fasciști într-un punct întărit, de rezistență maximă. Metru cu metru trebuie cucerit. Poate că vreunul din nemți, înainte de a fi lovit mortal, ori făcut prizonier, să fi găsit răgazul de a gîndi: „Ce dracu căutăm noi aici?". Oricum, fie c-a gîndit-o sau nu, biruința e a celor care au dreptul să fie aici, biruință grea, costisitoare, lupta ținînd pînă în dimineața zilei de 27 august. Atunci, ostașii își spală fețele și pornesc mai departe, spre alte lupte și riscuri capitale. Și muncitorii își spală fețele, își suflecă mînecile și pornesc la treabă, ca să înlăture stricăciunile, să-i dea țării zahărul de care are nevoie.

Pentru o mamă însă — a lui Vasile Stoica — neîndoielnic zahărul a fost, de atunci încolo, amar.

De cînd nu mai trece feciorul pe-acasă...

La 25 octombrie 1944, cea din urmă palmă de pămînt românesc cotropit încă de hitleriști și de horthiști, avea să fie eliberată. Dar sîntem abia în 22 octombrie. Trei zile crîncene. Trupele Armatei 4 română primesc ordinul de a nu conteni urmărirea inamicului, dimpotrivă, conjugîndu-și eforturile cu Corpul 2 armată — la vest de Satu Mare și cu Corpul 6 armată — la Carei, să-l dea peste cap pe inamicul care încearcă să opună o ultimă rezistență viguroasă, întărit pe o porțiune de teren cuprinsă între Munții Făget și **adevărata frontieră**, nu cea impusă de Hitler, prin Dictatul din 1940, de la Viena. De fapt, fasciștii — nemți și unguri — vor să-și salveze grosul trupelor înfrînte, trecîndu-se peste Tisa; mai dispun de destul armament automat, de artilerie și de aruncătoare de mine, apărîndu-se, totodată, și de un nevăzut baraj de mine.

Românii înaintează cu precauție și încrîncenare. Plouă. Plouă fără întrerupere. Literalmente ai senzația că ești prins între două focuri: pe de-o parte clisa vîscoasă ca o pîine necoaptă, de sub tălpi, pe de altă parte ranița și toate celelalte, din spinare, atît de îmbibate de apă, încît par adevărate pietre de moară. Între acești doi dușmani suplimentari, omul dornic să-și ducă pînă la capăt misiunea sfîntă, de a elibera integral teritoriul Transilvaniei care, de patru ani, geme. Cazi și te ridici, te ridici și cazi, dar — pe dinăuntru — rămîi același om drept și dîrz. Și continui. Continui să mergi, să mergi, către frontieră, către adevăr și dreptate, sub ploaia-ploaie, și sub ploaia de gloanțe. Frenetic. În ciuda dificultăților, Divizia 9 infanterie ocupă, pînă în seara de 22 octombrie, anumite așezări dinaintea cărora fasciștii opun o rezistență mai hotărîtă: în zorii zilei următoare, în casa sătencei Maria Macarie se instalează postul de comandă al Diviziei 9 infanterie. În turla bisericii — observatorul.

Noaptea de 23/24 octombrie e sîngeroasă: greu de cucerit, punct cu punct, fermele risipite și întărite, veritabile cuiburi de foc, autoritare. Atacul se dă frontal, de flanc, și de spate, cît mai derutant. Și eficient. Este ora 1. Noapte. Oamenii, pe unde-or fi, dorm, oftează în somn, visează. Aici, ostașul e treaz și viața lui, oricît de viteaz ar fi, prin forța împrejurărilor, atîrnă de un fir de păr. Regimentul 36 infanterie, cuplat cu elemente de recunoaștere ale altui regiment (al 34-lea) iau tot riscul în piept, atacă și cuceresc, treptat, ferma plasată la trei kilometri depărtare de Sînmiclăuș, de fapt niște case disparate și, implicit, cu atît mai anevoios de capturat. Și într-alte puncte, aceeași nemiloasă înaintare în ploaie, pe clisă și risc suprem.

Peste zi — lupte. Atacuri peste atacuri. Penultima centură de rezistență a adversarului, frîntă, la sud de Carei. Forțe inamice importante sînt înfrînte la ferma Stăvăria Haiducilor și Ritul Tărițelor. Fasciștii — pradă neliniștii și spaimei — ripostează demențial. Totuși, ostașii companiei a 1-a din Regimentul 40 infanterie, nu se dau bătuți cu nici un chip. Nemții contraatacă. Un simplu soldat — Ion Cercel — cu pușca-mitralieră, ține piept dușmanului și îi blochează înaintarea; după care găsește nimerit să se ocupe și de întrajutorarea subunității din stînga plutonului său, condusă de un caporal, Andrei Zbircea, aflată în primejdia de a fi împresurată și decimată. Focul unit al celor două subunități pune pe fugă adversarul. Dar cu sacrificul extrem: Ion Cercel și Andrei Zbircea cad în luptă, cu cîteva ore înaintea eliberării orașului Carei.

Deocamdată, bătălia se mai cere a fi purtată din aproape în aproape, deoarece „pe terenul din marginea Careilor se găseau, în acele zile, multe, chiar foarte multe clăi de fîn. În fața acestora, iar uneori chiar în clăi, inamicul își fixase locul armelor automate. Alte zeci de astfel de puncte de foc se găseau ascunse pe creasta de la sud-est de oraș, la cărămidărie și pe linia ferată, în fîșia de atac a Regimentului 40 infanterie (din care au făcut parte, pînă de curînd, Ion Cercel și Andrei Zbircea). Mi-am dat seama de sistemul de foc al inamicului, pentru că m-am urcat, la un moment dat, în turla clopotniței bisericii din Ghenci. De acolo vedeam ca-n palmă tot terenul din fața Careilor. Descoperind, probabil, că noi ne-am fixat observatoarele în turla bisericii, artileria și brandurile inamicului au început să execute trageri masive. Cîteva lovituri au căzut aproape de observatoarele noastre. Dîndu-ne seama că sîn-

Mihai Stoian

Continuare în pag. a 5-a

*) Am folosit — în ordine — memoriile de război ale generalilor Alecu Nicolae, Costin Ionașcu, Mîndru Costache.

Viorel Toma: „Fereastra păcii"

„Lui Eftimie îi era dor de copii, dar mai important era podul"

De la Roșiorii de Vede, străbătînd cale de 15 km spre est pădurile care-și păstrează neclintite poverile verzi, ajungi la Sfințești. Firească alcătuire de case, crescute parcă, asemenea arborilor și porumburilor direct din pămînt. Lanuri înalte unde mîna omului deschidea chiar în acele momente ferestre și uși, pentru a pătrunde în adîncul odăilor liniștea limpezită de trecerea unei ploi răcoroase de august. Satul Butculești, comuna Săceni, se întinde dincolo de Sfințești. Am ajuns aici urmînd firul ondulat al unui drum ale cărui margini coborau pe alocuri în albia plăpîndă a Tinoasei, un rîu îngust rătăcit de demult în cîmpie.

L-am căutat acasă pe Marin Spătaru, dar am aflat că este la muncă. Ne-a cercetat mirat cînd ne-a zărit. I-am spus că-l căutăm pentru că se știe că a fost cel mai apropiat tovarăș de arme al eroului Eftimie Croitoru. S-a înseninat și ne-a urat bun venit. S-a așezat în iarbă. Cutele de pe frunte i s-au făcut adînci. Ca și cum ar fi așteptat pe cineva, a privit de-a lungul cîmpiei. Am observat atunci cum pleoapele lui neastîmpărate alungau calm sfiala înfiripată la-nceput între noi.

— Am plecat amîndoi în armată... Mai întîi am fost la Brăila. Pe urmă, în Batalionul 2 Pontonieri. Compania 18 — poduri, Alba Iulia. De aici am plecat pe front. Cînd am întors armele eram împreună. Ce ne-am mai bucurat! Lui Eftimie îi era dor de copii. Avea doi copii acasă, pe Vasilica și pe Neluș. Spunea el, Eftimie, atunci cînd am întors armele, că „acuma gata războiul e ca și terminat, numai că trebuie să mai murim puțin pentru a trăi cu adevărat încheierea războiului". Cînd spunea că trebuie să mai murim puțin se gîndea la toți cei care luptam pentru țară și care eram unul.

La Tiszalok am construit ziua un pod peste Tisa. Podul trebuia întărit cu niște frînghii. La ultima întăritură urma să trecem pe lîngă un copac mare cu sfoara aia. Ce copac gros! Îl văd ca acuma...

Ochii lui Marin Spătaru se fac mari. Marin Spătaru se face numai ochi. Privește, deopotrivă, în adîncul memoriei sale și poate la fîntîna cu cumpănă din depărtare, un altfel de copac cărîndu-și în ciutură viața lui, de altă dată, între două ceruri, unul care se vede și unul care nu se vede.

— Era mare copacul acela. Eftimie zice: să trecem pe lîngă el. Eu zic: nu, că nu se știe ce e îngropat la rădăcina lui. Mai erau cu noi încă trei camarazi: le spun și lor să n-o ia pe acolo. Dar ei n-au vrut să ocolească. I-am văzut într-o secundă zburînd. Așa cum îmi închipuisem, la rădăcina copacului era îngropat ceva. Nu o comoară. O mină zăcea acolo, o mină blestemată... S-au dus cei trei. S-au dus de tot. Unul era din Brăila. Avea cinci copii, săracul...

— „Dacă nu te ascultam, eu eram acum în locul lor, zice Eftimie. Muream de mînă fără să vreau". Peste o zi, noaptea mai precis, i-a venit rîndul de gardă, și-a murit atunci. Tot de mînă, și de bună voie. Am auzit explozia. La început n-am știut cine e cel mort. Tocmai trecea în timpul exploziei, pe pod, călare, curierul nostru. L-a luat suflul cu cal cu tot. Calul l-am găsit, pe curier nu. L-a luat apa Tisei și l-a dus, cine știe unde l-a dus? Am avut eu o bănuială că Eftimie e mort. Știam că e de pază. Și apoi i-am găsit pe pod scrisoarea care o primise, cu o zi înainte, de acasă. Asta e Croitoru, spun eu la comandantul meu. El că nu e el sau că s-ar putea să nu fie el. Dar era el, Eftimie Croitoru. L-am găsit tot pe pod. Parcă dormea. Au mai trecut trei ore și a murit. Stătea lungit pe podul ăla departe de satul lui. Așa ca pe cîmp dormea...

Marin Spătaru se face din nou numai ochi. Privește în adîncul memoriei sale și privește miriștea. Ca un altfel de pod peste care convoiele de greieri cară în raniți de rouă, mereu spre victorie, cîntecul și amintirile griului...

— Bine că nu l-a luat apa, că s-a lovit de pod. L-ar fi dus Tisa, cine știe unde l-ar fi dus! N-am fi avut ce să mai îngropăm din el. Și era păcat să nu-i odihnească trupul în pămînt. Muncise și iubise pămîntul de mic. Cum să-i țină apa loc de mormînt? Cum?

— În acele momente, acolo pe pod, pe podul pe care împreună îl construiserăți cu o zi înainte, în fața celui mai bun prieten al dumitale, fiindcă așa se spune că erați prieteni nedespărțiți, ce simțeai dumneata, bade Marine?

Marin Spătaru tace puțin și, ca și cum ar [illegible] de unul singur, îmi șoptește după aceea:

— Mă gîndeam la cîmpiile noastre și-i blestemam pe nemți. M-am gîndit și la copiii lui, dar cel mai important lucru era că podul rămăsese întreg. Se construia repede un pod ca ăsta. Dar nu aveam nici un fel de material. Nu știu ce-am fi pățit dacă nu rămînea podul. Ar fi tăbărît nemții pe noi și cine știe... Podul era. Nu mai era Eftimie, dar eram noi. Așa cum v-am spus, eram noi ca unul. Am murit atunci puțin chiar prin Eftimie. Am trăit însă mai departe, uite pînă azi, tot prin el.

— Dumneata i-ai înștiințat familia despre tot ce s-a întîmplat, nu?

— Eu... I-am scris nevestii-sî și am ars scrisoarea la un colț, asta era semnul doliului. După șase ani de stat împreună eu am mers mai departe, el a rămas la Tiszalok. L-am îngropat într-un cimitir nou în centrul localității. Eftimie a lovit mina cu cangea. A avut [illegible] martor. Unul Stan Gheorghe de prin Ardeal. Era și el de gardă la cîtiva metri în altă barcă. Din cauza exploziei a devenit surdomut. Și-a revenit mai tîrziu. După război a avut și copii. Poate o mai trăi și acuma. Nu [illegible]. Asa a fost. Lui Eftimie îi era tare dor de copii, dar nu s-a putut altfel, el a lovit mina cu cangea și a [illegible] podul. Podul era important. Aproape de locul unde l-am îngropat pe Eftimie era și un nuc...

— Fără el, fără Eftimie adică, pînă la sfîrșitul războiului cum a fost?

— N-am fost chiar fără el. I-am luat toalele și materialele în ranița mea. Am luat și un mănunchi de pămînt de pe mormîntul lui. Le-am purtat peste tot pînă la victorie. Pe urmă le-am [illegible] acasă la Sfințești și le-am dat nevestii-sî...

Aici și întrerup pe Marin Spătaru și-i spun că am trecut dimineață pe la soția eroului, o femeie ajunsă în pragul bătrîneții aproape, o femeie care a străbătut demnă atîția ani de văduvie numai pentru ca imaginea dragului ei Eftimie să-i rămînă mereu vie în minte și în inimă. Mi-am închipuit-o în momentul cînd degetele-i lungi, trudite de mîngîierea țarinii, au atins hainele lui, reîntoarse acasă fără trupul care le purtase cu simplitate prin lume. Mi-am închipuit-o în brațe cu fiica lor, Vasilica, de 2 ani, pe atunci, ieșind în curte și așteptîndu-l o oră sau două, dar văzînd că întîrzie, îndreptîndu-se, cu secera-n brîu, spre griul din cîmp, să-l secere, că era vară, vară de-a binelea.

Marin Spătaru se ridică și privește miriștea. I-am lăsat întreagă solemnitatea depărtării și am plecat odată cu ivirea brumată a primelor stele peste creștetul satului.

Ștefan Mitroi

O viață ca o flacără de magneziu

Este zi de tîrg în Bogați, ziua de 6 august. Mișcarea satului primenit mă amețește; dogoarea soarelui în livezile de peri, culorile abțibildurilor și basmalele atîrnate pe frînghii, copiii, păpuși omenești cumpărînd vată de zahăr; roata magică; grămezile de pepeni; vînzătorii de ardei iute; vînzătorii de pere; autorii de inele false... Da, și înaintarea înceată a autobuzului spre Suseni, satul de margine, satul Elenei... Susenenii au venit și ei la tîrg; pîlcuri de fete se plimbă pe trotuare... „Eram mai tînără decît voi acum...". S-a născut la 30 noiembrie 1917. Copilul numărul șase în familia săracă a lui Ștefan Neagoe Chiriță. „Neagoe sau Chiriță, nea Ștefane...". „Chiriță, domnule primar, ea și Aurică se vor numi Chiriță...". „Chiriță Șt. Elena... semnează și să-ți trăiască...". „Vai, cum s-a stins și vară și povești — / Vin, flutur alb! Revino, unde ești?". „N-avu parte de copilărie... Tica zicea că patru clase i-s destule... Intră slugă la o croitorie din Budișteni... Peste un an, pleacă la Tîrgoviște, slugă la un advocat... Peste iar un an, pleacă la București să-și cate norocul și se prinse îngrijitoare la Spitalul Z.I. 303 din Cotroceni. Pe atunci, rar să vezi fete cu atîta curaj, plecînd după noroc la București... Lenuța avea o fire aprinsă, un vis de ducă îi fierbea în sînge...". În 1944, spitalul este dislocat la Lipova, iar în septembrie se dau lupte la Păuliș contra horthyștilor. Lupte în codrii Cladovei. În fumul exploziilor se zărește o mogîldeață; prea mulți răniți sînt aduși nepansați, pierzînd sînge. E nevoie, gîndește agera infirmieră (fără școală) de un om în linia întîi. Să salvăm cît mai mulți camarazi... Voi pleca, doamna [illegible] [illegible], draga mea... Să nu mă opriți dar eu [illegible] [illegible]... îmi vine să fug acolo la ei, nu mai suport suferința și rănile deschise... Pe adresa medicului șef, [illegible] „acestei adeverințe morții", scrise un [illegible]: „Domnule doctor. Am plecat pe front. Este nevoie aici de mine, dar și nevoie de [illegible] acolo. Nu vă supărați și [illegible] roș, aveți grijă [illegible] mutația în batalionul 1 din Regimentul 96 infanterie. Să trăiți. Soldat Elena Chiriță".

Premiul întîi cu coroniță

„Zice în dimineața lui Sînt Petru: nenicule, nu veni tălică la [illegible] [illegible] să mi-l răcorești fără [illegible] mă vezi aici tălică... Ce-o fi? zic. Și mă [illegible] pe furiș [illegible] să văd ce face. (Cu o zi înainte își împletise o coroniță de premiant...). Învățătorul Vlad dirija corul în care cînta și ea... Parc-o văd... Îi atîrnau codițele pîn' la mijloc... Învățătorul trece pe urmă la împărțirea premiilor. Numai ce-l aud că strigă „Nănesanu Dumitru!" și dă să-i pună pe frunte coronița de premiant, cea împletită de Lenuța... Nuu! am auzit-o atunci glăsuind... Să nu-i dați coronița. Că premiul mie mi se cuvine! Dom'le învățător, vreau examen! Ce s-a mai fisticit învățătorul, cît era de învîrtit... Pe loc a îndreptat lucrurile, că fusese el ceva necurat la mijloc... Așa este, am făcut o încurcătură... Premiul întîi cu coroniță, Chiriță St. Elena! Măă, Lenuță, am zis, ce curaj pe tine!... Dacă te bătea, fata neichii, domnul ăsta, Vlad? Nenicule, mi-a răspuns, să fi știut de bine că-mi lua și gîtul, dar nu puteam îndura să-mi fure osteneala...".

„Pansam răniții din apropierea cotei și numai ce aud strigăte puternice. Mi-am zis: dușmanul atacă. Am luat și eu o pușcă și cartușele de la un rănit și am alergat spre cotă. M-am așezat între doi soldați și am început să trag. Dușmanul a început să fugă. Noi, după el. Nu-l slăbeam de loc. Nu-mi mai era frică de nimic. De atunci nu m-am mai despărțit de pușcă și de grenade"...

Propunere de decorare: SORĂ INFIRMIERĂ LA SPITALUL Z.I. 303, ÎN TIMPUL OPERAȚIUNILOR DE LA PĂULIȘ SE ANGAJEAZĂ VOLUNTARĂ CA SANITARĂ LA BATALIONUL 1/96 INFANTERIE. D-RA CHIRIȚĂ ELENA, PRIN CURAJUL EI, CINSTEȘTE CORPUL INFIRMIERILOR. MERITĂ A FI DATĂ CA EXEMPLU PE ARMATĂ.

„Vreau să merg mai departe, ca luptătoare, domnule general. Vreau într-o unitate de front și să fiu echipată și înarmată la fel cu camarazii care își fac datoria..."

Referat: „Elena St. Chiriță, care face parte din personalul de serviciu al Spitalului Z. I. 303 din Lipova, solicită să fie înrolată ca voluntară într-o unitate de pe front, ca simplă luptătoare".

„Era plăcută la cuvînt..."

— Vă mai amintiți de Elena:

„Ce lucru mare să-ți aduci aminte de dînsa... A trăit în sînul părinților prea puțin, că nu avea cu ce trăi. Parcă o văd pe copilă... Era plăcută la [illegible], trăgătoare cu lumea [illegible] la horă... Cu un [illegible] [illegible]... Îi era drag să cînte. Î[illegible] [illegible]...". (Fănica Ciuch, 53 ani, satul Suseni).

„O văd cum să nu, trecînd pe [illegible]... Ce mîinile [illegible]-se ca aripile pe [illegible]... O aud grăind, cînd respectul cînd [illegible]... O vedeam pe [illegible] cu vecinii, [illegible] să-și ia un drum... [illegible] [illegible] că era tare cumsecade, [illegible]..." (Pavel Ioana, 74 ani, sat Suseni). „[illegible] și mîngîioasă la [illegible]... [illegible] și sufletul pentru prieteni... [illegible] n-aveam secrete... [illegible] și ce ne gîndeam că [illegible]... Și ce mai cînta... cînta [illegible] la [illegible] cercel, floci de salcîm." [illegible] 79 de ani, sat Suseni). „Purta [illegible] fără [illegible]: se înnoda la [illegible]. Purta [illegible] alese în război de mama... Era [illegible] fără chef să stea acasă... Mijlocie de statură, cum cum arată creștina [illegible]... Era mai drăguță decît sora noastră cea mai mare, care o cam dușmănea pentru frumusețe... Te atrăgea cu gurița ei, cu vocea ei rugăcioasă și cu respect: nen'cule în sus, nenicule în jos... Dintre toți frații, numai mie mi-a scris, pe timp ce eram și eu pe front... Ne scriam unul altuia durerile...

„Eu sînt voluntară, domnule ofițer..."

De la Battonya pînă la Foldeak, cale de 30 kilometri, soldatul Elena Chiriță ajunse pe jos, într-o noapte. Acolo găsi o coloană de vehicule ale regimentului 96 ce se îndreptau spre Mindzent. Aici obținu încuviințarea din partea căpitanului Octavian Novac de a trece Tisa pentru a ajunge în linia întîi. În timpul traversării se declanșează tirul artileriei inamice. Printre răniți, sublocotenentul Constantin Pană zărește un soldățel care dădea primul ajutor.

— Ce comisie de recrutare te-a găsit și pe tine bun pentru serviciul militar? De unde răsăriși aici, în compania noastră?

— Nu m-a recrutat nici o comisie, domnule ofițer.

Eu sînt voluntară...

Cu o grenadă, trecînd printr-o mlaștină, Elena distruge un cuib de mitralieră.

Fostul comandant al regimentului, colonelul Ion Cojocaru scria: DUPĂ CE ÎN ZIUA DE 25 OCT. A PĂTRUS ÎN POZIȚIILE HORTIȘTILOR, CU PRIMA LINIE DE ASALTATORI, EVIDENȚIINDU-SE PRIN CURAJUL SĂU PLIN DE AVÎNT, ÎN ZILELE CE AU URMAT, EA NU S-A CLINTIT NICI ÎN FAȚA TANCURILOR CARE CONTRAATACAU.

„Ne-am dus, eu cu ea, la Rucăr după scînduri pentru casă. Merg cu tălică, nenicule... Mergi, Lenuța, dacă vrei... Trecînd printr-un rîu adînc și repede, cu căruța încărcată, s-a rupt inima de la jumătate. Eu cu fata, pe roțile dinapoi, am rămas în vîltoare, boii cu restul atelajului speriați, au luat-o la vale. Am plecat să-i prind, i-am prins, dar cînd mă întorc, ce văd: sora mea încerca să tragă la mal jumătate de căruță prinsă de valuri. I se învinețiseră mîinile, se zgîriase, dar se lupta cu apa...".

„Înainte, ostași", strigă fata și aruncă o grenadă sub șenilele unui tanc din apropiere. Se expunea, astfel, periculos de mult.

— Ce faci, soră Elena? Nu ți-i a bine? a dojenit-o un ostaș, obligînd-o să se adăpostească. „Domnule colonel, vă rog iertați-mă că-mi permit să vă scriu. Eu sînt bine sănătoasă pînă în prezent și decorația („Meritul Sanitar") din [illegible] mi-a sosit tocmai acum. Să trăiți, sergent Chiriță Elena".

„De Sfîntul Vasile a ieșit cu sorcova și a adunat ceva mărunțiș. Eu, ca cel mai mare, lesam la [illegible], la lăutari... Fluieram pe [illegible]. Dar n-aveam nici un ban... Zic: Lenuțo, dă-mi [illegible] și [illegible] 5 lei... Îți dau, nenicule, dar cînd îi mai văd înapoi? Apoi cînd oi avea... Bine, dar scrie-mi poliță: eu subsemnatul cutare am primit de la sora mea Lenuța 5 lei. Și am scris...".

„Domnule colonel, veți ști că sînt departe. Aș dori [illegible] [illegible] din țară și dacă [illegible], să vorbiți cu dl. farmacist Gheorghiu [illegible], căci [illegible] mi-a prezentat demisia și [illegible] [illegible] dezertoare. Să trăiți. Chiriță Elena".

Răspuns: „[illegible] sergent Chiriță Elena, [illegible] mai departe, acolo unde ești. Îți urez [illegible] și să te [illegible] [illegible] [illegible] de glorie. Să trăiești [illegible] și la mai mare! Colonel Alexandru Petrescu".

Cota [illegible] de lîngă Budapesta. [illegible] Elena Chiriță face 4 prizonieri. [illegible] la cotele [illegible] Elena luptă în [illegible]. Cere să fie [illegible].

— [illegible] comandanta [illegible].

— [illegible] fata.

— Foc! se aude comanda. Foc continuu, Elena!

— Am, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 21... [illegible].

Periferia Budapestei, [illegible] ianuarie 1945. Elena se află din nou în [illegible] trăgători. Se [illegible] [illegible] bariera de foc inamică. La vest de [illegible], [illegible] pentru [illegible] Elena Chiriță se [illegible]. O mină de brand explodează la numai doi-trei metri distanță de ea. Soldații au [illegible] și i-au dezinfectat rănile cu [illegible] din [illegible].

8 martie 1945: cu [illegible] Elena Chiriță se stinge din viață într-un spital din Arad. Este înmormîntată în cimitirul eroilor din [illegible]... „Azi, numai azi / [illegible] mai sînt! / Mîine, ah, mîine! Toate s-au frînt! / În moarte, în moarte: / Singură, eu...".

Ion Longin Popescu

P.S. — Pentru relatările de pe front, reporterul a folosit volumul „Sergent Elena Chiriță" de general-maior Alexandru Petrescu.

Corneliu Vadim Tudor

Eroilor neamului

Soldat Eftimie Croitoru

Nu v-am uitat, voi, frații mei de cruce
iubirea mea dintîi, frumoși eroi
în fiecare gînd de-al meu străluce
o stea tremurătoare pentru voi

prin trupurile voastre preacurate
trec rădăcini de flori și de păduri
și torța unui duh de libertate
zvîcnește-n cer din ochii voștri puri

iar blînda maica voastră, și iubita
și-acum mai trag nădejde să-nviați
și plînsul lor ghețari imenși topit-a

voi fără moarte sînteți, mari bărbați
și-un fulger lung și veșnic ca ursita
azi scrie-n cer: Fiți binecuvîntați!

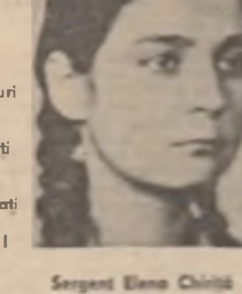

Sergent Elena Chiriță

ion trif pleșa

Drum limpezit

Cine sintem, de unde venim ?
Două întrebări puse de-atitea ori.
Cu mormintele strămoșilor pe timp ne iscălim,
pe limba pruncilor ard comori.

Marmura-n statui e fierbinte,
un singe simplu ii dă ocol.
Stejarii de la alți stejari țin minte
c-acest pămint niciclnd nu a fost gol.

Ce-am apărat de mă veți intreba
v-arăt acest drum limpezit,
drum să avem pe unde călca,
drum cu cuvintele limbii române păzit.

Fruntea fiecărui capac s-a luminat :
rădăcina lor e limbă de clopot pe care strămoșii il bat.

Toma Roată : „Cercetare și progres"

Moara joacă apa ținînd-o de mijloc

Trecing pe-aceste drumuri parcă simți
că sub cămăși curate piini se coc,
în orice sat cuptoarele-s fierbinți
și-o moară joacă apa ținind-o de mijloc.

Căciula între două ierni stă trează,
o piatră ține-un nume la pieptul ei săpat
și literele au sub talpă la amiază
drumul pe care Iancu a călcat.

Mormintele-s pe limba vremii coapte,
pe picioarele țărînii se leagănă domol.
În pasărea ce zboară se-nfinge azi un lapte,
cămășii mele sudoarea o simt că-i dă ocol.

Pămînt ca lacrima, eu vreau să-ți fiu obraz
pe care să curgi de bucurie azi.

Și-s ciutura la care...

Ca să-nflorească salcimii țin ochii deschiși,
atitea sensuri stringe-n el ulciorul.
Ochii casei de intuneric nu vor fi invinși,
prispa știe de la tata cum se ascute toporul.

Toamna imbracă blana unui nuc,
in spate-mi cade luna cu gheara ei cea dulce.
Apele la gura becurilor electrice rup
piinea pe care intunericul n-ajunge s-o apuce.

Cintecul și-așterne unde te intorci,
munții duc la gură un fluier românesc.
Pe vederea mea zborul păsării torci,
in auzul meu cuvinte pentru griu cresc.

Ulciorului de lut, grele, i se lasă-n jos două pleoape
și-s ciutura la care moara aduce spicul de griu să-l adape.

Ființă cosmică în urcare

Griul are in cerul gurii
un semn
și numai țăranii i-l știu.
Cămașa stă trează
pe mine,
din ochii mării ciugulesc
mari păsări de piine.
Inima cu adevărul in ea
e foarte ușoară :
un oțel fără griji
lasă pe paiul de griu
să urce o moară.

Linii de portret pentru muncitorii de azi

In fața lor focul stă cu firimituri de oțel in barbă,
ei umplu cimpia pină la gură și pe cărbunii morii o pun să fiarbă.
Ii găsiți intr-o ramă nouă de sudoare
și-i auzim cind trag de sub coaja piinii ciudate zăvoare.

Ca pe-un cimp de bătălie le stau cifrele-n minte,
ei n-au timp realitatea s-alinte.
Atit și atit, cenușii nu-i fac ochi dulci,
și focul din inima lor niciodată nu-ți cer s-aduci pernă să-l culci.

E limpede, oțelul lor nimeni nu-l poate vlăgui,
pentru rouă ascunzători niciodată nu vor fi.
Cifrele poftite-n mintea lor nu apun,
la rubrica „Viață" salopeta-i semnătura clară pe care și-o pun.

dumitru udrea

Curcubeu

S-a descompus lumina in curcubeu de August
Prin care intelegem un roșu comunist,
Iar galbenul din grine ce ne-nveșmintă glia
E semn al permanenței din aprigul exist.

Un cer ne e privirea, adincă și curată,
Cum tot albaștri-s ochii copiilor din neam,
Cind pacea și dreptatea ne flutură prin inimi
Și se topesc in suflet ca un aprins balsam.

În zilele acestea

In noi răsare viața din lujerii de stele
Și-n vis se naște țara trecută prin lumină,
De dor se frange-o floare in suflet de mireasă
Cum sună prin cuvinte originea latină.

Aleși in biruință ne freamătă stoborul
In care de-o vecie ne-mprejmuim iubirea
Și-n zilele acestea ne cintă bucuria
De-a fi părtași la toate cum sinceră ni-i firea.

Ecou de biruințe

E țara ochi de rouă pe iarba din iubire
Cum frate și părinte pămintul ei ne este,
Legată prin suflare de zbor și poezie
Se-nalță cu mindrie la soarele din creste.

In pragul ei statornic ne sună veșnicia
Cind fulgeră lumina răsfrintă in cuvinte
Și fiecare brazdă, ecou de biruințe,
Ne cheamă la-mplinire cu gindul spre-nainte.

Timp de slavă

In legănare mută trec orele prin vis
Și ne parcurgem calea lipsită de durere,
Crezind in ecelișuri și-n drumurile lungi
Ce vin din infinituri și curg spre alte stere.

Dar prea curind a zare se macină din gind
Și noi simțim adesea ce mult sintem datori
Acestui timp de slavă ce naște frumuseți,
Crescindu-ne de-a pururi și-n veci nemuritori.

buchetul

eugen teodoru

Pitite după o perdea subțire, pe glaful ferestrei, într-o vază de pămînt, florile aduse din grădina gazdei își insinuau cu discreție prezența. Cîteva fire de ochiul boului, două gherghine, una violacee involtă, cealaltă albă, ca un pampon din tichia unei vedete de music-hall, trei dumitrițe galbene, din cele care înveștmîntă curțile mahalalelor. Banale, sărace, flori ce nu produc impresie, amintesc însă, celor care au trăit la margine de oraș, că le-au însoțit cîndva copilăria. Creșteau robuste cînd ploua și rezistau eroic cînd seceta le turna dogoarea în creștet. Lambru Ganea se miră că nu vede printre florile buchetului, nalbe roșii sau albe, care, slavă domnului, se înalță din umezeala pămîntului pe lîngă pereții mucezi. Cîteva clipe buchetul îl purtă dincolo de granițele timpului, în diminețile vacanțelor de demult, vara, cînd maică-sa se întorcea de la piață cu papornița plină de zarzavaturi. Deasupra, nelipsita pungă cu mere timpurii, pistruiate, peste ele, lîngă smocul de levănțică, mănunchiul de flori sărace. Niciodată nu și-a dat seama Lambru, dacă mama vrea să ascundă sub corolele lor căpățina de varză cu frunzele zdrelite sau legăturile de ceapă murdară, ori să aducă puțină lumină în casa de chirpici, unde erai nevoit să te apleci, ca să intri înăuntru și unde nu pătrundea soarele ; case de periferie, aprijinindu-se unele de altele, ca niște vagoane desafectate, aruncate de-a valma într-un maidan. Cînd mama răsturna papornița pe masa din dreptul plitei, merele și busuiocul, îngemănînd miresmele, desmorțeau aerul bucătăriei, îndeobște acru și stătut. Spațiul acela strîmt se umplea dintr-odată cu boare de cîmp și livadă. Acea briză pătrundea direct în sufletul copiilor și-i îndemna pe Lambru și pe soră-sa, să-i ceară, să le promită, că vor pleca spre obcinile Bucovinei, la bunica din Horecea, scăpînd măcar pentru o vreme de arșița mahalalei sordide, de curțile pîrjolite de soare, roiuri de muște și țînțari cărora le cădea pradă pielea lor crudă. Nu mai știau pe unde să se mai ascundă de groază. Înduplecată, în cele din urmă, de lacrimile și rugămințile lor, mama întocmea bagajele și se urcau cu toții în trenul de la miezul nopții, pornind într-acolo, ca spre o izbăvire.

Cînd se apropiau dealurile împădurite, luncile rîurilor de-alungul cărora șerpuia calea ferată, trenul pătrundea la loc deschis și aerisit și se crăpa de ziuă. Răcoarea îi întîmpina ca o binefacere, intrînd pe ferestrele mizere ale vagoanelor de clasa a 3-a ale căror lămpi cu ulei de rapiță le stingeau conductorii, coborîndu-le fitilul și suflînd în ele, pentru ca zorile să intre nestingherite în tren și să lumineze obrajii palizi de călătoria cea lungă și istovitoare.

— Încotro voinicilor ? îi întrebau unii conductori, cunoscuți de-ai tatălui lor, care lucra la depoul de locomotive.

— La bunica, răspundeau ei, cu ochii cîrpiți încă de somn și cu moleșala în trup.

— I-ați scris ? Vă așteaptă ? întreba în continuare ceferistul, din complezență.

— Cum să nu, sărea sora lui Lambru (deh, pui de femeie, mai sprintenă și mai guralivă decît el), lămurindu-l pe slujbașul căilor ferate. Sîntem sigure că-i supărată că am întîrziat. Ne ceartă, fiindcă [illegible] după noi tot timpul. Trăim departe de [illegible] în celălalt capăt al [illegible] și nu ne vede decît o dată pe an. Vă închipuiți?!

— Înseamnă că o să vă primească bine !

— Încă ce bine, nu știe cum să ne răsfețe, cînd ajungem la Horecea, turuia fără încetare sora lui Lambru, obligîndu-l pe conductor să rămînă în dreptul băncii copiilor și s-o asculte vrînd nevrînd pe fetiță. Pregătește cafeaua amestecată cu laptele muls de la vaca ei, dimineața. Aduce [illegible] proaspete de la frau Gertie, băcăneasa, care-i oprește și pîinea de secară abia scoasă din cuptor și pusă într-un coș de paie. O bunătate ! Mătușa Dora are de furcă. O trimite bunica peste tot să nu ne lipsească nimic, cît stăm acolo. Mama surîdea în colțul ei, auzind-o, cum, lipsită de timiditate se descurca în conversații cu oameni necunoscuți. N-avea deloc sfieli, era înfiptă, pălăvrăgea ca o chivută.

Slujbașul ceferist [illegible] stingea propria lampă prinsă de nasturele metalic al [illegible] la piept și se depărta. Toată noaptea legănase felinarul încoace și încolo, în stațiile unde ieșea potrivit regulamentului, în [illegible] și rămînea pe scări să schimbe semnale ori să țină legătura prin semnale cu mecanicul trenului. Și acel familial strigăt niciodată uitat „poftiți în vagoane".

Cît de departe, cufundate în ceața copilăriei, rămăseseră toate acele năluciri pentru ofițerul Lambru Ganea și cum s-au deșteptat dintr-odată în această casă de cartiruire, răscolindu-i inima ca pe un stol de mierle, ridicate în văzduh, să bată din aripi, zvîcnindu-și cîntecul în soare. Buchetul acela era de vină, cu aromele desprinse în încăpere, chemînd [illegible] să-și [illegible] tîrcoale. Dar nu era timp de nostalgii, mai ales la ceasul acela matinal, cînd sublocotenentul Lambru Ganea trebuia să ordone subunității să încalece pe cai și să pornească în incursiunea încredințată grupului de roșiori, condus de el.

În ogradă, îl aștepta agentul plutonului. Cei doi cai stăteau priponiți de stîlpii porții. Ostașul se retrăsese la umbră, pe prispa casei, fumîndu-și liniștit țigara, pînă cînd dom' sublocotenent avea să se bărbierească și să se îmbrace. Cînd ofițerul a ieșit în prag, agentul de legătură l-a salutat, apoi au traversat împreună curtea, grăbiți, ajungînd în drum și s-au aruncat în scări ca niște virtuozi ai manejului. Lambru a mai citit odată ordinul scris, aflat în buzunarul de sus al tunicii. Inima îi bătea mai repejor în dimineața aceea. El și trupa de sub comandă aveau să răscolească două văi și două creste de deal pe unde se semnalaseră cîteva cuiburi de rezistență, dintr-o ariergardă germană, al cărui gros fusese practic nimicit, cu două zile în urmă. Punctele acestea răzlețe de foc provoacă pierderi neprevăzute, fiindcă ocupă cote dominante.

Ion Sălișteanu : „Întoarcerea"

— Cu ochii în patru să fiți fraților, spuse Lambru plutonului său adunat în piața satului, ai cărui oaspeți fuseseră peste noapte roșiorii grupului de cercetare. V-ați întremat bine și aseară și azi dimineață. V-ați odihnit. Acuma să dovediți curaj, mult curaj și iuțeală. După descălecarea și adăpostirea cailor, privirea la inamic și urechea la gradați. Nici o mișcare greșită, nimic fără a judecată limpede. Trebuie curățite pozițiile ocupate de fanatici aceia disperați, cărora oberfeldwebelii le-au vîrît în cap că-s „logodnicii morții" și sinuciderea un act de sublimă dăruire față de Hitler.

După aceste scurte cuvinte Lambru începu inspecția atentă a plutonului. Cu ochiul lui priceput cîntări pe rînd caii, călăreții, armele, muniția, hrana. Trecu prin fața fiecărei grupe, a fiecărui ostaș, li se uită în ochi cu luare aminte, întipărindu-și adînc chipurile lor arse de soare, bătute de vînt, întrebîndu-se dacă, la încheierea luptei, din cele trei șiruri nu vor rămîne, ca de obicei, două. Pe fruntea cui stă scris oare „ultimele ceasuri de viață", înainte de a se alinia și umbrele lor la convoiul de umbre care-i însoțește mereu după ce vitejii au fost răpuși. Poate încleștarea de astăzi va fi mai sîngeroasă și mai sălbatică. Lambru se întreabă, mai departe, în pieptul cui se va năpusti tăișul morții, odată cu rafalele armelor adăpostite pe povîrnișuri. Prin gîndul ofițerului se derulau cu zecile diminețile anterioare, suprapunîndu-se peste cea de acum : semănau leit între ele. Tot așa pîlpîiseră ca niște flăcări și obrajii celor duși pe brancarde, scoși din luptă, rostogoliți din șea, izbind cu trupul lor tînăr iarba reavănă de sub copite. În piața mică a satului, plutonul fremăta, purtat de valul puternic de încredere, ce-l insufla sublocotenentului Lambru Ganea. Adunați la un loc, flăcăii aceia cu tunicile strînse pe mijloc și petlițe mov, cu căștile de oțel pe creștet și carabinele în bandulieră, cu mîinile încleștate pe frîie, păreau laolaltă un pachet de energie pus sub presiune și gata să zboare ca din catapultă, ori unde i-ar fi purtat omul acela în care credeau orbește. Erau mai tineri ca el doar cu cîțiva ani, abia le răsăriseră tuleiele pe obraji, iar pe chipul lor se oglindea grija de a nu-l pierde, de a le fi mereu în frunte, galopînd cu sabia scoasă de la oblînc și ridicată în văzduh ca o flamură de oțel.

Zvîcnirea prin puncte obligatorii de trecere se executa fulgerător, inamicul n-avea cînd să prindă de veste că roșiorii grupului de cercetare au trecut în galop deslănțuit.

Ziua aceea fierbinte de toamnă începu ca deobicei cu intrarea printr-o acoperire. Apoi printr-o rariște. Goniră în monom pe diagonala unui povîrniș. Caii și călăreții se opintiră luați de avînt și nimeriră într-o poiană pustie. Neașteptata ei liniște le strînse puțin inimile. Și totuși căzură prin surprindere în spatele unui cuib de rezistență, în plin repaus, unde nemții foiau, așteptînd atacul din altă direcție a văii. Sublocotenentul Lambru Ganea își înăbuși în piept un strigăt de bucurie, încleștîndu-și dinții. Trebuia să profite de această clipă miraculoasă. Cu fața lui încinsă și casca lăsată pe ochi, privi în jur, electrizîndu-și plutonul, ridică sabia ca-ntr-o stampă eroică, spintecă aerul, făcînd-o să șuere ca un șarpe și pachetul de forțe catapultă spre lucrările din spatele tranșeelor inamice răvășindu-le într-o clipă. Adversarul n-avu timp să răsufle și nici să-și îndrepte tirul asupra lor, fiindcă roșiorii răsăriră ca niște diavoli din pămînt. Dacă lăncile ședeau undeva la regiment în panoplii sau în rastele, săbiile însă se aflau prinse la șei. Ostașii urmară pilda comandantului și se năpustiră cu săbiile după fugarii în haine verzui, care, speriați de moarte, alergau ca bezmeticii să-și piardă urma în lăstărișuri. Pînă a prinde de veste și nemții celorlalte tranșee, plutonul se desfășură și se repezi cu puteri înzecite și asupra lor. Naziștii urlau, văzînd scena aceea de apocalips și, ridicînd mîinile deasupra căștilor, așteptau cu ochii închiși să-i amestece copitele cailor cu țărîna și să fie hăcuiți de tăișul spadelor. Numai că sublocotenentul Lambru Ganea și oamenii lui trecuseră prin școala cavalerismului, iar după un ceas își folosiră lama săbiei, să-i atingă pe umeri pe prizonieri, și să-i numere în poiana unde i-au adunat, spre a-i porni către divizie cît mai repede, Eins, Zwei, Drei, Vier, Fünf...

Lumina se rostogolea în cascade peste pajiștea albastră pe unde un vînt subțire culca ierburile și florile sărace, flutura coamele cailor și svînta obrajii cu tuleie ale roșiorilor.

Numărătoarea ostaticilor în tunici verzi, cu epoleți albi și fețe vinete, dură mai mult decît bătălia. Grămada de arme creștea centurile cu cartușiere asemenea, lăzile cu muniții, închizătoarele armelor automate se făcuseră mormane. Fanaticii ședeau amuțiți și nu le venea a crede ochilor, că fuseseră încercuiți de niște adolescenți, care acum îi privesc de la înălțimea șeilor, triumfători, în timp ce roibii joacă în buestru.

Pentru români, ziua aceea fusese norocoasă. Convoiul de umbre nu primi pe nimeni în rîndurile sale.

Sublocotenentul Lambru Ganea vîrî sabia în teacă, instala lanțul de sentinele în jurul prizonierilor. Scoase pistolul de rachete dînd semnalul încetării luptei, spre a fi recepționat de observatorii diviziei.

O clipă, numai o clipă, cît reverberară traseele luminoase în cer avu senzația că buchetul de flori sărace de demult a fost aruncat spre boltă, aprinzîndu-se ca un foc de artificii în cinstea lor.

Petre Abrudean : „1944"

teatru

t

O premieră estivală

Pețitoarea, premieră a stagiunii estivale, a avut de-a lungul [illegible] un destin destul de complicat : căci ceea ce am văzut noi recent pe scena Teatrului de Comedie are o paternitate multiplă, mult mai încurcată decît s-ar crede la prima vedere. Această agreabilă comedie se numea inițial **O zi reușită** și aparținea lui John Oxenford (amănunt omis de caietul-program) : apoi, sub semnătura lui Nestroy, **Vrea să petreacă** ; ulterior, Thornton Wilder a prelucrat-o sub titlul **Negustorul din Yonkers**, pentru ca în final, s-o reintituleze **Pețitoarea**. Pînă la premiera ei românească și-a mai adus aportul pe text și Mihai Maximilian, sperăm ultimul adaptator al acestei comedii care prin scop și valoare, nu avea nevoie decît de un singur părinte — ce-i drept, priceput într-ale comediei...

Despre spectacol, evident, se poate vorbi cu plăcere. Zic „evident" deoarece el a fost încredințat lui Valeriu Moisescu, un profesionist al comediei, un regizor cu gust și simț al măsurii care știe să nu accepte concesii din partea actorilor — predispuși — la — „cîrlige", la „descoperiri" scenice ieftine. Mult umor, un strop de muzică, unul — două dansuri, un trenuleț care traversează scena plin de speranțele celor doi vînzători din text (și poate nu numai ale lor), deci, motive de satisfacție pentru public. Excelente decorurile și costumele Sandei Mușatescu, cu mult gust lucrate, cu minuție, cu eleganță, așa cum îi stă bine unui spectacol de fast, de „belle epoque", tip jugendestil. Nu cred că pot fi suspectat de reavoință dacă spun că am văzut la Teatrul de Comedie... o excelentă operetă (cu muzică puțină, dar bine aleasă de Ileana Popovici ! Un singur lucru aș reproșa regizorului : finalul; repet, faptul că n-a scurtat ultima scenă...

Nu de actori buni duce lipsă Teatrul de Comedie, așa că nu mai miră pe nimeni faptul că au fost, în acest spectacol, cîteva creații demne de reținut: Mihai Pălădescu s-a transformat sub ochii noștri, dintr-un mic morocănos, într-un îndrăgostit delicat, umorul său binecunoscut excelînd în scena restaurantului, condimentată cu interjecții, răbufniri și înecări irezistibile. Stela Popescu, evident, nu a fost mai prejos în rolul titular. Vasilica Tastaman și Melania Cîrje au format tandemul modistelor nedrept de singure: ambele au știut să descopere aventura cu caracteristica lor feminitate, cu naturalețe și subtilă poezie, cu spirit (ludic). Iurie Darie și George Mihăiță le-au acompaniat vioi, cuceritor, decent, chiar (dacă exceptăm predilecția pentru strîmbături, mîna prelungită timpă a ultimului, în secvența travestiului).

Au mai trecut prin scenă, non multa, sed multum, Dumitru Chesa (într-o foarte precisă compoziție), Constantin Băltărețu (ca deobicei, ireproșabil) și Theo Cojocaru. Din păcate Dan Tufaru a luat prea în serios rolul și de data aceasta, iar Dorina Done a descoperit un fel ciudat de rîs pe care-l folosește din abundență și care o amuză doar pe ea.

Pețitoarea va face succes de casă și după terminarea stagiunii estivale, fiind un spectacol agreabil, necesar într-un context nu prea bogat în lucrări de genul acesta...

Bogdan Ulmu

film

f

Leii saloanelor

Nici „lei", nici cine știe ce „saloane" nu sînt în filmul lui Jaromir Borek. Nu vom asista așadar la descrierea cinematografică a unei specii, a unui fenomen social, în felul în care o făcea neorealismul italian — și mă gîndesc neapărat la neorealismul italian pentru că cei doi eroi ai filmului fac parte dintr-o lume a periferiei pe care ne-am obișnuit să o vedem neapărat numai în radiografii sociale, ceea ce aduce mai mult a medicină decît a artă. Cei doi băieți, zidari pe un șantier din Praga, locuiesc la marginea orașului, într-un furgon tapetat cu afișe din filme și cu poze ; ca să ajungă pe-o stradă asfaltată se bălăcesc în asemenea noroaie, încît suprema victorie pare a fi pentru ei, aceea de a-și păstra hainele curate ; visează să facă rost de-un cal și să plece cu furgonul prin țară, vorbesc cu respect despre felul în care ești servit într-un restaurant de mîna întîia, așa că nici prin cap nu le trece să rupă „gura tîrgului", să arunce provocări de felul acelei „Între noi doi acum !" pe care Rastignac, eroul lui Balzac, o rostea pe colinele din Montmartre privind orașul-hidră de la picioarele sale ; ei nu zăresc nici asemeni vreunei domnișoare Nastasia, din întunericul periferiei, piscul inaccesibil pe care se află strada Popa Nan... Sînt, pur și simplu, doi oameni împăcați cu viața pe care o duc și, dacă au totuși o nemulțumire, asta e din cauza că nu prea au succes la fete... Din viața celor doi lipsește de fapt drama. Suferințe sînt, mai mari sau mai mici, dar nu sînt drame. Viața de toate zilele consumă încet și nu distruge spectaculos, pare a spune regizorul Jaromir Borek și din acest refuz al dramei, din refuzul suferințelor capitale, se degajă un aer de o rară generozitate și căldură omenească.

Numai conștiința dă dimensiunea dramei, s-a spus, și adevărul e că cei doi eroi din *Leii saloanelor* nu se arată a fi nefericiți de locul pe care îl ocupă în lume ; autorul nu le împrumută o conștiință doar de dragul de a-i instala într-o dramă și filmul se apropie astfel de adevărul vieții de toate zilele, îndepărtîndu-se de adevărurile literaturii. Și ce alt scop mai înalt își poate propune un film de actualitate ?

Prin Josef Dvorak și J. Hartl, actorii interpreți ai rolurilor principale, filmul cîștigă în firesc și concretețe — un cuplu memorabil pe care însă regizorul nu a știut să-l pună în valoare lucid, pînă la capăt.

Petru Popovici : „Impresia nopților albe"

Nicolae Mateescu

televiziune

tv

Democrația culturii

● În fața problemelor economice stringente care au intrat cu acuitate în raza interesului obștesc în ultimul timp, televiziunea a răspuns cu promptitudine prin emisiuni convingătoare, cu un caracter aplicat, de lucru. Urmărind programul ultimei săptămîni, cu capul locului se impune constatarea că televiziunea și-a verificat și cu acest prilej forța ei persuasivă, statutul de principal mijloc de sensibilizare și influențare a opiniei publice. Conținutul multor emisiuni a fost dominat de „deviza energiei", iar mesajul lor a fost îndreptat spre formarea și întreținerea unui climat de responsabilitate civică și politică față de problemele cu care ne confruntăm în această vară fierbinte. Aș menționa din emisiunile înscrise în această arie tematică și alcătuite cu vervă și inteligență pe cea de joi, 2 august, intitulată *Evoluție și revoluție în știința românească*. Realizatorul Andrei Banc, autor al unor emisiuni remarcabile, a ilustrat cu date și cifre concludente dinamica științei românești, mutațiile pe care le-a înregistrat cercetarea științifică în ultima perioadă, eficiența investițiilor în acest domeniu. Emisiunea a făcut elocventă ideea că știința și tehnologia au dobîndit în zilele noastre un prestigiu deosebit, devenind principalul resort al transformărilor economice.

● Două emisiuni culturale ale săptămînii au luat în discuție probleme teoretice ale artei românești. În ciclul *Moștenire pentru viitor*, miercuri, 1 august, s-a transmis emisiunea *Imnurile patriei*, realizată de Mihaela Macovei, dedicată atitudinii militante, spiritului patriotic și tradițiilor progresiste ale literaturii române. Emisiunea a fost prefațată de Valeriu Râpeanu. Cele cîteva recitări din creația unor poeți contemporani nu mi s-au părut pe deplin concludente pentru ideea emisiunii.

Cultura și viața s-a intitulat dezbaterea organizată de Viorel Grecu, joi, 2 august. Redactorul acestei emisiuni a găsit o soluție fericită invitînd pe Ion Ianoși, Ion Sălișteanu și Vasile Tomescu pentru a dezbate problema democrației culturii în condițiile actuale. Acest mijloc a permis o confruntare de opinii, un schimb de idei asupra raporturilor dintre cultură și societate. Organizarea unor atari „mese rotunde" este binevenită și constituie fără îndoială un mod inspirat de a-l reține pe telespectator în fața micului ecran. Cu condiția ca ele să fie realmente dezbateri.

● Din creația dramaturgului Mihail Sorbul televiziunea ne-a prezentat joi piesa *Actorul din Hamlet*, o satiră a politicianismului și moravurilor din viața teatrală interbelică. În montarea regizorului Matei Alexandru, echipa actoricească, fără să strălucească în mod deosebit, a făcut o lectură agreabilă a textului.

Grigore Georgiu

Vitejii

Urmare din pag. a 3-a

tem reperați, am luat măsurile ce se impuneau" (general **Costin Ionașcu**).

Drept în fața Carelor, dușmanul are o poziție deosebit de fortificată. Fasciștii par a fi hotărîți s-o apere pînă la ultimul cartuș. Intrucît și asediatorii sînt, firește, decisi să-și ducă treaba la bun sfîrșit, cît mai rapid, chiar în cursul nopții, de 24/25 octombrie, ordinul cere continuarea ofensivei. Orașul este învăluit de-o parte și de alta, alții îl vor lovi frontal. Linia intîia: printre combatanții gata de atac se află și tovarășii de arme ai lui Ion Cercel și Andrei Zbircea. Zorii zilei. Coordonat, din toate părțile, trupele românești se aruncă în luptă, majoritatea pe la est de oraș, unii pe la vest, unii de-a dreptul, tocmai cu scopul de a-l obliga pe inamic să rămînă locului, așadar să nu poată porni nici în stînga, nici în dreapta.

Rezistența fascistă se frînge, așa cum prevăzuseră românii, la nord-est, unde și-au și concentrat majoritatea forțelor. Atacul nu-i pretutindeni la fel de ușor. Mulți cad sub focul adversa, dar nu dau înapoi, căci gînd de întoarcere nu există, în nici un chip. De ce asemenea tensiune — asemenea grabă? „Palma de pămînt" — sfînta palmă de pămînt românesc — ultima pe care mai calcă, pentru scurtă vreme, talpa cotropitorului, va fi, trebuie să fie eliberată.

Trupele românești pătrund în Carei. Locuitorii apar la lumină și li se alătură: aici ascunși niște inamici, aici sînt mine... Steaguri improvizate, de pînză albă, ici și colo. Brațe ridicate. Mai mulți ostași biruitori se cațără pe o clădire înaltă și readuc astfel tricolorul în locul din care fusese, cîndva, fortat să coboare. Fiecare își are steagul pe care-l merită: unii cu cîrpa în băt, alții — cu cele trei culori răsfrînte în privirile lor, îndreptate acum spre frontiera româno-ungară, aflată atît de aproape. **Înainte!** Curînd, ating hotarul răpit de fasciști. Ziua se înscrie — prin roșu intens — în calendarul memoriei noastre afective. Doi combatanți — Ion Cercel și Andrei Zbircea — n-au cum împărtăși bucuria celorlalți, dar ceilalți nu-i uită în aceste clipe de avînt și mulțumire sufletească: amîndoi sînt citați prin ordin de zi, avansați „postmortem" și decorați cu medalia „Virtutea Militară" clasa a II-a.

Ardealul a fost dezrobit.

Comunicatul special al Marelui stat major al armatei din ziua de 25 octombrie 1944 anunță această mare bucurie poporului român...

Am izgonit acest dușman de pe pămîntul patriei noastre...

Trebuie să luptăm mai departe, să nimicim în bîrlogul său fiara hitleristă, să nimicim din rădăcini imperialismul german și uneltele sale criminale maghiare, de felul lui Szállasi.

Înainte spre Budapesta, spre Berlin!

Să piară asasinii popoarelor, jefuitorii hitleriști!

Ardealul dezrobit să fie ne veci liber, iar întreaga Românie — eliberată de jugul nazist și de năpîrcile legionare dinlăuntru — să devină realmente democratică... (din „Scînteia" — 1944, octombrie 27).

Medaliile lui Ion Cercel și Andrei Zbircea au ajuns la casele lor, în mîna părinților. Dar, pentru alte două mame, fiul fiecăreia n-a ajuns, niciodată, așa cum fac feciorii, cînd și cînd, în zile de sărbătoare, să mai dea și pe-acasă.

O frunte arsă altfel decît trebuie

Deși războiul nu-i îndeletnicirea preferată a românilor — vitejia, da! iată-i conștienți de răspunderea istorică ce le revine și lor: înfringerea completă a hitleriștilor! Armata română luptă acum pe teritoriul Ungariei, al Cehoslovaciei și apoi al Austriei. De la 23 August 1944 pînă la 12 mai 1945 — cu arma în mînă — parcurg românii spațiul întins dintre sudul țării noastre și Podișul Boemiei, fortînd 14 masivi muntoși, 12 cursuri mari de apă, eliberînd peste 3 800 de așezări, dintre care 53 sînt orașe importante.

Anul nou 1945 găsește Divizia 21 infanterie „Galați", operativ acționînd pe direcția loviturii principale a Armatei 40 sovietice, pentru străpungerea așa-zisului „cap de pod Zvolen", plasat pe Hronul mijlociu, implicit pentru eliberarea Zvolen. Generalul Mindru Costachi descrie cu precizie locul desfășurării acțiunii: „Ca să ajungi în depresiunea Hronului mijlociu, venind dinspre răsărit, nu sînt decît două căi: una pe la nord, prin spărtura tăiată de apele Hronului superior, între munții Tatra Mică și Metalici și care duce la Banska Bystrica, și alta mai la sud, prin valea pîriului Slatina, dintre Munții Metalici și Javorina, care duce la Zvolen". Ordinul vine la începutul lui februarie '45: Divizia 21 infanterie să fie „gata să atace cu începere de la 7 februarie, ora 9, în direcția generală Zvolen". Ciocnirea pentru cîștigarea Zvolenului urmează să dureze, nici mai mult, nici mai puțin, decît 35 de zile pline. Pline de sacrificii omenești, de privațiuni, de cutezătoare fapte de arme. Inamicul nu se dă înapoi de la nimic. Mai întîi se simte tare pe poziție — la propriu, nu la figurat — deoarece a avut răgazul necesar construirii de cazemate, fortificării caselor răzlețe sau grupate, stă în adăposturi de tragere întărite, are tancuri și autotunuri, pretutindeni sînt desfășurate rețele de sîrmă ghimpată (pe două și trei rînduri de parii), cîmpuri de mine, obstacole etc. El — dușmanii — născocesc fel de fel de tertipuri, crezîndu-se invulnerabili, căci totul a fost prevăzut, calculat, pus la punct, uitîndu-se un singur detaliu: că orice bătălie îți poate rezerva și surprize! Deocamdată, mințile lor machiavelice — exersate, de-a lungul anilor, în atîtea și atîtea mîrșăvenii — lucrează: într-adins, copiii de prin părțile locului sînt obligați să se plimbe într-una printre case, în așa fel încît românii, cunoscuți pînă și de către adversari a fi oameni de omenie, fie și pe front, sînt împiedicați să-și mențină direcția de foc; și tot în zona aceasta, s-au introdus combatanți din „Ohren bataljonen" — batalioane alcătuite din surzi — dezavantaj care le creează un avantaj, sînt flegmatici, indiferenți față de tot ce se numește, de regulă, zgomotul unei lupte... Pe cei din „Ohren bataljonen", românii îi scot din tranșee numai cu baioneta.

Din dimineața zilei de 7 februarie, atacurile nu mai contenesc. O situație specială au pionierii români, nevoiți să o ia, de multe ori, înaintea infanteriei, fiindcă, altminteri, drumul ar fi absolut barat de obstacolele minuțios pregătite de fasciști. Realmente, construcțiile lor sînt redutabile. Dar și pe pionieri se poate conta. Exact la zece zile de la declanșarea loviturii, printr-o mișcare de învăluire executată de un batalion al Regimentului II infanterie, inamicul se vede încercuit. Contraatacă, vrînd să spargă la Viglaș. Ambele tabere luptă la disperare.

Un caporal — **Constantin I. Butnaru** — se găsește pe una din pantele cotei 697, împreună cu ai săi, compania de pionieri a Regimentului II infanterie. Mitralierele nemțești răpăie. El simte că nu se teme deloc, întîmplările vin și pleacă, așa că, oricum, cineva trebuie să-și asume misiunea de a-l distruge pe adversar, cu orice cuvenită. Dar mitralierele îți grămădesc în față un veritabil zid, de netrecut. E greu să te împaci cu ideea că n-ai încotro, lași capul între umeri și te ferești, deși ți-ai contractat degetele pe armă. Caporalul are o pușcă-mitralieră. Cîțiva luptători stau în compănă, dau înapoi, vor să se adăpostească în pădure, cînd Constantin I. Butnaru se convinge că nu mai e nimic altceva de făcut, atacă singur. Apasă pe trăgaci și gonește la vale pînă atinge șoseaua. Un salt drept în șanț. Șansa inamicilor e pierdută, deși nici ei nu se tem să tragă dens. Îl atinge un glonț. Umărul sîngerează. Geme. Nu se oprește. Ceilalți îi înțeleg planul. Vin. El trage. Un alt glonț îl lovește în frunte. Moare așa, în poziție de tragere, cu degetele pe trăgaci și fruntea pe teava puștii-mitralieră.

Cînd comandantul său îi propune „post mortem" pentru decorarea cu medalia „Virtutea Militară" clasa a II-a, scrie în încheierea rîndurilor din care am extras scena: „Cînd l-au ridicat, tovarășii săi l-au găsit cu fruntea arsă de roșul țevii pe care căzuse..." Fruntea aceasta, în loc să fi fost arsă de bătaia soarelui tihnit, sub care omul își duce munca, iat-o arsă de teava armei. Zvolen tot va cădea. Doar că, pentru cucerirea lui, 1 770 de români și-au îndollat mamele. Printre acestea, și mama lui Constantin I. Butnaru care n-a mai putut desmierda, nicicînd, fruntea fiului ei.

ion mărgineanu

Urcare de flamuri

CUTEZĂTOARE urcare de flamuri
Țară de August — solar legămînt
hrănit de frumusețea împletită
cu statornicia acestui pămînt

TÎNĂRĂ ardoare, statură faptei
Țară de August — hamică cunună
în care tresaltă albastrul logodit
cu iubirea față de glia străbună

CARTE de citire și tricolor sfînt
Țară de August — suflet de lumină
în care bate pulsul neamului întreg
cititorită veghe cu inima română

Portret

Din bobul cald de adevăr
Născut e dorul de masie
Și-i Patria un simplu măr
Ca din credință reînvie.

În ochiul lin de adevăr
Se văd și munți, se cern și văi
Și matca greiului curată
Și sărbători și oameni grei.

În pielea sfîntă de-adevăr
Răsad de aur e cuvîntul
Și Patria-i albastrul măr
Ca tine-n inimă PĂMÎNTUL.

Cîntec de iubire

țara are rădăcini adînci
vine din sîmbure de piatră
și piatra-i cerul semănat
să prindă-n noi dulce viață

vine din fusul de izvoare
învîrtejind insemn de dor
și-i dăru caldul echilibru
leagăn ca crește un popor

vine din aur pîrguit
pe ochi incendiat de lan
și lan e templu-n care arde
semintă ochiul de țăran

vine din gura crenelată
a florilor mustind a miere
și-i mierea leac tăsuri în suflet
ce jertfă patriei ne cere

țara e caldul adevăr
al omului care muncește
și munca-i adevăr suprem
prin care patria rodește

valeriu pantazi

Aș vrea să fiu în AUGUST poetul...

Aș vrea să fiu în August poetul
din răsărit pînă la răsărit
cu ochii limpeziți de nemurirea
acestui timp din care am venit

Să fiu chiar eu un trup scăldat de mare
înzăpezit, zeificat la tîmple
minunea unei zile orzătoare
firesc în cerneo mea să se întîmple...

Ridică-se cîmpia în picioare
să loc un pas în apa ei de lut:
să peri pe buze purpuria-i floare
cu sîngele pămîntul să-l sărut!

☆

Iată că nu pot să uit
pe cei ce poartă un nume comun:
EROUL NECUNOSCUT
el doarme acum la picioarele ierbii.

Iată că nu pot să uit Valea Prahovei
cu torțe din sîngele Țării arzînd
și aceste nume comune de văi
și cîmpii pîrjolite.

Iată că nu pot să uit nici Bărăgana
cu steaguri de moarte
ce se așezară pe umerii oamenilor
cu nume comun de român.

Iată că nu pot să uit nici Carpații
cu molcome dealuri comune
cu ape ce curseră roșii
mai roșii ca sîngele toamnei.

Iată că nu pot să uit Debreținul
Budapesta și Tatra cu nume comune
pînă cînd Eroii înălțară soarele
și se prefăcură statui...

Iată că nu pot să uit!

☆

Ca pe o față de masă foliile pîinii
ca pe o față de masă cuvintele
este această Patria un demiurg
este această Patria asemeni soarelui

Iată, vine grîul nestăpînit și spune
Iată, vin eu nestăpînit și spun:
EROII

ei n-au trecut, ei sînt în noi
e România de Erei
cînd arătăm, pe-arătătoare
se face iar lumina tare
cu gîndul luminînd departe
lipsiți de umbră și de moarte!

☆

Să nu uităm că-n AUGUST e totul
un fel de miez în lucruri,
un unic adevăr:
așa cum firul ierbii l-acoperă omătul
așa precum un simbur e-nfăptuit în măr!

☆

În palme îmi răsare un fir bărbat de grîu
asemeni unui soare înfierat și crud

îmi curge de pe frunte un mult prea tînăr rîu
și simt pe frunte Timpul, cum crește îl aud!

☆

Dă-mi Țara mea acea putere
de-a te iubi fără odihnă
Și cît lumina ta o cere
inima mea nu are tihnă
Căci eu mă nasc încă o dată
din timpul tău frumos, ascult
Aceeași voce luminată
rostind istorii de demult...
Și aripi parcă-mi cresc deodată
pentru un zbor fără de moarte
De fruntea ta înrourată
o, nici un timp nu mă desparte!

Cum sîngele-nflorește-n roșa
cum crește o sutlare vie
Destinul nostru își invocă
un drept suprem la veșnicie!

constantin atomii

Cîntec despre partid

Partidul e puterea cu nume de bărbat,
Tăria lui de stîncă e-n noi, în fiecare.
Savantul cel mai damic ce țara ni l-a dat
Dintre poeții vremii, poetul cel mai mare.

E lamura din cuget, simțirea din simțiri.
Dintre idei, ideea în veci nemuritoare.
E calea luminoasă spre marile-mpliniri
Prin viață întunecate un răsărit de soare.

E inginer și maistru, țăran și muncitor,
E filozoful care de mult pe mîine-l știe,
Strategul nostru-n luptă, iubit conducător
Și arhitect cu faimă pe-ntreaga Românie.

Cuvintele-i sînt fapte, voința acțiuni.
În el rodită-i vrerea de tranșă dreptate.
Tribun măreț al Păcii, cu clare viziuni
E-alături de popoare cu vis de libertate.

Partidu-i fruntea țării, a-ntregului popor
Privirea lui străbate prin zări universale
Ni-i făurar în toate, ni-i vis suprem, ni-i zbor
Și Patriei străjerul neatîrnării sale.

Cu fiecare azi

Cu fiecare azi zidim un mîine
Și fiecare mîine-i viitor.
Prezentul nostru veșnic va rămîne
Istoriei moment strălucitor.

Din orice gînd nou făurim o faptă,
Din orice faptă o izbîndă-n plus
Făcîndu-ne viață tot mai dreaptă
În fața lumii stăm cu fruntea sus.

De-oprim un rîu sau dărîmăm un munte
Prin văi de șipot facem mări de cer,
Nici fluviile nu pot să ne înfrunte,
Exemplu-demn ni-s „Porțile de Fier".

Curajul ni-i o moștenire veche,
Înțelepciunea — dar de la străbuni.
Deși viteji oricînd fără pereche,
Sîntem și Păcii renumiți tribuni.

Cu fiecare azi zidim un mîine.
Și fiecare mîine-i viitor.
Acest prezent eroic va rămîne.
Înveșnicit îndemn pilduitor.

Sentiment de țară

E-atîta România în sufletul ce-i port
C-aud cîntînd străbunii din tulnice prin mine
Și-l văd, cum fac, prin veacuri, din cerul țării cort
La Padu-Nalt, Posada, la Baia sau Rovine.

E-atîta România prin fapte și gînduri
Și-n tot ce se înalță pe strămoșești meleaguri
Încît și curcubeul din glia de trăiri
Culori își împrumută din ale noastre steaguri.

Arborii

Arborii ne sînt prieteni buni
Și mereu simbol stabilității.
Iubesc glia marilor străbuni
Ca și noi sînt credincioși cetății.

În demult cînd vremurile sure
Ne treceau prin trai năvălitorii,
Strînș uniți, ei deveneau pădure,
Neilor născuți ocrotitori.

Iar cînd se cerea viața dată
Pentru-a nimici dușmani hoini,
Își lăsau tulpina retezată
Și se năpusteau peste străini.

dora cărbunescu

Forța binelui

Binele, grîu vălurind sub senin de mătase, verde
colină de struguri
în pîrg, ape curate fremătînd de lumină, turmele
îndestulate venind
în amurg.

Binele, dragostea privighetorii pentru trandafirul
roșu, înțeleaptă
putere de a sădi copaci, calmul toamnelor aurite
și blinde, zîmbetul
soarelui peste cîmpii și oraș.

Forța care ne îndreaptă ființa înspre mai bine,
mai mult, mai frumos
setea de carte și setea de mîine, rațiunea de a ne
dărui cu folos.
Sensul adînc al iubirii de oameni, vlaga acestui
popor raditor
inima veacului luminînd ca însăși speranța,
binele lumii în viitor.

Eliberare

Mă doare ca o rană istoria străbună și tot
efortul nostru de-a fi,
de-a rezista, mă doare nedreptatea și jugul și
urgia, ce-au fost pe
lume partea mărcuței România.
Dar a venit și ceasul cînd talpă lîngă talpă, un
suflet lîngă suflet
putere de izvor, ca o săgeată vie, un buzdugan
de foc, a izbucnit și glasul
acestui blînd popor.
Jos zvastica și moartea! Jos lanțul și robia!
În pace-i rodul vieții și înțelesul ei
Prietenie, oameni, îngăduință dreaptă în cititorirea
lumii, grădină înțeleaptă
un univers al păcii, o libertate sacră, acesta-i
rostul nostru
pe care-l apărăm.

radio

Vocația culturală

Radioul tinde să se fixeze. Trece, adică, din galaxia Marconi în cea a lui Gutenberg, acesta nefiind un semn al trădării condiției sale, ci, poate părea paradoxală afirmația, tocmai întărirea ei. Ideea este demonstrată într-o interesantă și utilă carte scoasă de curînd de Iulius Țundrea. Ea se numește „*Inscripții pe o bandă de magnetofon*" (Ed. Eminescu) și înfățișează, după spusele autorului, „cîteva imagini din vasta activitate a unei instituții care, în multiple modalități, se afirmă astăzi ca un factor cultural de primă importanță".

Cartea construită pe principiul, care dă și titlul unui capitol, al actualității unor tradiții culturale ale radioului. Vom găsi așadar o perspectivă istorică și o imagine a prezentului într-o convingătoare demonstrație a unei idei ce merită a fi reprodusă: „nu se poate scrie o istorie completă a culturii românești din ultima jumătate de secol, fără cercetarea activității Radioteleviziunii pe planul vieții literare și artistice, fără prezentarea contribuției acestei instituții la mișcarea de idei a epocii, la făurirea de lucrări valoroase, la apariția de noi specii literare și publicistice, la afirmarea unor creatori de seamă și a unor reprezentanți de renume ai artei interpretative".

Cum s-a ajuns la această realizare? A fost mai întîi înțelegerea exactă a funcției pe care trebuie să o aibă o asemenea instituție — de instruire și educație. Puterea de răspîndire rapidă a ideilor, mulțimea de ascultători (mai mare decît a oricărui tiraj de carte, de ziar sau de revistă), legătura afectivă ce se stabilește între ascultător și vorbitor au fost tot atîtea atuuri ale radioului. Toate acestea se leagă de prezența în fața microfonului a numeroase personalități ale țării. Iată ce spunea Tudor Vianu: „Ultimele decenii ale veacului nostru au aflat în Radio și Televiziune posibilități de comunicare a adevărurilor științei și ale creațiilor artei capabile să atingă un cerc încă mai larg de oameni și cu o înlesnire superioară aceleia de care dispune tiparul".

Trecînd în revistă emisiuni și personalități, Iulius Tundrea demonstrează rezistența literară a unor texte difuzate, texte care au intrat fie în antologiile scoase de radio, fie în cărțile autorilor respectivi. Altele ar trebui incluse spre a se rotunji imaginea deplină a activității de peste o jumătate de veac a acestei importante instituții cultural-educative. Într-un capitol, *Perspective* Iulius Țundrea propune cîteva direcții de desfășurare a activității culturale: conceperea, elaborarea și difuzarea de emisiuni; activitatea de editare a textelor radiodifuzate; activitatea de cercetare. Sînt idei la care subscriem. Mai sperăm, de asemenea, că se vor găsi oameni din radio (sau care se ocupă de fenomenul radiofonic) care să ne dea și o carte despre specificul emisiunilor, despre principiile radiofonicului. Studiile apărute în reviste de specialitate, restrînse ca sferă de circulație, trebuie să aibă audiență mai largă pentru ca fiecare ascultător să poată deveni un avizat critic. Este un drept al radioului de a fi cunoscut nu numai prin realizări (așa cum atît de exact și convingător o face cartea lui Iulius Țundrea) dar și prin munca depusă pentru a se ajunge la ele.

Constantin Stan

plastică

Stimularea creativității

O expoziție dintre cele mai reconfortante este aceea care sub genericul *Design în sfera jocului* *) reunește rodul muncii de cîțiva ani a trei absolvenți — din promoția cea mai recentă, 1978 — ai Institutului de arte plastice „N. Grigorescu": Mihai Nazarie, Dan Velescu, Radu Vișan. Toți sînt designeri. Interesul lor pentru joc depășește însă cu mult zona preocupării pentru forma obiectelor, pentru aspectul subansamblurilor sau ansamblurilor de mecanisme, preocupare considerată încă, din nefericire, aspectul esențial și aproape apanajul exclusiv al muncii designerului. Ceea ce îl-a interesat cu precădere a fost folosirea instrumentelor de lucru și a metodologiei propriei discipline în scopul *stimulării* — exprimarea este ușor brutală dar sperăm să fie la obiect — spiritului de creativitate despre care se tot vorbește atîta, la modul cel mai general cu putință, pentru ca, drept urmare, în școli și alte instituții educative să ne limităm în continuare la construcția de nave și aeromodele și reparația de radiouri, îndeletniciri utile, într-adevăr, dar cu un mai marcat caracter experimental și care mobilizează în special deprinderile tehnice. Crearea de jocuri care să angajeze imaginația de o asemenea manieră încît ea să fie antrenată pentru a răspunde prompt la solicitări dintre cele mai diverse, cu soluții potrivite și în variante adecvate, este un deziderat care stă atît în fața factorilor (educativi) de decizie, cît și în fața factorilor de concepție și execuție (industrie). Momentan inițiativa este unilaterală și aparține unor factori de concepție.

Interesul pentru „propunerile" echipei formată din cei trei poate fi argumentat de caracterul interdisciplinar al căutărilor lor. În multe cazuri problemele pe care le-au avut de rezolvat au fost de factură strict matematică și bănuim că sugestii cel puțin imediate au primit recepționînd elemente ale teoriei jocurilor. Efectele trebuiau și ele întrezărite, din perspectiva psihologică. Raționalizarea spațiului jocului și a formelor concurînd la realizarea lui au ținut de specificul strict al profesiei. Gradul de dificultate a impus, de asemenea, o structurare a desfășurărilor tutelată de o strictă coerență logică.

Un aspect deloc neglijabil al realizărilor celor trei îl constituie insistența lor asupra posibilității dialogului cu sine însuși prin joc. În libertatea de mișcare a pieselor colorate pe masa de joc, libertate înfrînată aparent, dar practic stimulată, de interceptarea unei piese avînd același cod de culoare („Joc 5") este o gamă largă de sugestii. Și nu numai în cazul respectiv. Nu vreau să spun cu aceasta că jocurile lui Mihai Nazarie, Dan Velescu și Radu Vișan abstractizează fenomene ale lumii reale. Dimpotrivă, ele ne ajută să-o percepem mai bine prin recreerea pe cale intuitivă a acelor structuri logice de care creația umană nu se poate dispensa.

Acești tineri și inteligenți designeri merită mai mult decît un simplu elogiu. Merită atenție.

Grigore Arbore

*) **Mihai Nazarie, Dan Velescu, Radu Vișan: Design în sfera jocului, Galeria Orizont, sala „Atelier 35".**

muzică

Un dicționar pentru toți

Un instrument de primă informare, divers, ușor maniabil și, pe cît se poate, exact se oferă cititorului (mai ales nespecialist) sub forma unui *Dicționar de muzică* apărut recent la *Editura științifică și enciclopedică*, semnat de criticii Iosif Sava și Luminița Vartolomei. Avantajele editurii se vădesc, în primul rînd, în coordonarea redacțională și lexicografică a muzicologului Gheorghe Firca, prestigiosul specialist muzical al instituției, apoi în tirajul considerabil, ce ar fi fost, poate, mai greu de atins, dacă dicționarul apărea la *Editura muzicală*.

Scopul principal al autorilor pare să fi fost într-adevăr adresa largă, promptitudinea de a răspunde la solicitările cele mai variate și miniaturizarea (responsabilă) a articolelor. Deși la prima vedere, rezultatul poate părea prolix, la o reflecție mai atentă observăm că aerul de prolixitate nu este o scăpare a autorilor ci este reflexul unei stări de lucruri, anume varietatea intențiilor informative pentru care un meloman sau chiar un cititor întîmplător se poate adresa dicționarului. Așadar, varietatea, chiar aleatoriul, este al destinatarului nu al expeditorului, acesta din urmă trebuind să facă față, într-un spațiu restrîns, cît mai multor solicitări posibile. Așa se face că în aceeași listă alfabetică se înșiruie nume de muzicieni (români și străini), nume de lucrări (încărcate de istorie sau imediate) substantive comune cu sfera muzicală, termeni tehnici originari din diferite limbi. Așa se face că pe o singură pagină (de ex. 158) găsim astfel de titluri de articole: *Pincherle, Pinii din Roma, Pinteni Pipkov, piston, Piston, Pitagora, piu, Pizzetti, pizzicato, placa pianului*. Dar un dicționar nu se citește din susul în josul paginii și de la prima la ultima foaie, în schimb faptul că există o singură listă alfabetică, una pentru toate categoriile de articole, ușurează manevrarea și scurtează timpul răpit celui interesat.

Pentru dimensiuni, datele sînt cele cuvenite, iar faptul că se renunță la comentariul estetic le face oarecum indiscutabile, atenuînd însă adresa formativă.

O notă originală o dă dicționarului prezența ca articole de sine stătătoare, a unor lucrări importante ale compozitiei universale sau românești. Aceasta ajută la clarificarea apartenenței unor sintagme auzite poate întîmplător, vehiculate poate inadecvat în masa celor nelegați direct de specificul muzical. De asemenea, binevenită este prezentarea succintă a unor termeni tehnici, vitali în înțelegerea limbajului circumscris al muzicii și a unor termeni străini, de rezistență verificată. Lista includerilor nu poate fi, desigur, perfectă (lipsesc date mai amănunțite despre personalități ale trecutului nostru muzical) și preferințele personale ale autorilor nu pot fi cu totul împiedicate să străbată în versiunea finală a materialului. Fiind printre foarte puținele contribuții românești în materie, **Dicționarul de muzică** scris de Iosif Sava și Luminița Vartolomei nu-și forțează limitele de început stabilite, dar nici nu-și relativizează misiunea.

Costin Cazaban

CONTEMPORANII NOȘTRI

Poetul metamorfozelor unitare

O imaginație vitalistă și frenetică era izbitoare în debutul [illegible] „avangardist" al lui Virgil Teodorescu („Blănurile oceanelor", 1945). Poetul avea de altfel o lungă experiență [illegible] dată cări debutase la „Buiete de papagal" (ascuns sub pseudonimul Virgil [illegible]), [illegible] suprarealism la Constanța (în revista „Liman", 1932) unde semna fantasmagoric. Cosmo [illegible] și devenise jurnalist în [illegible] la „Era nouă", „Reporter", „Tînăra [illegible]" și [illegible]. Cu întîrziata culegere „Blănurile oceanelor", Virgil Teodorescu [illegible] de gong a valului al treilea suprarealist din poezia românească (afară de Gelu Naum, e drept, ceilalți contestatari n-au rămas în literatura română cu o producțiune stimabilă).

Totuși istoricește, „al treilea suprarealism" nu este întîiul, iar la Virgil Teodorescu (în „Butelia de Leyda", 1945, „Critica mizeriei", 1945, „Spectrul longevității", 1946 etc.), a vorbi de retorică negativă, de dicteu automatic ca și de limbaj irațional, pare mai degrabă aventuros. Promoția lui e artisticește imagistă, mai puțin „onirică" în gustul André Breton, și cultivă percepția ingenuă a elementelor sub raportul unei ideologii inovatoare, fulgurante. Poetul era **vitalist, genuin** și **ludic**; la o examinare sumară a tehnicii propriu-zise e detectabilă cu ușurință coeziunea imagistă explozivă: „De ce ai aceste languste pe brațul întors / (zicea el în „Ceea ce atingi", 1945) / O, brațele tale întoarse din vis pe unde rătăcesc în serile ploioase / brațele tale de explozii / brațele tale de plumb în galop / brațele tale de languste sînt somnolențele umărului / și langustele sînt o capcană / sînt un salut o salată afectuoasă pentru convalescența castorului". Avem a face cu o erotică din categoria declarațiilor ampoloase, sugrumate de emoții insolite. Vitaliste sînt aici combinația elementelor naturale diverse (languste, plumb, somnolențe, castor) și o notă de zoologie blajină, visătoare și exotică (langustă, castor). „Explozia" și „galopul" indică iarăși frenezia. **Genuină** și de mare percepție inedită e asociativitatea. În fine, poetul e ludic fiindcă exclude retorica propriu-zisă și administrează proporția afectiv: o silabă, un cuvînt, o formulă generează expresii noi, asociate, după o simplă similitudine simpatetică („sînt un salut o salată afectuoasă"). De altfel, cu invenția unei limbi personale, „leoparda", un soi de lirică a nonsensului, Virgil Teodorescu și-a exprimat poetic pe deplin înclinația originară către ludicitate.

Ar fi greșit să se vadă în lirica ulterioară o modificare integrală; între „Butelia de Leyda" și „Drepturi și datorii" (1958), nu este o ruptură ci o evoluție. Poetul a eliminat verslibrismul frenetic și l-a înlocuit cu iambii acuți. Însă vitalismul a rămas sub înfățișarea „nesomnului" și a viziunii strîmbe, ușor caricaturale, „basul" obosit, capul hidrocefal. Nu lipsește nici privirea genuină a „ochilor mirați".

În chip [illegible] lui Virgil Teodorescu a cugetat [illegible] imagist, [illegible] o revenire la origine [illegible] cînd în fapt e [illegible] imagini de esență ludică, [illegible] caracter moral. Ochiul vede [illegible] „imaginea [illegible]", [illegible] sticlei, [illegible] dar și [illegible] caimelor [illegible]), [illegible] într-o înfățișare [illegible]. Fără [illegible] ca la Adrian Păunescu, latura morală a lui Virgil Teodorescu [illegible] și privirea ingenuă [illegible] imagiste.

În „Legea gravitației" (Ed. Junimea, 1979), poetul [illegible] deplin [illegible] într-un chip insolit [illegible], dezbrăcat de opacitate, parabole [illegible] arcane. Nimic [illegible] și [illegible], totul — [illegible] cu măsură și [illegible] morală, sub înfățișarea studiat-infantilă a unei mirări ca și la contemplația unui animal cu [illegible] și cvadri-[illegible]. Regula satirei e [illegible] fiindcă Virgil Teodorescu ia temperatura caracterelor prin in[illegible] de evenimente stereotipe unde cursul moral se manifestă deplin. Iată ipocrizia închipuită în acțiune la moartea [illegible] văzută cu singe rece și amar-burlesc: „[illegible] mea va fi un motiv / ca totul să decurgă cît mai cursiv, / voi fi lăudat ca o viță beteagă (scoasă în vînzare la obor). / și poate unii vor sări într-un picior". Stupiditatea fanfaronă ([illegible] cu păscutul „boului"): „Elementare spații, foarte mici / cu ștevie și cu urzici / și poate cu un bou în transă, / păscînd inconștient și rumegînd / tot peisajul liniștit și blind, / în tihnă înghițit / fără speranță".

„Trădarea" găsește în Virgil Teodorescu un aprig dușman („ce mai rămîne"): „acel surîs stupid, multicolor, / crabi muribunzi pe care-i varsă marea / și pe nisip se-nvîrt și cad pe spate, / voind să se salveze de-a-ndăratele". Indiferența este și ea veștejită, sub imaginea „penelului" placid: „cei care vor s-asculte / stau la rînd, / Culesc urechea fără aderență, / tresar din somnolență / și mulțumiți de-acest semnal / diform / recad în somn". Instinctul ludic s-a metamorfozat în umor moralist și nu se mai exercită în chip gratuit. În „Ei da", o capodoperă despre ipocrizie, izbitoare este contemplația senină, înțelegerea fenomenelor de sus în jos, sentimentul că viciul și imoralul sînt termeni perisabili „Cu luntrea mea făcută de talaș / într-un rapace și perfid tangaj, / avînd la bord un jalnic echipaj; / eu mi-am făcut iluzii (de altfel ca și alți navigatori) / că o s-ajung într-un ostrov cu flori / Abia o luai din loc / că echipajul i-a dat bărcii foc".

Acizii tari ai satirei dau, în „Legea gravitației" cîte un scurt portret caracterologic, minunat, ca o emblemă sumbră a imoralului. Iată-l pe „sforarul" ipocrit: „Întîi, te rog ai grijă de sfori: / să fie unse, / pe urmă taie zdravăn la ciini frunze, / să-ți plimbi prepelicarul plictisit, / să-ți tremure cămașa-n spinare și-n sfîrșit / ai grijă, zău, să nu te dai de gol — / ține-o așa: / fii sincer mai convins și benevol". Aproape o tabletă argheziană, ca un insectar al viciului, este „La patru ace", o ebosă a democratului care dorește egalitate, dar vorba aceea, „nu pentru cățel". „Și uite-așa: gătit la patru ace / lupta de se spetește pentru pace / — și cînd voluta miinii se avîntă-n sus, cochetă, / îi scapără și perla fixată la manșetă".

Cîte un apolog, povestit cu voce ingenuă, este de aceea și mai tăios: „În iarba umedă / am găsit un acut simț al răspunderii, / stătea în patru labe și se uita la cer / eu ca un încercat năer / îl urmăream fără să zic nimic". Emoționantă aici, în „Legea gravitației" este această combinație de seninătate morală și de umor condescendent. Cu greu s-ar găsi în poezia românească de azi, nu o dată atît de oțioasă și „inovatoare" atîta instinct fulgurant al invenției propriu-zise, atîta patos amar și atîtea idei de formulă morală. În continentul imaginației frenetice, Virgil Teodorescu a descoperit mica fabulă fantastă, portretul umoristic și inventiv, satira directă care cauterizează viciul, dincolo de acele obscure și „curajoase" șopîrle care mai degrabă îndepărtează poezia de țelul ei uman decît o exprimă deplin.

„Legea gravitației", care e o culegere excepțională, unde factorul moral domină temele și ideea, conține și un mic ciclu de lirică sud-americană (Mexic, Brazilia), unde Virgil Teodorescu a călătorit nu demult, o poezie insolită la noi, de Amazonie imagistă.

Însă nota morală e aici totul, căci „Legea gravitației" presupune, nu-i așa?, o despărțire a elementelor grele și imorale de spiritul candid și absolut. Această atracție către morală, care e în fond singele literaturii, este și expresia deplină a literaturii lui Virgil Teodorescu, a cărui poezie s-a metamorfozat lent, pînă la această contemplație clasică, în sine pură, nu fără o exprimare insolită întrucît condiția clasicității este de a releva absolutul din relativ, idealul prin descrierea coruptibilului.

Această voce ingenuă, vitalistă și senină, de tot exemplară, este a lui Virgil Teodorescu, poetul metamorfozelor unitare.

Artur Silvestri

N. Tonitza: „Cap de fetiță"

ATITUDINI

Fascinația și (ne)putințele semioticii literare

Urmare din pag. 1

sus, pune în cauză — sub semnul unei dramatice întrebări — coerența însăși a operei contemporane de artă, invitîndu-ne totodată să recunoaștem neputința receptării ei. Ni se pare că filozoful estetician și sociologul de la Frankfurt absolutizează fără drept de apel, punînd semnul egalității între unele opțiuni sau predispoziții ale limbajului de azi al artei și facultatea genetică a acestui limbaj de a se dori, cel puțin în plan virtual, cît mai deschis în „orizontul așteptării". În schimb, nimeni nu ne-ar ierta dacă, în a doua propoziție citată din autorul „Teoriei estetice", nu am vedea o veritabilă critică a criticii operei de artă, adică divulgarea acelor demersuri care, tot mai străine de sensul magistral al operei, preferă să ancoreze exclusiv în strîmtoarea micilor semne, a tehnicii formale. Demersul critic ajunge astfel să eșueze cu ușurință într-un defileu pe care, uneori, opera a reușit să-l evite, în ciuda faptului că s-a „dezvoltat în cadrul negării sensului".

Ceea ce a fost posibil pentru opera literar-artistică, nu mai este posibil pentru exegeza ei; evitarea cu obstinație a sensului și mimarea unui limbaj se sancționează pe drept cu certificatul de improprietate...

La umbra, sau mai bine zis, sub corola atît de luminoasă a lingvisticii, ultimele decenii au înregistrat dezvoltarea unei științe de ramură sau parțiale — **semiotica** — pe care fondatorul ei, Ferdinand de Saussure, a numit-o inițial semiologie, prevăzîndu-i menirea de a studia „viața semnelor în societate". Saltul impetuos al semioticii, îndeosebi în ultimii ani — susținut de numeroase lucrări teoretice de o valoare incontestabilă — a condus la o diversificare tematică a noii științe, încît semioticienii înșiși vorbesc azi de mai „multe semiotici". Asemenea, de pildă, lui Jean Claude Coquet, unul din corifeii străluciți ai școlii franceze de semiotică, întemeietor și coordonator al colecției **Semiosis** a editurii franceze Klincksieck, care se confesează cu sinceritate la începutul cărții sale **Semiotique litteraire**: „Să afirmăm că am îmbrățișat punctul de vedere lingvistic ar însemna să informăm prost cititorul. El ar pune degrabă și cu drept temei întrebările: la ce lingvistică vă referiți? Despre ce semiotică vorbiți? (...) nu trebuie să ne mirăm în consecință dacă vedem practicîndu-se la concurență mai multe lingvistici și mai multe semiotici" (vezi Semiotique litteraire, contribution à l'analyse semantique du discours, Maison Mame, 1973, p. 7 s.n.).

În adevăr, există azi mai multe tipuri de semiotică: semiotica lingvistică, semiotica literară, semiotica analitică, semiotica monistă (împrumutăm ultimele două clasificări de la Jean Claude Coquet), la care am adăuga — pe lîngă multe alte tipuri egale cu tot atîția semioticieni semiotica „polifonică". Propunem termenul din urmă pentru tipul de semiologie practicat de Louis Marin în cercetările sale (vezi, de pildă, **„Eléments de sémiologie", Editions Klincksieck, Paris, 1975**), în care urmărește îndeosebi corespondențele sau interferențele dintre muzică, arte plastice, poezie. Poate că, numai în ce privește ultimul compartiment, s-ar putea produce afirmația că meridianul cercetării românești, nu înregistrează deocamdată reprezentanți valoroși; dar e foarte posibil ca informația noastră să fie improprie. În schimb, pentru toate celelalte tipuri, există cercetări importante, aparținînd unor savanți ca Solomon Marcus ori cercetători străluciți recunoscuți în societatea europeană a oamenilor de știință, asemenea, de pildă, lui Paul Miclău (vezi „Semiotica lingvistică", Ed. Facla, 1977, apărută anterior în mai multe versiuni franceze) ori Sorin Alexandrescu.

Se înțelege, nu ne-am propus să trecem în revistă — lucru altminteri imposibil, dată fiind enciclopedia problemei — bibliografia, fie și esențială, a lucrărilor străine și românești de semiotică. În chiar stadiul actual al cercetărilor, restrînse doar la domeniul semioticii literare, întreprinderea aceasta ar fi pe cît de prodigioasă tot pe atît de inutilă. Ceea ce am vrea să remarcăm deocamdată este tendința aproape generală a semioticienilor de a abandona cîmpul epistemologic în favoarea comentariului aplicat pe text, așadar filologico-literar. Ceea ce n-a mai putut face stilistica literară tradițională — așa cum au ilustrat-o cu strălucire un Leo Spitzer sau, la noi, Tudor Vianu — încearcă să facă, în ultima vreme, semiotica literară. Intenția este fără îndoială nobilă și merită salutată. Între dovezile superioare ale unei atari posibilități am putea cita, fiindu-ne mai cunoscută: „Semiotica formală a folclorului" (lucrare apărută sub conducerea profesorului Solomon Marcus la Editura Academiei Române și, mai apoi, în traducere franceză, sub dublele auspicii ale Editorilor Academiei Române și Klincksieck din Paris, în colecția Semiosis). În ciuda faptului că lectura unei asemenea cărți impune, adesea, o propedeutică specială în domeniul formalizării matematice, ea oferă totuși comprehensiunii diligente a cercetătorului respectul suveran al relației semn-sens. În marea detaliilor analizate, nu se uită nici o clipă sinteza și re-sinteza sensului parțial care iluminează universul semantic, întregul operei.

Din nefericire, neofiții cercetărilor semiotice — mai ales ai cercetărilor de semiotică literară — complică atît de mult lucrurile cele mai simple din lume, folosesc o terminologie atît de redundantă — care n-are adesea nici o legătură cu textul — încît blochează căile de acces înspre discursul literar cel mai elementar din lume. Efortul acesta de scientism sonor trădează pînă la urmă scopul însuși al cercetării de a elucida, indiferent de metodele și tehnicile folosite, structurile, ansamblul operei literare supusă investigației. Aceasta a fost, sine ira et studio, impresia generală pe care am avut-o — nu numai subsemnatul ci și mulți alți confrați întru cercetarea fenomenului literar — ascultînd unele din comunicările de semiotică literară prezentate în cadrul Colocviilor de critică de la Sibiu din 27—29 iunie a.c.

Artefactul cercetării în acest gen provine mai ales din faptul ca limbajul utilizat este atît de închis lecturii nespecializate, încît orice încercare de a pătrunde în operă cu mijloacele unei asemenea investigații, devine un travaliu sisific. Sigur, mi-ar putea reproșa acești autori, folosind, să zicem aforismul lui Roger Caillois — „nu există o muncă inutilă: Sisif își făcea mușchi" — este necesară (și) lupta împotriva receptării comode, leneșe a operei. Ca și cum critica literară tradițională n-ar fi ea însăși suficient de dificilă — grație limbajului ei, mult mai încărcat și mai complex de azi — în sprijinul pe care-l acordă (în)direct cititorului. Iată deci o primă dizarmonie: cercetările de semiotică axate pe o asemenea viziune nu se pot revărsa în albia criticii literare, nu pot fuziona cu interesele acesteia și cu atît mai puțin — nu se pot, în nici un caz, substitui demersului critic. Există o „rațiune" superioară propagată (inconștient?)

Mihai Istudor: „Învățătoarea Ana"

de chiar promotorii unei atari forme de cercetare: investirea semnului, a detaliului „rezidual" cu puteri discreționare, mult mai mari decît ale sensului operei, dealtfel uitat pur și simplu pe parcursul analizei.

Așadar, în vreme ce însăși lingvistica se concretizează, semiotica literară, cel puțin prin unii prozeliți, se abstractizează: nu se mai studiază „semnalele" istoriei cuprinse **în** și **prin** semn, ci istoria însăși a semnelor și relațiilor dintre ele, în afara conținuturilor pe care semnele volens-nolens le incorporează. Se uită tot mai mult că semnul (semnificantul) este semnificant dinafară, că el implică — pentru a ne exprima chiar în termenii semioticii — o conotație extra-teritorială, a cărei geneză trebuie căutată dincolo de propriul lui teritoriu. Aptitudinea aceasta de a asedia cu orice preț ideativitatea estetică și ideologia operei, discursul, procesul și produsul creației într-o cetate ițizibilă de semne — în care se poate intra cu singura cheie a semiologiei — este vădit totalitaristă și eșuantă ca orice gîndire care se gîndește singură.

Departe de a privi oțios și malițios contribuțiile reale ale semioticii la mai dreapta (și mai ampla) înțelegere a actului literar, am vrut numai să atragem atenția asupra unor tendințe galopante, obositoare și străine în fapt de vocația noii științe, mult mai utilă criticii literare și esteticii decît ei înseși. Încă în 1916, un... anume Ferdinand de Saussure spunea: „Semiologia va avea mult de lucru, fie și numai pentru a vedea care sînt granițele domeniului său".

În ce ne privește, gîndurile de mai sus aparțin — o mărturisesc cu mîndrie — unuia care, în adolescența intelectuală, a practicat, nu fără o febricitantă plăcere, studiul semioticii. Parcurg și azi, cu reale foloase, lucrările adevăraților semioticieni, dar mă feresc de cei ce vor să se închidă într-o metodologie, în care tehnicile și principiile vag teoretice și eterndisputabile, se substituie elaborării practice. Adică acelor adevăruri fundamentale ale operei de artă care pot fi explicate simplu, la modul superior.

PLANETE

Raritatea de a fi fericit

Un volum, fără discuție, realizat, care merita în cvasi-totalitatea lui a fi tipărit, și a și fost. Comparabil fără nici o speculație și fără eforturi cu mai oricare dintre cele cinci-zece cărți de versuri într-adevăr demne de remarcat care apar, să zicem, de-a lungul unui an. Șovăielile firești la numeroși începători, iar o pildă ilustră a fost însuși Eminescu, cazna de a-și descoperi propria-le voce, de a nu divaga searbăd între două lucruri bine scrise, întîrzierile obositoare ale atîtora și atîtora care — din prag în prag și din fîntînă în fîntînă — se adapă hipnotizați cînd la flăcările talentului unuia, cînd la farurile îndrăznelii altuia, atari ipostaze și roculuri lipsesc din FERIGI-le lui Gheorghe Bălan. El sosește la examen după ce a trecut în singurătate, exigență și introspecție, de orbecăitoarele faze ale începutului. Așa cum îl întîlnim aici, ar fi cu neputință să ne imaginăm fără vreun detaliu biografic la îndemînă că ne vizitează un autodidact. Paradoxal sau nu, la prima lectură el pare — însă nu este — mai degrabă un livresc. Cuvîntul-înainte pe care-l semnează Doinaș conține considerații învecinate, citabile ca o parțială completare la părerea ce ne-am făcut-o **noi înșine**, minus, natural, detaliul cu... replica, unde pe autorul OMULUI CU COMPAS și al recentului volum HESPERIA îl cam imponderabilizează entuziasmele, părăsindu-l parcă reticența, chiar dacă i s-a petrecut sau produs „de **la început**" ceea ce el ne destăinuie că i s-a **petrecut**, însă fără unele căderi în ispită nici nu se putea scăpa teafăr din capcanele și plasele poetice ale **ferigilor** — și minus, deasemeni, prezumțiile lăuntricei... maturități, acolo unde mai degrabă stîngaciul mers în picioare al cuvintelor („presimțirea **că ceva** măreț se întîmplă") de o frăgezime care, deși loc totuși comun, mai întotdeauna cade bine debutanților, mai degrabă o copilărie refulată și o copilărie fără control, ceea ce nici nu strică, vin să explice bogățiile de corn al abundenței, să semneze rațiunile atîtor miresme dîndu-se în scrîncioh, atîția fluturi, atîta suavitate, atîtea plete, vise, zvîcnete, culori, flori, arome, dulciuri, în sfîrșit, vinul de viață lungă, „zurgălăii sevelor", „cascadele de sulfină", elemente neobstaculînd la urma urmelor nici primul pas al unui tînăr bărbat să zicem, deși pe o fată poetă ar fi prins-o mai mult sau mai firesc. Să-l ascultăm însă pe prefațator: „această poezie — spune prefațatorul — dă impresia unei arte consumate, a unei vîrste poetice mature. Gheorghe Bălan nu m-a făcut nici o clipă să cred că mă aflu în fața unui debutant și, mai ales a unui autodidact. Poate că această impresie **mi s-a produs de la început**, datorită faptului că a treia poezie **(n.n. —** dedicată lui Gabriel Liiceanu, așa cum întregul volum îi este închinat, „cu recunoștință și dragoste", doctorului Tiberiu Mircea) a culegerii sale, intitulată **Penelopa se destăinuie**, pare **(n.n.** nu pare deloc, să fim serioși!) o replică la **Lumea ca meditație a** lui Wallace Stevens, un excelent și faimos poem ce are un motto din George Enescu. Nu știu dacă autorul a avut o cunoaștere directă sau indirectă a poeziei lui Stevens. Cred **(n.n.** și noi la fel) că, mai curînd, este o întîmplare cu totul inexplicabilă, din care nu se degajează, de altfel, decît un singur lucru: maturitatea interioară a poetului român". La maturitate, semnul întrebării. Dublu. În ciuda bărbii sale frumos desenate, prin care poetul spune că-i curge un rîu și-n care află că și-a încurcat coarnele un cerb. Gheorghe Bălan e un copil mare („din degetele picioarelor mele iese copilăria"), picat în posesia exultanței și freneziilor pentru natură („viaductul este ultima formă a tristeții mele" — civilizația materială, tehnica, amenajările sau intervențiile aduse de om îl vor indispune și îndepărta de om), lirica sa uzează chiar de prea multă natură, îndeosebi de un excedent de vegetație, de senzorialism, de directități. O euforie a simțurilor, a senzațiilor îi tutelează emisiunile nu fără decorațiuni abundente și bar[illegible]. La el o fermentație și competiție a simțurilor îndeasă cu lăcomie metafore peste metafore pe spații luate pînă la refuz în arendă (singur își va nota că „există un freamăt al frunzelor pîndit de capcana exuberanței" — și există), așa că — predomină **eu** și **al meu** cu variațiile lor — suficient s-ar spune de mulțumit cu și de sine, „în balonul roșu al unei fetițe poetul scrie poezii", vorba acelui precursor al său care constata că „de pe cer cad stele / că n-are ce să cadă".

Eventual aparențele ar putea deruta pe oricine are, tardiv, de referit asupra **ferigilor** lui Gheorghe Bălan, asupra versurilor sale pe care întîmplarea n-a vrut să ni le aducă în fața ochilor decît după ce fragmentar biografia autorului și o altă parte, o altă manifestare de-a personalității lui, grafica, premerseseră poetul. Gheorghe Bălan face, prin urmare, și pictură. Și ceea ce nu se întîmplă uneori cu artiști afirmați, cu uriași artiști, ori se întîmplă doar la cîte un deceniu o dată, ori și mai rar, iată că s-a petrecut cu dînsul: prima sa expoziție, deschisă la Măgurele, în careva din holurile Facultății de fizică atomică, prin străduințele concertate ale unor deosebiți oameni de suflet, s-a putut bucura de ecouri ce — unele — ies din comun, în sensul că timp de vreo două săptămîni, cele mai importante reviste săptămînale de la noi **(Contemporanul** mai întîi, cronologic, apoi **Luceafărul** și **România literară)**, au scris cu înflăcărare, cu dragoste și elevație despre pictor și poet, iar cronicile sau articolele apărute au purtat semnături de adevărat prestigiu, altitudine și competență — Radu Bogdan, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu. Mai toate exponatele, piesele, tablourile (ceea ce se cheamă, fără să ne căutăm termenii cine știe cît, și succes de public), din inițiia și pînă acum singura expoziție a lui Gheorghe Bălan, pe cît se spune, s-au vîndut. Așa ceva, dacă nu cumva e o eroare de informație, nu se întîmplă în fiecare zi nici cu marii maeștri ai picturii noastre, și nu numai pentru că ei „desfac" scump. Prin urmare, este nu dificil doar, ci aproape cu totul peste mînă să ne amintim la repezeală cînd oare în trecut niște asemenea comentatori s-au mai unit așa de grabnic — rar buchet — să pledeze, plini de fervoare și aproape concomi-

Drócsay Imre: „Entuziasm"

tent, pentru desenele, pînzele, culorile, producțiile plastice ale cuiva și cînd oare ecoul glasului lor [illegible] mai soldat cu un asemenea succes comercial. De-o fi fost... Sigur este că autoportretul din FERIGI ca și cele cîteva ilustrații din volum au figurat în cadrul primei sale expoziții personale. Încolo, repetăm, nici chiar [illegible], guașele, colajele, acuarelele, combinațiile grafice ale cîte unor pictori lansați și recunoscuți pe drept ca mari oameni de artă nu au cunoscut și nu cunosc oricînd aceleași expresii de [illegible], de interes analitic și de... curaj de investiție din partea publicului, cum i s-au [illegible] lui Gheorghe Bălan. De unde, probabil, și stingherea de care pomeneam, de a vorbi despre el numai ca de un debutant. Căci, la urma urmelor, ce să aplauzi mai întîi, consensul fericit al vocii interpreților, minți fără îndoială foarte subțiri, cu gusturi de o exigență imprevizibilă, măsurate sever și destul de discontinuu entuziasmîndu-se în fața publicului sau norocul, bucuria, succesul unui începător primit cu atîta căldură din prima clipă? Nu discutăm în ce măsură talentul evident al lui Gheorghe Bălan o și merită, căci — fără îndoială — o merită, însă parcă el este cel dintîi căruia i se cuvenea recunoașterea valorii în formare? Și totuși, alții au fost lipsiți de o atare șansă, experiența oricărui soi de artă fiind în genere, prin ea însăși incomodă și incomodantă.

Vrem să subliniem, în lumina acestor fericite întîmplări, pentru ce oarecare intimidare stă în fața indiferent cărui lector al poemelor lui Gheorghe Bălan, autor deja notoriu în mod brusc, notoriu și... celebru, măcar într-o măsură, dinainte chiar de a publica și de a se enumera printre laureații, în 1978, ai **Cărții Românești**.

Ca entitate lirică — am spus-o, — el pare de la început format, împlinit, personal, distinct și egal cu mulți dintre autorii afirmați, pe care periodicele și editurile ni-i oferă. Dar cazul nu e fără precedent. Ba, ceva mai mult, numeroși, din ce în ce mai numeroși vor fi pe viitor tocmai debutanții bine conturați, cu o personalitate pronunțată sau, altfel spus, foarte puțini dintre ceilalți au să se mai înfrupte din șansele competitivității, talentele se înmulțesc.

De încă o dedicație (și cu asta, basta! la capitolul dedicații) se bucură Carmen Dumitrescu, iar poemul omagiu, **Ulise și Nausicaa pe țărmul mării**, atestă o mai convingătoare ținută literară de data aceasta, deși pletora cuvîntilfstică de efect imediat sigur, abundența de prospețimi aglomerate, densitatea generoasă de meduze, ancore, cochilii, bărci, coji, găoci, stele, glezne, cirezi de vite, lemne ude și putrede, spume, lanuri de grîu, frunze și foi, ciulini, fluturi, flori (nuferi, crini, trandafiri), izuri, pomi (duzi, castani, salcîmi, chiparoși, măslini), miresme și fructe (struguri, tufe de mure, zmeură) nici de aici nu lipsește, feluritele astupări și destupări, închideri și deschideri, transări, incizii, chirurgii, disecții succedîndu-se ceremonios ca într-un galant spațiu de simetrii și conglomerări solare.

Că și-a găsit sau nu un adecvat nume elaborărilor sale poetice șovăim a ne pronunța, însă este evident că intitulîndu-și cartea FERIGI, autorul nostru s-a oprit la unul (al doilea-i **Herghelie de flori**) dintre cele două titluri care definesc și fericit și mai cuprinzător decît oricare, poemele lui. Osmoza dintre stihii și regnuri, interferența dintre sfere (atmosferă, pirosferă, biosferă, hidrosferă etc.) și eteruri, rețeaua de vase comunicante dintre ceea ce e lucru și ceea ce e ființă sau dintre forme și neființe, osmoză din care izbucnește și adie poezia lui Gheorghe Bălan ajunge pînă la conștiința de ea (și prin urmare de sine a autorului) care-și divulgă taina cu inocență și dezarmare.

Încheind, **Ferigile** lui Gheorghe Bălan (care nu trebuie să se lase erorii de a scrie cu vopsele și nici de a picta cu versuri, decît după ce poezia și pictura vor înceta să mai — dacă într-adevăr au să înceteze — să mai prezinte pentru el taine, iar stîngăciile, extravaganța, incidentalele teribilisme de acum se vor chema la un loc libertate, libertatea de a plămădi lumea din nou, plăzmuind-o oricum, chiar și cu susul în jos, dar oricum viabil; pentru că demonstrația făuririi clasice, a indiscutabilei plauzibilități a promovat-o cu excelență — și acea clipă de pisc noi i-o dorim!), încheind așadar e de afirmat că **Ferigile** sale apar la ora la care tocmai li se și cuvenea: aceea a primei plinătăți. Pînă la maturitate, pînă la consolidarea pe cît ar trebui a osului, pînă la completa stare autocefală a acestei arte plutind în copioase promisiuni, drum și efort rămîne încă. **„Spiritul**, spunea Octavio Paz, **e o născocire a trupului / Trupul / e o născocire a lumii / Lumea / e o născocire a spiritului"** — și paradoxul cercului vicios, a doar aparentului cerc vicios constă în (tocmai) lipsa de viciu a sa. Orice ne-ar spune autorul, raritatea de a fi fericit lui, deocamdată, i-a fost dată. Cît obligă minunea acestui întîmplător privilegiu delicat? Cît însăși, invenție mai ambiguă, nefericirea de a fi fost fericit și de a fi scriitor. Dacă noi am ști pînă unde el vrea și deci simte că poate sau ar putea să meargă... Dacă măcar el ar ști pînă unde a vrut. Unii boxeuri au meciuri în mînă. Alții sunt pururi în și pe mîna minuitorilor de miini de meciuri. Am cunoscut pe cineva tare bolnav, acum treizeci de ani. După ce trecuse fără noroc omul pragul multor doctori, a ajuns în fine și la cea mai mare somitate. L-a examinat somitatea și i-a spus, după un milion patru sute de mii de întrebări, cu ridicări din umăr zvîcnite, că trebuie să se resemneze, moartea este și ea fatală, nu-i scapă nimeni dintre noi, așa că... așa că... pe scurt, ce mai! curînd va muri. Prietenul meu, pacientul, ieșind vesel de la ilustrul acela doctor, m-a luat cu efuziune în brațe și mi-a spus consternîndu-mă: „— Ceilalți ca (de!...) ceilalți, dar ăsta mi se pare, dragul meu, cu adevărat un indefalcabil imbecil. — De ce? l-am întrebat. — Întreabă-mă nu acum, ci peste șapte ani". Peste exact șapte ani, somitatea aceea murea de exact diagnosticul întocmit amicului meu, care trăiește și azi. Ne cunoaștem bine, așa cum îl cunosc pe copilul trimis de Ogden Nash, într-o poezie de a sa, ca să cumpere de la farmacistul cel mai din apropiere ceva amar de pus pe limbă (ori pe degete?) pentru ca un băiețel neascultător să nu-și mai vîre curiozitatea în dulceață sau (mi se pare) mîna în gură și cum de neuitat îmi pare Isabell, fetița care l-a vindecat de guturai cu ascuțimea îndrăznelii pe doctorul bibiielii chemat la căpătîiul ei.

Poeții de talia lui Gheorghe Bălan ar fi însă și este preferabil să nu se ia după doctorii cronicilor literare. Nici după mine, care sînt și cel mai incredul întru-ale medicinei acesteia. Și poate că va trăi (sînt profilaxii și profilaxii...) destul. Cum, de fapt, și trăiește. Nici păsările n-au decît un cîntec și-l cîntă de cînd e lumea și nu plictisesc. Dar îl au.

Ion Caraion

SPORT

Box fără perspective

● Ediția din acest an a campionatelor naționale de box a fost o ediție maraton. 11 zile a plouat cu pumni pînă cînd s-au ales dintre cei 256 (?!) de concurenți campionii. Aceștia sînt, în majoritate, tineri și foarte tineri, cu alte cuvinte „nume noi" în boxul românesc. Ceea ce îi face pe unii specialiști să aprecieze că „boxul românesc dispune de suficiente rezerve (multe dintre ele necunoscute), tineri bine dotați pentru sportul de performanță, pe care i-au evidențiat întrecerile finale în această formulă organizatorică". Desigur, nu ne îndoim de adevărul acestei aprecieri, mai ales că am putut vedea și noi cîțiva boxeri, campioni în primul lor an de seniorat, dintre care cel mai mult ne-a impresionat ieșeanul Tiberiu Cucu. Ne amintim însă fără să vrem că de cîțiva ani „speranțele" noastre apar și dispar în principalele competiții internaționale fără să ne mai aducă medaliile de altădată. Ne mai amintim că unele talente din anii trecuți au dispărut din ring mult mai repede decît era de așteptat după primele lor performanțe (Dafinoiu este numai un singur exemplu). Faptul că numai cinci boxeri și-au păstrat titlurile de campion poate fi considerat nu numai o expresie a afirmării ultimei generații, ci și a infirmării celei dinaintea ei. Practic, cu două-trei excepții notabile, nu mai avem titulari de categorie și implicit mari campioni apți să readucă boxului românesc medaliile de aur europene și mondiale. Ne punem firesc, întrebarea: de ce? Fără a ne pretinde specialiști și mai ales fără a ne substitui celor în grija cărora se află destinul boxului nostru, credem că una din principalele cauze ale „meteorilor" din ring o constituie modul în care aceștia se apără. Boxerii noștri tineri primesc nepermis de multe lovituri în plin. Chiar dacă înving, înving pentru că au dat mai mult și nu pentru că au primit mai puțin. Or, aceasta, de oricît talent ar fi vorba, uzează repede, macină într-un timp prea scurt condiția lor fizică într-un sport în care tocmai aceasta este prioritară. Nu știm de ce boxerii noștri și antrenorii lor preferă încă „bătaia" în defavoarea „scrimei" pugilistice. Primind de timpuriu atîția pumni în cap, în stomac și la ficat (cît primește un boxer într-o întreagă carieră), tinerii noștri atît de talentați își agață mănușile în cui înainte chiar ca acestea să li se potrivească mai ca lumea. Ei trebuie învățați să se apere pentru a-și consolida primele lor victorii. Sau, pur și simplu, pentru a cîștiga timpul necesar împlinirii lor ca boxeri capabili de mari performanțe. Altfel, în fiecare an vom avea alți campioni, dar nici un mare boxer.

Ulise

atelier literar
poșta redacției

IOAN FAUR : Vă mulțumim [illegible] dedicație și pentru vorbele bune. Din păcate, textele [illegible] sînt lipsite de semnele talentului, sînt scrise stîngaci și rudimentar (cu multe greșeli de gramatică și ortografie). Deci, proiectul cu editura nu se justifică.

LAURA POP : De acord cu „teoria artificiilor" (...pînă la concluzia discriminatoare ; după părerea noastră, care, de fapt, nu e a noastră sau nu e numai a noastră, mijloacele poeziei sînt nelimitate, ca și libertățile ei. — nu putem subscrie nici unei tendințe de a le împuțina). Cîteva din notațiile dv. „albe" (cam fără clorofilă și fără ecou, în general) se apropie întrucîtva de poezie („Seara tineretului", „Și fotolii", „Un modest efect"). Să vedem ce mai urmează.

G. M.—BUC. : „Naștere" „Poetul", „Obsesie", — puține lucruri demne de atenție, dintr-un buchet cam sărac și vested. Din celălalt „Stejar", „O livadă", „Fir de iarbă", „Oștean".

D. PETRIC : Da, acum ați revenit pe făgașul dv. (care merită să fie explorat și mai adînc și mai insistent, cu preocuparea de a identifica esențialul, semnificativul, simbolicul, etc. și de a evita lucrurile de suprafață sau chiar ieftine. Lecția lui Nenea Iancu e încă fecundă !...). Pagina de-acum nu e chiar la cel mai bun nivel pe care l-ați atins anterior, dar nu e prea departe de el. Dar Tom n-are nici un haz și anulează semnificația de prototip și simbol a personajului ; lăsați-i numele lui firesc, spontan, **adevărat**. (Și găsiți-vă dv. o semnătură de lucru, pentru „poștă", ca să evităm orice confuzii).

M. ROHAN : Singurul lucru care vă reprezintă ceva mai bine e „Nu cer prea mult".

ȘT. PĂHĂRAȘU : Nu vă putem ajuta cu nimic, dincolo de limitele acestei rubrici.

I. BURCĂ : Nu sînt suficiente motive pentru a se da curs solicitării dv.

UN FOST COMBATANT : Un condei isteț și îndemînatic, dedat (nu fără oarecare fidelitate) unor jocuri livrești, parafraze (de aproximativă fidelitate) minuțios elaborate, chinuite (uneori), pline de „găselnițe" (discutabile, dacă nu chiar trase de păr — v. Isaac în baie, etc.), dar, mai ales, prea puțin susceptibile de interes, în substanța lor (mai de grabă anemică, inconsistentă). Poate că n-ar fi inutilă încercarea puterii pe o proză „cinstită", la lumina zilei.

SILVIAN FLOAREA, RADU NICOLAE, APRILIE, STELUȚA ISPAS, IOAN NISTOR (ceva, în „Dacia", „Baladă"), **G. MILITARU, ONEL, G.B.-PLOPU** („Fratele meu"), **IONEL TECULESCU, F.M. CIOCEA, IULIAN OLTEANU, GH. BOZU, 8 223, X.Y.Z., ILIE MIRICĂ, EDEN A. MAXIM, ANTON GAGIU, ȘTEFANIA PAPADOPOL, AUREL NEACȘU, GRIGORE POP** („Primește-mă", „Pe drumul" II), **MIRCEA HOZA, GH.P. HURMUZ, AURICA PELEA, V. SPĂTARU-BOGHICEA, ȘT. MĂRUNTU** („Un cîntec"), **R.C. DELAPUTNA, M. UNGUREANU, R.V. ROSIM, A.L** (pe viitor, vă rugăm să semnați cu un nume întreg), **M. CIORANU, LUCEA LUCEANU, MARIA BOTEZ, M. COTUȚIU, DANIKEN, IULIAN FILIP, ION CLOȘCĂ, AIDA MOGA, SPERANȚA CONSTANTINESCU, D.FL. SULTANA** („Aureolă", „Dimineața"), **D.D. SANDU, IULIAN MOCANU, MITICĂ DODOI, ION CRAIOVA** („Gînd frumos"), **ANTON MORARU** („Inscripție de primăvară"), **FLOREA FIȚĂ :** Nimic nou !

MANUSCRISE NESEMNATE : „Soroc de primăvară", „Gimnastica", „Ghicitoare", etc. ; „Vînzătorul de ziare", „N-aș fi crescut", „Gardianul", etc. ; „Asfințit mecanic", „Stare de balans", „Urgență". etc. ; „Cu sîngele alb", „Alergam după un vis", etc. ; „Brumar", „Circ", „Trenuri pleacă, trenuri vin", etc. ; „Patimă pentru lumină" ; „Descîntec", „Clipa", „Nedumerire", „La capătul zilei", „Viziune", etc. ; „O noapte în univers", „Singeroșul și argintiul an", etc. ; „Orele sălbatice", „Noaptea abisurilor" etc. ; „Frunze de cer", „Fîntîna frunzelor", etc. ; „Sîntem tot începători", „Pasăre călătoare", etc. ; „Talismanul", „Reflexie", „Îndemn", etc. ; „Dragoste naivă", „Ce vrem și ce nu vrem", etc.

PASCU GH., LAURENȚIU BROJBOIU, PETRU FILIPOVICI, ANTIC D., DORINA LUCIAN, ONEL MUNTEANU, MOISE DUMITRU, EVA DERDA, CHIVU VASILICA, C. BOTEZATU, DUȚĂ DAN, IERONIM DIACONU, NICOLAE GIORGI, IROLF, IOAN DRIMBE, I. VRĂBIESCU, PAULICĂ V.D., DRAGOMIR EUGEN, NICOLAE DOANDEȘ, COSTICĂ HORGHIDAN, LORELEI VIOREL, MIHAI RUSU, LUMINIȚA RAREȘ, PAMI NONDAS, C. VELICU, ALBERT GYURIȘ, NIRVANA, D. ANDRONACHE, GH.H. PĂDURARU, VICTORIA CONDEESCU, A.-E. POENARU („Avataruri"), **M. DOR NICOLAE, AURELIAN OSOINĂ, EUGEN CÂMPEANU, C. DUMITRESCU, ION ARDELEANU, SORIN GÎRJAN, EUGEN MARCU, ALEX. TOPȘA, FLORIN CERNAT, D.B., ANTON FELIX, STAICU EUGENIU, ADRIAN SORA, CORA IOSIF :** Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Stejari în patrie

Voi da mugurilor tăi
cîteva ramuri
în inima mea
fereastra spre lumina zilei
o voi lăsa deschisă
printr-o permanentă stare
de veghe
a ochilor mei
din pîinea mea zilnică
le voi da
jumătate
din apa mea
din pumnul de țărînă
al trupului le voi da
cîteva răzoare
patrie să le fie
mamă cît timp
vor rămîne în picioare
și-i voi ocroti de soarele
arzător
cu umbra mea
cu lacrima îi voi uda
cu sudoarea mea
pînă cînd la adînci bătrînețe
stejari în patrie
mă vor acoperi
brațele lor
verzi...

G.M. BUCOVICIOR

Zodier

Foșnește noaptea din pămînt la cer,
Cîmpia urcă-n spice de lumină ;
Pe stele albe ca un zodier
Își pleacă luna fruntea mai senină.
Ascultă pitulicea lîngă pui
Doinind vintoasa dintr-o frunză lungă,
Haiduci cu puști din crengi subțiri pe guri
Stegarii trag cu plumbi de ghindă-n luncă.
Se vrea tot lanul pînă la hotar
O pîine albă proaspătă și nouă
Delună-n cer de parcă trece iar
Ștefan cel Mare pe un cal de rouă
Scrutează zări plăieșii de goruni
Cu cușme lungi de nori pe ceafă date :
Îngînă-n iarbă greierii minuni
De mori ce merg pe ape ferecate
Pe drum cu snopii zorilor și vrînd
Din ripi să scoată carul-mare teafăr,
Străbunul ține roibii-n frîu și-n vînt
Un felinar aprins cît un luceafăr !...

ION CRAIOVA

Simplu

Un om este cînd naște
și înrădăcinează,
cînd se dezbracă de sine
ca de un veșmînt
fiului să-i îmbrace osul vibrant,
cînd trece în țărînă
să-i știe mersul ocrotit,
cînd trece în mireasmă
să-i știe respirarea dezmierdată,
cînd trece în izvor
să-i știe cugetul curat.

MIHAI CRAIESCU

Mihai Rusu : „Elegie de toamnă"

Reintrupări

La ceas cu limbi de clopot în rostire,
adie zvon de săbii și de scuturi.
Din inimi de copaci și glas de luturi
se-ntorc străbuni din somn de nemurire.
În creasta nopții trunchiul se-nfierbîntă
și seva-n clocot fulgere și-aprinde.
Tulpinii, albă umbră-i se desprinde
din flori de întuneric ce-o-nveșmîntă.
Contururi falnice, fremătătoare,
se risipesc sub zalele pădurii :
Bogdan și Mircea, Tudor cu pandurii,
Mihai și Țepeș și Ștefan cel Mare
renasc în noi ; mistuitoare stele
pulsînd ascunse ca-n pămînt izvoare,
și se-mplinesc mlădițe roditoare
sub frunți și-n suflete-arcuind modele.

LIVIA BOGEA

Atîtea războaie

Atîtea războaie au rămas nedecise
încît istoria suferă
i s-au îngrămădit printre circumvoluțiuni
semne de întrebare
ca niște boabe de piper
și noapte de noapte se întoarce în somn.
Prieteni, să ne întîlnim undeva
poate la Hanul — cu — dor
și să hotărîm dacă lui Alexandru
i se cuvine vreo Arie
dacă Cezar a risipit iarba
din Galia
cu umbra lui aducătoare de ploaie
dacă nu a fost înșelat vreun popor
dînd tributul de sînge
învingătorului
care a tremurat de spaimă
mai mult decît învinșii
sub vreun zid de cetate.
Trebuie să hotărîm, să decidem
pentru că, vedeți,
iarba ne bate în coapse
și timpul mai numără un mort
iar Caligula cu cerul în față
înnebunește de tot.

ADRIAN ALUI GHEORGHE

Fără iertare

Blană de vulpe-și dorise
doamna mea clară
și ierburi i-am dus
și pe ușa castelului scosu-m-a
fără iertare
mărgele-și dorise
doamna mea clară
și netrebnic i-am dus
boabe de rouă și ceară
și în frig scosu-m-a doamna
fără iertare
cuțitaș de argint dorl
doamna mea clară
și un crin i-am întins
cu adîncă sfială
și în turn mă închise
pentru înaltă trădare
decapitare frumoasă dorl
doamna mea clară
și în turn au găsit
doar celula rece și goală.

AUREL DUMITRAȘCU

„Din nou lumină"

Urmare din pag. 1

iau din raft cărțile lui de **vulgarizare (Cronici științifice**, 1905, 1922, 1931 : **Aerul lichid pe înțelesul tuturor**, 1933) pentru ca, prin pogorîrea în alte ape, să-mi recapăt tonusul firesc.

În ultima vreme, editurile românești ne-au prilejuit fertile întîlniri cu savanții secolului nostru prin publicarea unor cărți ale acestora scrise **pe înțelesul tuturor**. Lectura lor ne sporește sentimentul de participare, oarecum in cunoștință de cauză, la problematica veacului. Într-un timp cînd specializarea aruncă prăpăstii între domenii, asemenea cărți vin să lege punți. Pe de altă parte, el ne procură și o lectură nu lipsită de farmec.. artistic. Să pomenim, la întîmplare, cîteva apariții de acest fel : **Sînt matematician** (de N. Weiner), **Logica viului** (de Fr. Jacob), **Știință mică, știință mare** (D. Price), **Corespondența unui biolog** (de H. Rostand, fiul scriitorului), **Pași peste graniță** (de W. Heisenberg), **Raporturile dintre științe** (de C. F. A. Pantin), **Mișcarea eternă** (de N. P. Dubinin) etc.

Cartea lui Petre Vancea, parte și prin tangența domeniilor dar mai cu seamă similitudinea piedicilor și teoriilor cu care a trebuit să se lupte savantul pentru a-și impune cercetările, se apropie de cea pomenită mai sus a marelui biolog sovietic Dubinin. Petre Vancea nu scrie propriu-zis o biografie, cu toate că vom întîlni în carte și datele pe care le presupune o asemenea scriere. Nu face nici un **roman** din viața sa, cu toate că o pagină înșiră — nu fără orgoliu — pe toți medicii care s-au manifestat și ca mari scriitori, de la Rabelais la... oftalmologul Arthur Conan Doyle. **Din nou lumină** este cu predilecție o meditație, o filosofare a propriei vieți și activități. Omul și savantul au parcurs un drum lung și deseori dramatic iar memorialistul ține să descompună acest drum în pietre kilometrice, căutînd rațiuni pentru fiecare etapă parcursă, evidențiind lupta între izolarea în laborator și angajarea omului de știință în viața societății. Copilul plecat în lume din Rudăriî Olteniei urcă treaptă cu treaptă în domeniul cunoașterii științifice dar și în cel al condiției sociale. Însă nu uită niciodată că este purtătorul unui mesaj moral moștenit de la țăranii din satul lui natal. Apelul la acest mesaj revine ori de cîte ori savantul întîmpină opoziții în recunoașterea descoperirilor sale, el îi dă noi puteri pentru a se lupta pentru izbînda cercetărilor sale.

Petre Vancea nu se oprește în cartea sa la aspectele anecdotice ale vieții, nu-l interesează glumele și jocurile de cuvinte. El e dintr-o viță pe care o putem caracteriza, măcar în linii mari. E din stirpea acelor olteni dirji, mai degrabă morocănoși, străini de lucruri și vorbe futile, ambițioși pînă la capăt în lucrările lor, răbdători ca ardelenii, de un orgoliu superior pe care și-l trădează prin ciudate și hieratice măști, așa cum au fost bunăoară Brâncuși, Gogu Constantinescu, Pandrea, Paleologu... Ei pleacă-n armată și se întorc cel puțin sergenți (e cazul și al autorului nostru care va fi o vreme și medic militar), pleacă-n lume și se întorc genii, în orice caz ating izbînda pe care și-au propus-o inițial. Și n-o fac, pe calea consacrată în provincie, prin iuțeală, prin tupeu, prin repede acomodare sau „oție" ci prin necontenită muncă și încordare, prin suportarea cu stoicism a oricăror poveri, — o incomensurabilă răbdare caracterizîndu-i — prin patima unei idealități căreia nici destinul nu i se mai poate împotrivi de la o vreme încolo.

Nu vom povesti aici subiectul cărții, lăsînd cititorului plăcerea de a urmări meandrele acestui destin exemplar. Autobiografia se constituie pe alocurea în pagini de adevărat roman polițist, cu suspens-uri și „stranii interludii" Am descifrat, de pildă, cîteva din „inițialele" cu care a avut de furcă autorul, dar nu le vom divulga nici noi, tot din pudoare. Însă peste măsură ne-a mirat gestul matematicianului ieșean M. Vrem doar să subliniem bogata cultură clasică și umanistă a autorului apelul pe care-l face, cu pondere și tîlc, la gîndurile marilor spirite ale lumii. Petre Vancea vrea să ne spună oricît ți-ai stăpîni propria profesiune, dacă n-ai deschidere și spre celelalte domenii ale spiritului nu poți fi nici un savant deplin și nici un om întreg.

Încheiem recomandarea acestei cărți, pe cît de zguduitoare prin faptele pe care le narează tot pe atît de limpede și de o înaltă intelectualitate a felului în care este scrisă dînd un citat din care cititorul își va putea da seama măcar de acest din urmă aspect. La festivitatea de la Academie în care se celebrau cei șaptezeci de ani ai savantului, Petre Vancea a vorbit despre „țăranul din mine" : „În cei 50 de ani de activitate mi-au scăpat foarte multe lucruri și pot spune și eu ca Baudelaire, că în momentele mele de tristețe, îmi compar viața cu un munte de bune intenții nerealizate...". Mai departe autorul se autocomentează astfel : „În acest sens însă, l-aș putea cita aici și pe Goethe, care răstoarnă totuși ideea : «Te înalță faptul că nu poți îndura»".

Într-adevăr, se pare că și Goethe are dreptate. Sîntem copiii acestei lumi și nu ne putem elibera de ea. Dacă n-ar exista năzuințele și visele noastre, în locul lor s-ar instala vidul : n-ar mai exista opera începută și neîncheiată, dar nici progres. Tocmai în aceasta stă mesajul fiecărei vieți".

Din nou lumină este o carte care demonstrează că savanții ne pot împărtăși adevărul nu numai prin limbajul lor auster, ci și printr-unul mai aproape de înțelegerea noastră.

Opera și calitatea lecturii

Urmare din pag. 1

legendar, comunicînd într-o rezonanță deplină. Într-o singură pagină se mișcă nume ca : Xenofon, Tucidide, Platon, Socrate, muntele Ida, Sofocle, Euripide, Acropole, Burckhardt, Elada, Machiavelli, Dante, Petrarca, Don Quijote (pag. 63) sau : Sisif, Camus, Van Gogh, Kleist, Nerval, Baudelaire, Homer, Tasso, Strindberg, Botticelli, Pascal, Rousseau, Holderlin (pag. 62).

De obicei, mediul este planetar. Martori : marea, soarele, piramidele, cugetările aforistice adică lucrurile cele mai generale și deci cele mai constante, acele invariante morale ale existenței omului pe pămînt : „Iar dimineața aceasta în care marea iese din noapte mă fac să simt și mai mult că intransigența e o virtute doar dacă e pusă în slujba unei speranțe." (pag. 78)

Aforismul bine prins în roca unei metafore severe este, în bună parte, răspunzător de forța literaturii lui Octavian Paler. Fraza aforistică nu este un accident ; ea este provocată să se desfășoare ritmic asigurîndu-i textului un substrat poetic. Naturalețea „în luptă" cu afectarea dezvoltă riscul, de bun augur, al acestei proze.

Expresia este fundamental antinomică (natură — civilizație) : „Parthenonul se înalță ca o frunte omenească deasupra tuturor greșelilor, deasupra propriei sale istorii și a șopîrlelor verzi ieșite să doarmă la soare". Sau : „Logica vieții triumfă odată cu capitalurile, făcîndu-ne solidari nu numai cu marmura, ci și cu lumina care colaborează cu ea și învinge șopîrlele culcate pe stilobați." (pag. 72). Trăiește cultura în mijlocul naturii, citește natura implicată în cultură.

Autorul vrea să convingă și intră într-un fel de extaz al întrebării retorice : „Oare nu cumva Elada este opera lui Holderlin, a lui Nietzsche, a lui Winckelmann și a lui Goethe, a lui Renan, a dumneavoastră (Burckhardt) și a tuturor celor care au avut nostalgia ei ? Mai exact, oare nu cumva Elada, așa cum o gîndim astăzi, n-a existat, ci există numai nostalgia ei ? Oare nu cumva Singura Eladă adevărată este cea posibilă ? Cea pe care sîntem sau nu în stare s-o creăm singuri... Oare nu cumva unica înțelepciune elină este cea pe care o putem descoperi noi înșine ? Oare zeii care au cutreierat lumea elină folosesc pentru noi un limbaj pe care grecii nu l-au cunoscut ? Și oare nu ne spune Panthenonul lucruri pe care arhitecții săi nu le-au gîndit ?" Apare evident că autorul concepe întreaga istorie prin perspectiva istoriei culturii și istoria culturii prin perspectiva operei de artă. Suprimînd termenul mediu observăm că autorul concepe istoria însăși sub semnul operei. Cum opera este „deschisă" e normal că Panthenonul, ruinele, Elada ne spun lucruri pe care grecii nu le-au gîndit. Cu ajutorul nostru, cei care trăim istoria, în forme concrete sau în reprezentările ei, opera cutare (întîmplarea mai mult sau mai puțin mitologică) se lasă creată în continuare.

Dar, deși face apologia speranței, (polemizînd cu scepticii) fiecare pagină a acestei cărți își aduce aminte cu tristețe că istoria ca atare, cu victoriile dar și cu crimele ei, și-a permis, în anume momente, să ignore cultura.

Cît este meditație, contemplație în operă și cît este acțiune pare să fie întrebarea cu care-și întîmpină Octavian Paler lecturile. Meditație totală însemnînd infirmitate în raport cu societatea, acțiune totală însemnînd insuficiență în raport cu arta. Cît poate face cultura (literatura, filozofia, arhitectura, sculptura etc.) pentru soarta omului ? Cultura este esențialmente umană dar filozoful Seneca nu l-a putut împiedica pe Nero (deși îi era sfetnic) să comită crime ; geniul unora ca : Baudelaire, Dostoievski, Van Gogh, Kleist, Nerval, Strindberg, Pascal, Homer, Tasso, Rousseau, Holderlin, Eminescu, Keats, Goya, Byron, Gogol, Pavese, Toulouse-Lautrec, Novalis, El Greco provoacă în continuare suspiciuni care îi fac pe mulți să-și justifice din punct de vedere clinic „fericita mediocritate".

Un autor există din momentul în care reușește să intre în dialog cu opere literare importante. De obicei dialogul este de la operă la operă (de la opere) realizînd acel sistem de vase comunicante prin care circulă ideile, sentimentele, mentalitățile unei (unor) epoci. Un foarte bun cititor, însă, poate intra în dialog cu o carte mare prin **calitatea lecturii lui** : însemnările care o însoțesc pot fi citite, la rîndul lor, cu foloase egale — este definiția și a eseului lui Octavian Paler, eseu care se constituie ca o **altă operă**.

Fețele violenței

Urmare din pag. 1

cul și coșmarescul cele mai teribile. Ne întrebăm (trebuie să mărturisim, cu groază), dacă nu cumva acestea sînt scenele-cheie ale secolului și prin ele vom rămîne să stăm mărturie despre civilizația noastră, chiar dacă le punem sub semnul celei mai tranșante și dezgustate negații, cu atît mai mult cu cît, unele dintre ele, din chiar clipa petrecerii lor, au devenit fapte de artă, s-au întipărit în conștiința artistică, marcînd-o în tot ce are ea mai gingaș dar și etern. Și-n același timp cu aceeași intensitate, ne tulbură premonițiile unor autori a căror viziune o credem numai de domeniul ficțiunii literare și-n fapt ce se dovedește a fi de o dureroasă realitate.

Pelicula cinematografică-document care-a înregistrat asasinarea ziaristului american din Managua este copleșitoare. O scenă halucinantă, filmată cu încetinitorul parcă, deși normal, durînd cîteva secunde cît o veșnicie. De o parte, prietenii ziaristului, filmînd nevăzuți și neputincioși, cu o încetineală de vis ce nu poate fi oprit de nimeni și de nimic (aparatul, prin imparțialitate, se constituie în providența însăși) ; pe de altă parte ziaristul și grupul de soldați teroriști în uniformă și înarmați sub amenințarea puștilor. Văzut din spate, îmbrăcat în veșminte lejere, albe, de vară, tînărul ziarist stă în genunchi, depărtat, cu brațele sus, la fel de larg desfăcute, într-o atitudine de umilință impusă, degradantă. Este culcat, lipit de pămînt, cu fruntea-n țărînă. Se apropie un soldat, pieziș, fără grabă, îl silește să intre pur și simplu în pămînt, izbindu-l cu bocancul în șale — o izbitură moale din vîrf, cum ai încerca să constați dacă omul acela de jos mai trăiește (o anticipare aproape suprapusă evidenței) și-apoi, cînd, în toată lungimea lui trupul se liniștește, un singur foc, un singur glonte în cap, în ceafă, pune capăt scenei de o lentă și grețoasă animalitate, aproape la fel de indecentă pentru amîndoi protagoniștii. Desigur, soldatul este o brută, un asasin de cea mai joasă speță și ziaristul un om nevinovat. Aici însă josnicia crimei murdărește totul. Ai fi dorit să nu fi văzut nimic : nici strania și atrocea impersonalitate a asasinului, mai mult dezinteresat și somnolent decît furios și vindicativ ; nici lașitatea, explicabilă dar nu mai puțin legioasă, a celui asasinat. Compasiunea și revolta sînt excedate de un profund sentiment de scîrbă față de toți și de toate. De tine însuți în primul rînd. Cum se mai poate trăi într-o astfel de lume ?!

Scena de la Managua mi-a reamintit altele două, prima, tot filmată, petrecută în Japonia, cea de a doua, povestită de un martor ocular, în România, în satul meu natal — atît de bine povestită (locul și eroii fiindu-mi cunoscuți) încît parcă am fost eu însumi de față. La Tokio, la o ședință a comuniștilor japonezi, secretarul partidului (dacă nu mă înșel) a fost ucis cu lovituri de pumnal de un necunoscut. Secretarul, adîncit în foile discursului, vorbea de la o tribună minusculă, în dreapta scenei, cînd, brusc apărut din celălalt colț, traversînd grăbit și pieziș o distanță apreciabilă, sub ochii întregii asistențe și a aparatelor de filmat, necunoscutul a început să-și lovească metodic victima. Uluia aici, în primul rînd, precizia asasinului : un omuleț oarecare, fără chip, într-un costum cenușiu, tras cu sfori invizibile ori alunecînd pe traverse adînc îngropate în lemnul scenei, ducînd mîna la buzunarul de la piept al hainei după cîțiva metri exact calculați, scoțîndu-și arma, după alți cîțiva, lovind la momentul oportun. Dată înapoi, privită din nou, mai lucid, scena trădează nemaipomenita brutalitate a asasinului : crima era înfăptuită din chiar clipa pornirii lui și această hotărîre concentrată, fantastică a uciderii revărsase un fluid aproape palpabil asupra tuturor, înțepenindu-i în propria lor neputință de a acționa ; o stupoare generală mineralizată în aerul odios de dens al omorului paralizase o masă de oameni constituită, solidară ; victima însăși trecuse în neființă încă vie, dezarticulată în centrul ei vital, primind loviturile de șiș în felul unei păpuși mari de antrenament. Tristă dezumanizare ! Și iată și a doua întîmplare : Într-un tîrg-sat din Moldova sudică, un tînăr comunist este ucis, cu lovituri de box (o armă de metal, cu găuri pentru degete, extrem de simplă, eficace însă cum s-a dovedit) de un fost legionar. Era imediat după încheierea victorioasă a războiului antifascist și tînărul, după ce făcuse întreg frontul se reîntorsese în sat teafăr, însuflețit de noile idealuri care agitau o întreagă țară, organizînd o manifestație populară în vederea alegerilor libere. Dar trebuie descris : un flăcău înalt, lat în spate, blonziu și frumos, energic, înzestrat cu o forță neobișnuită (pe front își ducea singur mitraliera și în adolescență, cine vroia să lupte cu el, trebuia, spuneau toți, glumind și nu prea, să-și pună potcoave noi la cizme) ; blînd cum sînt mai toți oamenii puternici ; însetat de lecturi, chinuit de întrebări mai mult decît de munca fizică, pe care o făcea bine și repede, în joacă ; prin origine (era destul de sărac) și fel de a fi integrîndu-se firesc și temeinic în rîndurile partidului. Viitorul era de partea lui. I l-a curmat, cum spuneam, un fost legionar, o javră, o sfrijitură de om, furios mereu fără pricină, apărînd unde te așteptai mai puțin, iute-n mișcări, precipitat în vorbă ; un fel de ardei iute, cu vinișoare cînd amenințător tăcute, cînd extrem de periculoase, umflate nefiresc și gata să se spargă, anunțînd iremediabil criza. Grupul compact și numeros al manifestanților tocmai străbătea strada principală, în zumzetul și foiala celor veniți să se intereseze ce se mai întîmplă în lume, unde înclină balanța (satele dimprejur își trimiseseră și ele reprezentanții), într-o latură a lui, în frunte, avîndu-l pe tînărul comunist : deodată, țîșnind de pe trotuar, cu un mers învăluitor, precipitat, aproape rostogolindu-se prin praful proaspăt stropit, fostul legionar, asasinul, se năpusti asupra victimei, din impactul brusc stăvilit, proiectat, cățărîndu-se într-un mod straniu pe trunchiul tînărului uriaș, lovindu-l scurt cu ghinturile armei lui nenorocite în tîmplă, într-un loc absolut vital, se vede, prăvălindu-se laolaltă cu el la pămînt (din învălmășeală nu se mai vedea decît un braț pisălind o masă informă, inertă : un cadavru) și pe patru labe mai întîi, cocoțat pe picioarele alergătoare pe urmă, dispărînd, în fugă, pe o uliță colaterală. Cum de nu s-a opus victima însăși, de la început, cum n-au intervenit mai apoi oamenii (mulți aveau bastoane, ciomege, cum se poartă pe la țară) făcîndu-l inofensiv pe asasin, este greu de precizat. Să fie oare violența bestială, în unele momente fatale, de nestăvilit ?

Oprim comentariul pentru odihna și revigorarea necesară a spiritului.

Să ne întoarcem la cărți. Arta trebuie să infirme violența, consemnînd-o, observînd-o cu o atenție specială. Iată un fragment absolut antologic, de mare prozator, desprins din romanul lui Aurel-Dragoș Munteanu „Marile iubiri". Protagoniști : un ziarist abulic, un președinte de sindicat vag bănuitor, un administrator de bază sportivă nimerit din întîmplare pe acest post și, în sfîrșit, un antrenor de lupte și unul dintre elevii săi. Neînțelegînd prea bine vizita celor trei, antrenorul (Mihalache îl cheamă), proaspăt angajat în slujbă, temîndu-și-o, vrea să le ofere un spectacol prin care să-și justifice prezența lui acolo, leafa. Ne aflăm în anii tulburi de după preluarea puterii și noua societate se așează greu, în chinuri. Excesul de zel duce la catastrofe. Neparticiparea celor în drept la evenimente încurajează haosul. Astfel, printr-o sancționare legică subtilă, corespunzînd mentalității și conștiinței fiecăruia în parte, ziaristul, președintele de sindicat și administratorul bazei sportive nu **asistă, participă** la un asasinat. Detaliile tehnice sînt de o rară cruzime realistă : „Nimeni n-a putut spune ce s-a întîmplat, cu toate că priviseră fascinați cum antrenorul l-a prins în cele din urmă pe băiat. Luptătorul era vînjos și s-a adeverit mai tîrziu că participase la campionate și că avea experiența angajărilor dure. Mihalache s-a înfuriat și s-a lăsat cu el pe spate, răsucindu-se și prinzîndu-l dedesubt. Băiatul a făcut podul și antrenorul a încercat să-l apese, fără să izbutească să-i apropie umerii de saltea. A obosit atunci și l-a lăsat o fracțiune de secundă, părînd că îl eliberează pentru o nouă angajare. Tînărul a încercat să sară în sus decontractîndu-se pentru a-și îndrepta corpul, dar în clipa aceea Mihalache a făcut o mișcare bruscă, dintr-o parte, răsucindu-i capul sub umeri. Coloana vertebrală a pocnit ca un lemn care se rupe și un urlet îngrozitor a răsunat sub cupola nouă a sălii sportive..." Și mai departe : „Un val de spumă sîngerie a năvălit pe saltea"... și tînărului „i se umflă treningul între picioare și se umezește de parcă băiatul s-ar fi scăpat pe el". Singurul perfect conștient de vinovăție este ziaristul : „Bejan se dăduse într-o parte, livid, cu o stare de rău, de greață teribilă în stomac și un leșin, un vîjîit care-l apăsa pe tîmple. Palierele dansau în fața lui, într-o parte și în alta. Întinse brațele și căută ceva de care să se sprijine, dar nu era nimic în jur și merse așa pînă la un perete, bîjbîind, în timp ce-și ținea stînga la gură, ca și cum ar fi vărsat". Stagnarea știută din preajma morții : „Stăteau cu toții înmărmuriți și nu se mișcase nimeni pînă cînd nu și-au dat seama că băiatul își dăduse sufletul".

Și iată acum, pentru a încheia tot cu scena de la Managua, ce-i spunea soldatul ziaristului (filmul e mut) : „Tu nu ești scriitor, tu ești **espion**, și pe espioni noi îi împușcăm"... Am citat din Malcolm Lowry, romanul „La poalele vulcanului" (traducerea : Ion Caraion), capitolul final. Cu o intuiție genială, descrie fascismul din primele lui faze (acțiunea se petrece în Mexic, aproape de Nicaragua). Malcolm Lowry anticipă înspăimîntător de exact scena de la Managua. Aici nu cuvîntul, adevărul atrage adevăr. Și nu este vina scriitorului dacă n-a fost luat în serios. Dar să continuăm : „Șeful Tribunelor îl împinse pe Consul în afara cîmpului cu lumini, făcu doi pași înainte și trase. Fulgerul căzu ca o larvă de fluture coborînd din înaltul cerului și Consulul, clătinîndu-se, văzu pentru o clipă deasupra lui, silueta lui Popocatepetle, înveșmîntat în zăpadă și scăldat în lumina orbitoare. Șeful mai trase încă de două ori, lăsînd în mod voit un interval între focuri. Tunetul bubui în munți și la doi pași". Mai departe : „Putea simți cum viața se scurge din el ca un ficat tăiat, picurînd în moliciunea ierbii". Și încă : „Dintr-o dată strigă și s-ar fi zis că strigătul acela ricoșează dintr-un copac într-altul cu aceeași repetare, apoi de parcă înșiși arborii ar fi venit mai aproape, s-ar fi înghesuit unii într-alții, împresurîndu-l, plîngîndu-l . Cineva aruncă un cîine mort, în urma lui, jos în viroagă".

Ne mîndrim cu puterea de previziune a literaturii. Ne mîhnim, în acest caz, de conformismul vieții.

Nostalgia miturilor

Urmare din pag. 1

superbă dovadă că există încă noutăți în trecut. Sufletului eroic și însetat de real, lumii eroice și timpului eroic li se adaugă prin poemele acestei cărți încă o reprezentare — compusă dintr-un șir de evenimente a căror descriere prin limbaj le dă sens și constituie chiar realitatea lor. Ființe și fapte neobișnuite ce se sustrag ordinii raționale și care par imposibile din punct de vedere fizic, de îndată ce intră în viziunea poetică își legitimează existența, dezmărginind limitele realului. Talent prin excelență afirmativ, Ion Brad consideră miturile drept realități și dacă firul epic al multora dintre poeme înaintează pe un traseu cunoscut, intenția poetică îmbogățește existența eroului (Heracles ori Theseu) prin atitudinea epică sub zodia căreia se desfășoară „războiul cunoașterii" sale. **Războiul** ca „tată al tuturor lucrurilor" este un dat originar al omului în reprezentarea mitic-eroică a antichității grecești, dar neîncetata căutare, deci cunoașterea și eradicarea răului, pedepsirea lui prin moarte conferă lui Heracles o înaltă forță morală iar aceste atitudini (organice viziunii poetului nostru) sînt aici elementele esențiale și de noutate ale cunoscutelor mituri.

Dacă zeii au creat monștrii cărora Heracles le-a hărăzit o faimă și mai mare luîndu-le viața, nu înseamnă aceasta că lupta sa e îndreptată și împotriva propriului său creator ? O singură dată pare eroul animat de nerecunoașterea existentelor supranaturale, dar din îndoiala sa se naște revelația condiției umane : „Dacă există, zeii s-au născut / Doar ca să pedepsească-n noi dorința / De-a fi mai liberi decît orice zeu...", de unde s-ar putea conchide că omul care se simte liber e foarte aproplat de starea de zeu.

Prin faptul că natura colcăie de fenomene și viețuitoare stranii, sub a căror acțiune i se grăbește degradarea, poetul ne sugerează că materia e capabilă să simtă, să sufere și deci să participe, și aceasta ne convinge despre forța poetică a lui Ion Brad.

Există sugestii de mare adîncime, metafore (cum spunea Blaga) revelatoare și adevărate splendori în poemele cu virtuți epopeice din **Războiul cunoașterii** : referirile la spațiul românesc luminează o dată în plus sentimentul Patriei care stă la baza aproape întregii sale creații lirice.

Noua carte a lui Ion Brad nu calchiază, nu descrie și nu ilustrează vechile mituri, ci le interpretează într-o viziune în care avatarurile lui Heracles constituie o luptă gnoseologică, iar puterea sa fizică uimitoare este subordonată unui înalt principiu moral : ritmul de poveste, accentele shakespeariene și imaginația fabuloasă procură iubitorilor de poezie adevărate satisfacții estetice.

Desenele lui Piliuță, simple și de o mare sugestivitate, se armonizează fericit cu textul de mare profunzime al cărții.

Patria

Urmare din pag. 1

firescul mediu ambiant al fiecărui individ ? Lucrul îmi pare îndoielnic. Muncim din greu, întîlnim deseori greutăți, mai facem greșeli, nu ne este totdeauna ușor, n-am beneficiat și nu beneficiem de acumulări pe care înaintașii noștri să le fi făcut în dauna altor popoare, n-am avut veacuri de-a rîndul posibilitatea de a ne dezvolta nestingheriți bunăstarea, nu rareori a trebuit să plătim dreptul sacru de a fi noi înșine, dar avem totodată sentimentul măreț al biruințelor, al zidirii țării celei noi, al afirmării patriei în concertul națiunilor lumii. Patria ne dă măsura existenței noastre. Ea este veșnică, nemuritoare, ea ne oferă varietatea însușirilor ei și ne ajută să ne autodefinim. Ne simțim români, sîntem români și analizîndu-ne cinstit, știm care ne sînt nu numai calitățile, ci și defectele. Luptăm să fim mai buni și pentru **aceasta**, în primul rînd, trebuie să ne întoarcem spre însuși izvorul existenței noastre, spre ceea ce ne dă nemărginitul simțămînt al permanenței și continuității, spre ceea ce numim și simțim a fi **patria**.

Munții și apele, dealurile și cîmpiile, peisajul satelor, lumea nouă a orașelor în neîncetată transformare, fabricile și uzinele, șantierele și lanurile mănoase, oamenii, frații noștri, națiunea în plenul și în plenitudinea ei și apoi trecutul, încercatul dar și gloriosul trecut, istoria zguduitoare a unui popor care a știut, în ciuda vitregiilor, care nicicînd n-au lipsit, să-și deschidă drumul înainte pînă în zilele noastre, avînd rădăcini milenare și mai ales prezentul, la care fiecare contribuim, în măsura capacității de muncă și mai ales de dăruire, totul își găsește punctul de convergență în ceea ce denumim abstract dar totuși cît de concret : **patria**. Am moștenit simțămintele dragostei de țară, ni le-au transmis sau trebuiau să ni le transmită părinții și înaintașii. Am învățat prin propria noastră experiență ce înseamnă a avea o țară — ceea ce ne îndeamnă totodată la respectul vieții proprii, libere, a fiecărei națiuni.

Sorin Holban
Manifest antifascist

la Auschwitz

Pasărea spaimei

O pasăre neagră taie văzduhul, stau țintuit în văzduhul
rece și umed, ca într-o carceră cosmică.
Mă prind cu miinile de meteoriți și miinile îmi sîngerează,
meteoriții sînt bucăți de sirmă ghimpată,
în jurul meu e numai sirmă ghimpată, țip
dar nu mă aud, o teamă cumplită mă potopește
din viscere, o simt cum își înfige ghearele în stomac,
picioarele îmi sînt bucăți de pîslă, un lichid
pestilențial îmi inundă gura, și pasărea neagră,
cu ciocul încîrligat ca o jumătate de zvastică,
îmi strigă scurt : „Verboten !".
Totul e interzis. Gîndul și rugăciunea,
somnul și veghea, e interzisă ideea de a fi om,
de a fi copil, de a privi cerul.
Gata, îmi spune fata cu ochi albaștri, nu mai avem
nimic de văzut. Mă auzi ? Nimic.
De ce nu-mi răspunzi ?, mă întreabă, [illegible],
fata, mașina ne așteaptă la parcare,
într-o jumătate de oră sîntem la Cracovia,
seara vom asculta un concert, vom merge
la catedrala Sfînta Maria, în fața altarului de [illegible].
Mă îngrozește gîndul că voi [illegible],
că voi dori, poate, s-o sărut, că acordurile
pianului mă vor face, seara, să mă simt
mulțumit de viață, că voi intra în hotel
călcînd pe covoare moi, că îmi voi aprinde
o țigară și voi simți fumul învăluindu-mă discret,
toate aceste plăceri, toate aceste minciuni le voi lua
de la capăt, lăsînd aici patru milioane de morți,
de oase calcinate, lăsînd aici camerele și [illegible]
a șapte sute de mii de copii, și nopțile de spaimă
lăsîndu-le, nopțile acelor cadavre tremurînd încă,
acelor oameni cîntărind douăzeci și cinci de kilograme,
cutremurați de spectrul dimineții, în care călăii
proaspeți rași, mirosind a colonie,
le vor răpi încă o sută de grame de viață,
sau îi vor trimite, rîzînd cu poftă de cea mai
fantastică glumă inventată de cînd există omenirea,
la baie, o baie bună, o baie radicală,
din care nu mai era întoarcere.

sălbatic, îl acopăr cu corpul meu, îl
ascund cu miinile mele, din sîngele meu
i-aș face pavăză.
Unde ne duce, mamă ?, întreabă copilul,
în acel lung convoi fără întoarcere.
Mergem să ne spălăm, spune mama,
ținîndu-l de mînă și vrînd ca acest drum să dureze
măcar încă zece minute, măcar încă zece minute
să simtă viața pulsînd prin mîna copilului.
În urmă cu o jumătate de oră erau încă o familie,
tatăl le zicea că n-o să se întîmple nimic,
are el grijă să nu li se întîmple nimic.
Apoi tatăl a fost împins cu patul puștii în stînga,
în coloana bărbaților, și i s-au cerut ochelarii,
și tare e caraghios tata fără ochelari,
așa cum este el, mic de statură, timid, și vrînd
să-și vadă băiatul și soția, și înălțîndu-se
pe vîrfurile picioarelor, și încercînd, prin ceața
grea de pe ochi, să-și zărească băiatul și femeia,
și zîmbindu-le spre a nu-i speria, și pierzîndu-se
în coloană, și intrînd într-o anticameră obscură,
și dezbrăcîndu-se repede, cu rușine, în rînd cu alții,
și gîndindu-se că poate fiul lui și femeia lui
nu vor fi trimiși aici, că ei vor scăpa, că ei vor trăi.
Mamă, spune copilul, mi-e frică. Nu-ți fie frică,
îi răspunde mama, ești cu mine, și o să ne
întîlnim cu tata, și totul o să fie ca pe
vremuri. Doamne, gîndește mama, arată că exiști,
fă o minune, nu pentru mine, pentru cel pe care
l-am născut în chinuri, așa cum ceri Tu, fă-l,
Doamne, să trăiască, e atît de mic, atît de
neprihănit, n-a avut încă timp să păcătuiască.
Toate astea le gîndește mama, ținîndu-și strîns de mînă
copilul, și înaintînd cu el, așa cum înaintează
și alte mame, sute, unele cu copii în brațe, dîndu-le
sînul, și ei sug cu poftă, și așa intră în
anticamera obscură, și așa se dezbracă, și așa
pășesc un pas mai departe, și dintr-odată
o amețeală cumplită, și în ultimele spasme
își string la piept copiii, și cad împreună,
gazul e imbatabil, ultima cucerire a științei.

Epitaf pentru cei vii

Cum ? Iarăși despre Auschwitz ? Iarăși despre
așa-zisele crime de război ? Domnilor, să fim rezonabili,
au trecut, de atunci, peste treizeci de ani,
bătrînii de acolo ar fi fost morți oricum,
nici copiii n-ar mai fi fost chiar tineri,
e timpul să uităm, iertarea e în firea oamenilor,
îl vedeți pe acel bărbat în vîrstă, cu părul alb,
care se plimbă cu nepoțica și o ajută să hrănească
porumbeii ? I se va deschide un proces, se zice
că ar fi spînzurat niște femei, dar cine
poate ști, a trecut atîta timp de atunci,
ați fi capabili să condamnați un om în vîrstă,
respectabil, care duce o viață atît de
liniștită, iubindu-și copiii și nepoții ?
Iarăși despre Auschwitz, da. Nu există oprire
în gîndul către abatoarele umane —
acele trimiteri riguroase către moarte,
în camerele acelea, sute mii de oameni pe zi,
acele fabrici de gazare, acele neînchipuite
industrii de păr omenesc, de dinți omenești,
de cenușă omenească folosită ca îngrășăminte.
Nici ură, nici răzbunare oarbă. Dreptate.
Atîta tot. Dreptate. Atîta vor morții. Atîta
trebuie să vrea și cei vii.

Am fost la Auschwitz ca turist. Doamne,
atît de lesne aș fi putut fi una dintre
cele patru milioane de victime !

Binecuvîntați-l pe Cain

Unde ești, Cain, miel al Domnului ?
Unde ești, bunule și blîndule Cain ?
Tu l-ai ucis pe Abel și atîta tot.
Tu nu i-ai smuls dinții din gură
și din părul lui nu ți-ai făcut [illegible] să te [illegible].
Tu nu i-ai inoculat în inimă substanțe
cu nume științific, și bărbăția nu i-ai tăiat-o,
tu nu l-ai folosit pentru experiențe medicale severe,
efectuate cu sînge rece.
Tu n-ai făcut din moarte industrie și contabilitate,
tu ți-ai ucis fratele și atîta tot.
Du-te, Abel, și sărută-l pe Cain,
cere-i umil iertare pentru că generații de oameni
l-au blestemat și l-au arătat cu degetul acuzator.

Coloana fără sfîrșit

Îmi mîngîi copilul pe creștet
părul copilului e moale, miroase încă
a lapte de mamă.
Băiatul se uită la mine cu privirea
universală a copiilor, de ce mă mîngîi, tată,
mă întreabă, și eu îl string în brațe, îl string

SPECTACOLUL LUMII

văzut de Ioan Grigorescu

„Cu dor, din Nador..."

Există undeva, pe țărmul sudic al Mediteranei, sub munții Rifului marocan, în apropierea capului Trei Furci, un colț de lume în care fiecare piatră, fiecare [illegible] de beton, fiecare fragment de dig a fost [illegible] de palme românești. Este noul port de la Nador, construcție de mari proporții, concepută să asigure un trafic maritim de amploare, executat de întreprinderea românească „Comtransimex", la comanda partenerilor marocani care își propun să pună în exploatare o vastă regiune legată pînă acum de restul țării numai prin trasee rutiere, navele nebeneficiind pe țărmul marocan al Mediteranei decît de cîteva porturi minuscule, singura bază portuară mai însemnată fiind cea de la Tanger.

Este un loc dăruit de natură, potențial conferit prin [illegible] vechi fortărețe maure cu albastrul Mediteranei care desenează pe hartă un țărm [illegible], cu mari perspective turistice. Cîteva așezări situate în zona de [illegible] a [illegible], cum este Al Hoseima, s-au [illegible] un prestigiu de primă mărime între bazele turistice de pe țărmul african al Mediteranei.

Nadorul, o fostă așezare de pescari, este [illegible] un oraș în plină expansiune. Noul port [illegible] nu numai deschiderea largă a ferestrelor maritime spre lume, ci și [illegible] Rifului marocan. [illegible] timp de aproape [illegible] ani, au lucrat cîteva sute de români „portareni" ai Constanței [illegible] constructori de diguri, de cheiuri și dane, oameni [illegible] deopotrivă mării și [illegible] tori de peisaj a căror operă atinge proporții demiurgice. Într-adevăr, pentru [illegible] lor lucrări, pentru aruncarea în mare a unui dig lung de doi kilometri și jumătate, pentru excavarea bazinelor și executarea [illegible] de acostare, doi munți de piatră s-au mutat din loc smulgîndu-și roca din rădăcini și [illegible] cu zecile, cu miile, cu milioanele de tone în albastrul ultramarin al Mediteranei. Cohorte de basculante, excavatoare-gigant, [illegible], buldozere, screpere, concasoare, betoniere au [illegible] posit la Taraka, în marginea vestică a Nadorului, și s-au pus pe extragerea materialului de construcție, forfecînd versanții de cremene cu explozii, mușcînd [illegible], sfărîmîndu-l, încărcîndu-l, transportîndu-l în trupul mareului dig a cărui înaintare trebuia să fie pe cît de ritmică, pe atît de implacabilă. Furtunile bantuie, marea surpă noaptea ceea ce clădești ziua, și numai ritmul muncii îi pune zăbală. Latura exterioară a digului și-a înălțat în calea valurilor un parapet de beton șlefuit ca oglinda, crescut pe încrengătura stabilopozilor produși de fabrica șantierului — acele crampoane înalte cît casa, grele ca plumbul, uriașe stele de mare făcute de mîna omului și puse să dreseze valurile, să le înfrîngă acerbicia, să apere calmul limanului refuzat de natură.

Pe unda apei, în locul acela bîntuit de vîntoase și hule iscate adeseori din senin, navigau ambarcațiunile constructorilor — gigantica macara „Zimbrul" comandată de căpitanul Dan [illegible], ochi albaștri, mustață bălaie, [illegible] ; remorcherul „Carei" de sub comanda [illegible] Ion Șerban, [illegible] — o întreagă flotilă menită să facă, așa cum se exprima un bătrîn marinar marocan [illegible], „Casă vapoarelor".

[illegible]

„Cu dor, din Nador, [illegible]..."

„Cu dor, din Nador...", [illegible]

[illegible]

„Cu dor, din Nador...".

„Nador, notre rêve d'or..." — zic marocanii.

[illegible]

REVISTA STRĂINĂ

● **„CRONICILE LUI SVIATOSLAV RICHTER"** se intitulează filmul documentar realizat de Televiziunea Centrală din Moscova, consacrat marelui pianist. În acest film Richter apare ca un interlocutor fermecător și inteligent, în pofida legendei ce s-a creat în jurul său, cum că ar fi inaccesibil și distant. Sînt grupate diferite perioade din viața marelui pianist : primele concerte, primele mari succese, faima mondială, și o suită de secvențe în care interpretează piese din Bach, Schumann, Rahmaninov.

● **ÎNTÎLNIREA INTERNAȚIONALĂ „TEATRUL NAȚIUNILOR"** a obținut la Hamburg un succes cu totul deosebit. La cele 146 reprezentații date de 24 de ansambluri din Europa, America și Asia, au asistat [illegible] de spectatori. Datorită acestei neobișnuite afluențe, a fost necesară intercalarea unor reprezentații suplimentare. Varietatea spectacolelor oferite s-a extins de la teatrul clasic tradițional, pînă la „one man show", trecînd și prin grupuri teatrale experimentale.

● **THE MASKS OF MACKBETH** se intitulează volumul (de [illegible] pagini) al scriitorului american Marvin Rosenberg, apărut de curînd în editura University of California Press. — subiect care a fascinat de totdeauna pe actori, critici, spectatori și cititori. Cum schițează Shakespeare, spre exemplu, doi ucigași care ar cîștiga compasiunea spectatorilor din diverse epoci și culturi ? Pentru a explora tainele dramei, autorul acestui documentat volum examinează principalele interpretări ale acesteia, concepute în mai multe țări din patru continente.

● **FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE DANS AL ORAȘULUI PARIS** va număra anul acesta printre invitați și „Nederlands Dans Theater" din Olanda, „Rambert Ballet" din Londra, „Baletul Operei din Hamburg" care va prezenta coregrafii de John Neumeier („Visul unei nopți de vară" de Shakespeare) și „Baletul Operei din Wuppertal" care la

Mihaela Nica : „Vară senină"

rîndul său va evolua cu „Cele șapte păcate capitale" ([illegible] și Bertold Brecht) și „Ducele de Barbă [illegible]" (Bela Bartok) în coregrafia [illegible].

● **ÎN [illegible] KNIGA DIN MOSCOVA** a apărut în traducere în limba rusă cartea de memorii „Mărturisesc că am trăit" a marelui poet chilian Pablo Neruda, laureat al Premiului Nobel pentru literatură. [illegible] sale au fost editate de mai multe ori în Uniunea Sovietică, și acum sînt în curs de apariție o culegere de 4 volume a operelor [illegible], la aceeași editură. „Mărturisesc că am trăit" a fost terminată de scriitor în ultimele [illegible] de viață, dictînd filă cu filă și făcînd [illegible], țintuit la pat de o boală incurabilă. [illegible] consacrate lui Salvador Allende sînt dictate la mijlocul lunii septembrie 1973, puțin înainte de moartea sa.

● **MUZEUL NAȚIONAL DANEZ** oferă în secția de artă populară o expoziție permanentă de costume țărănești. De aproape 150 de ani (1750—1900) [illegible] țărănești și-a păstrat forma familiară [illegible] din picturi și scene din viața de toate zilele. [illegible] inul, toarcerea, țesutul și modelul [illegible] de industria țărănească, o parte [illegible] chiar în casa gospodarilor. Înainte de [illegible] pămîntului în comun, cam prin anul 1800, [illegible] trăiau în comunități sătești, cu ferme [illegible] aproape unele de altele. Oamenii trăiau într-un climat social de întrajutorare reciprocă. Se întîmpla frecvent să trăiască sub același acoperiș [illegible] la trei generații, fiecare membru al [illegible], indiferent de vîrstă, dînd ajutor, pe măsura [illegible], la treburile gospodăriei.

● **ÎN INCINTA INSTITUTULUI PEDAGOGIC DIN VOROȘILOVGRAD** (Ucraina) s-a amenajat un parc-muzeu de sculpturi din piatră lăsate cu aproape [illegible] de ani în urmă pe gorgane și la răscrucile drumurilor de către triburile nomade [illegible]. În umbra arborilor se înșiră idolii polovțieni, gravi și măreți, reînviind amintirea secolului XI, cînd prin stepele din apropierea Mării Negre au trecut polovțienii. Statuile înfățișează oșteni cu coifuri și arme, femei și felurite podoabe.

● **SCRIITORULUI ION LARIAN POSTOLACHE** i-a fost conferită de către guvernul pakistanez medalia comemorativă a centenarului Allama Mohammad Igbal, pentru contribuția sa la marcarea centenarului nașterii poetului-filozof și participarea la Congresul internațional și festivitățile care au avut loc la Lahore în decembrie 1978.

Anghelos Terzakis

În ziua de 2 august s-a stins din viață unul din corifeii scriitorilor greci și un mare prieten al poporului nostru : Anghelos Terzakis.

S-a născut la Nauplia în 1907, oraș străjuit de puternicele ziduri ale cetății Palamidi și de fortăreața Burdzi, tărîm străvechi de o stranie frumusețe, care a zămislit prodigiosul folclor argolic și ale cărui origini sînt îngemănate dincolo de vremuri, cu însăși mitologia. Poate că acest tărîm, leagănul copilăriei și adolescenței sale, care evocă atît de grăitor măreția și restriștele trecutului, l-au îndemnat să se aplece cu pioasă și migăloasă osîrdie asupra cronicelor și mărturiilor milenare ale trecutului ?! Vom cita masivul roman „Prințesa Isabeau" apărut și la noi în 1968 care, sub aspect tematic, constituie o notă aparte în literatura greacă. A. Terzakis abordează o epocă mult mai puțin exploatată de scriitorii greci, care în marea lor majoritate dovedesc o adevărată pasiune pentru subiecte legate de istoria patriei lor — Nikos Kazantzakis, Spiros Melas, Kostas Palamas pentru a-i pomeni doar pe cei mai cunoscuți la noi. În cronica expedițiilor cruciaților și anume a celei de a patra, e consemnată și cucerirea Greciei de către cavalerii franci. Anghelos Terzakis prezintă un amplu și viguros tablou al răzmeriței pornite în secolul al XIII-lea de obștea greacă împotriva cotropitorilor, cavalerii în zale care împodobindu-și pieptarele și stindardele cu simbolul bunătății și al dreptății, s-au dedat la acte de o rară cruzime în flagrantă contradicție cu idealurile în numele cărora organizaseră expediția. Imensul succes de care s-a bucurat „Prințesa Isabeau" explică publicarea celor patru ediții, traducerea ei în multe limbi, consacrînd-o ca pe una din cele mai reprezentative producții literare grecești contemporane.

Din vasta activitate literară a lui Anghelos Terzakis : romane, eseuri, critică dramatică (mulți ani a fost directorul repertoriului Teatrului Național și profesor de istoria teatrului la Conservator) vom menționa faptul că a fost un dramaturg dăruit și că, mai cu seamă piesele sale istorice : „Teofana" și „Împăratul Mihai", scrise în urmă cu trei decenii, sînt reluate în mod statornic de Teatrul Național și se bucură mereu de o impresionantă audiență la public.

În 1959 Anghelos Terzakis ne-a vizitat țara împreună cu o importantă delegație de scriitori. Din impresiile sale de călătorie, în 1964, revista Secolul XX a reprodus cîteva fragmente.

Polixenia Karambi

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

Interviul nostru cu: DORU POPOVICI : „Se poate vorbi despre o dimensiune a eufoniei româno-franceze în cultura noastră"

— Printre compozitorii români pe care publicul francez îi ascultă în aceste zile la posturile de radio, în cadrul emisiunilor dedicate creației muzicale contemporane din întreaga lume, vă aflați și dumneavoastră, stimate Doru Popovici. Este un eveniment important în cadrul relațiilor culturale româno-franceze, pe care vă rog să mi-l prezentați.

— Este vorba despre un interesant ciclu dedicat muzicii românești contemporane, în legătură cu care trebuie accentuat faptul că este pentru prima dată în istoria muzicii românești cînd o radiodifuziune atît de prestigioasă oferă un cadru atît de larg creației noastre muzicale. Au fost alese pentru aceasta foarte multe orientări stilistice pentru ca ascultătorii să aibă o imagine cît mai variată a muzicii noastre scrisă în acest nou profil de epocă.

Fiecare portret componistic a fost inclus într-o emisiune de circa cincizeci de minute, totodată emisiunea respectivă a fost precedată de un amplu interviu cu creatorii prezentați publicului parizian. Dintre aceștia amintesc pe : **Zeno Vancea, Wilhelm Berger, Pascal Bentoiu, Aurel Stroe, Ștefan Niculescu, Doru Popovici, Cornel Țăranu, Mihai Moldovan, Octav Nemescu, Corneliu Dan Georgescu** și foarte mulți alții. Ceea ce este important de reținut, este că stilurile, deși sînt variate, se poate distinge cu ușurință o unitate, o spiritualitate românească obținută prin transfigurarea folclorului nostru. Totodată, participarea în **grup masiv** a asigurat o viziune mai unitară asupra artei noastre sonore, care are ca teză muzica populară, ca antiteză muzica universală cu noile ei mijloace de expresie, obținîndu-se o sinteză care, credem noi, nu este lipsită de interes.

— Fiind de o asemenea proporție și varietate, evenimentul se raportează, cred, în primul rînd, la o tradiție a relațiilor muzicale româno-franceze, după cum, în actualitate, nu poate fi socotit singular.

— Avînd în vedere că există multe interferențe între muzicile celor două popoare, avînd în vedere că George Enescu, Dimitrie Cuclin, Mihail Andricu, Dinu Lipatti, Marcel Mihalovici și mulți alții s-au format la Paris, se poate vorbi de o dimensiune a eufoniei româno-franceze în cultura noastră. În ultimii ani, Vasile Tomescu și-a dat doctoratul la Sorbona tratînd pe larg și în profunzime istoria relațiilor muzicale româno-franceze, iar recent, Carmen Petra Basacopol ne-a dăruit o eminentă carte în limba franceză despre originile muzicii românești prin prisma lucrărilor lui George Enescu, Mihail Jora, Dimitrie Cuclin. Pentru melomanii noștri este bine să amintim că la editura **Salabert** — editura lui Enescu, Honegger și Messiaen — au fost scoase lucrări ale compozitorilor noștri de ieri și de azi. De asemenea, trebuie semnalat unul dintre concertele de muzică românească de la Paris, în care au fost tălmăcite **„Concertul pentru orchestră"** de **Anatol Vieru**, lucrări de **Ion Dumitrescu, Paul Constantinescu** și, bineînțeles, **George Enescu**. Au mai fost prezentate la Paris **„Coloana infinită"** de **Tiberiu Olah**, **„Poem bizantin"** de **Doru Popovici**, **„Divertisment pentru două clarinete și coarde"** de **Dimitrie Capoianu**, iar la radio, opera **„Amorul doctorului"** după Molière, de **Pascal Bentoiu**. Dacă adăugăm prezentarea operei **„Orestia II"** de **Aurel Stroe**, la Avignon, în regia lui **Lucian Pintilie**, nemaivorbind de succesele mari ale lui **Ion Voicu, Mihai Constantinescu, Maria Slătinaru, Dan Iordăchescu, Mihai Brediceanu** și atîția alții, avem o imagine mai clară a prezenței muzicienilor noștri în orașul lumină.

— Sigur că o cultură străină nu-și poate permite să se insinueze în atenția publicului, cît timp acel public nu-i reclamă prezența ca pe o necesitate spirituală, recunoscînd în ea valori estetice, morale, filozofice, originalitate etc. Iar faptul că arta română contemporană este atît de prezentă în lume, nu cred că se poate motiva prin nesfîrșite jocuri ale întîmplării. Fiindcă, luînd numai acest ultim caz, mai greu ni-l închipuim pe ascultătorul parizian dispus să-și piardă vremea cu un compozitor român contemporan cincizeci de minute pe zi, numai pentru că... „politețea ordonă !". Există, bineînțeles, și alte rațiuni.

—Spațiul restrîns nu ne permite să vorbim de sutele de programări ale muzicienilor noștri la Paris. Un lucru este cert : muzica noastră se bucură de o deosebită considerație în Franța, în pofida unor afirmații dușmănoase și calomnioase ale unor pseudo-scriitori (sau ale unor scriitori de prestigiu — **dar profund neinformați**) ca să nu mai vorbim de tandemul comico-tragic al cuplului format din Virgil Ierunca și Monica Lovinescu !

De altfel, volumul al doilea al lui Vasile Tomescu va trata mai deplin relațiile muzicale româno-franceze, ajungînd cu ele pînă-n zilele noastre, dovedind că avem suficiente motive să ne bucurăm de un prestigiu imens, din partea muzicienilor și melomanilor francezi.

Silvia Zabarcencu

Interviul nostru cu: TRAIAN DIACONESCU : „Un omagiu adus fraternității spirituale a popoarelor neolatine"

— Ați primit recent un premiu internațional...

— Am primit de curînd vestea conferirii Premiului literar Francesco Petrarca, la **Centamen poeticum** 1979, decernat de Centrul internațional de studii Petrarca, pentru traducerea în limba latină a **Cîntecului gintei latine** scrisă de „bardul de la Mircești", publicată în **Vita latina**, nr. 74, 1979, la Avignon.

— Care e semnificația acestui premiu ?

— Hotărîrea juriului internațional de la **Fontaine de Vancluse**, format din eminenți „cultores" ai limbii noastre mamă, de a premia versiunea latină a odei latinității, laureată, cu un secol în urmă, la Montpellier, reprezintă un omagiu adus memoriei poetului român precum și fraternității spirituale a popoarelor neolatine de altfel. În scrisoarea primită de la Juriul internațional se subliniază această semnificație : „Sîntem foarte fericiți de a putea sa aducem, prin dumneavoastră, un omagiu care este conferit culturii țării dumneavoastră, această mare națiune latină". Centrul internațional de studii Petrarca este cunoscut în țara noastră pentru premiile pe care le acordă valorificării tradițiilor romanice, realizate de oameni de cultură și artă din diverse țări. Anul trecut a conferit premiul **La Fleur de Laure** poetei și italienistei Eta Boeriu.

— Ce a însemnat Cîntecul gintei latine **la vremea ei ?**

— Poetul român, încununat de Mistral, mărturisea că trimisese la Montpellier oda **Cîntecul gintei latine** nu pentru a fi premiată, ci pentru a oferi un model de limbă română, probînd astfel înrudirea cu toate popoarele de gintă latină. V. Alecsandri era convins că simpatiile născute pe plan literar se vor dovedi fecunde și pe plan politic. Premierea odei sale a confirmat virtuțile spirituale ale poporului latin din spațiul carpatic care, cu un an în urmă, dovedise strălucite virtuți militare în războiul pentru cucerirea Independenței. Poezia bardului de la Mircești a contribuit, într-un moment istoric important, la difuzarea ideii de latinitate a românilor și la afirmarea solidarității culturale între popoarele neolatine. În versiunea neo-latină am renunțat la metrica și prozodica antică și am încercat să găsesc un echivalent al ritmului și al sensului original al textului românesc într-o formulă modernă.

— Ce pregătiți în continuare ?

— Mă pasionează valorificarea moștenirii greco-latine atît prin traduceri (am publicat volumele **Esop, Fabule** și **Seneca**, tragedii) cît și prin studii (menționez : **Contribuții la metafora homerică, Esop și fabula elenă, Universul saturnalic în comedia lui Plaut, Seneca și renovarea tragediei antice**). De asemenea, mă preocupă modalitățile de receptare a culturii antice în literatura noastră, domeniul în care am publicat diverse articole, precum și alcătuirea unei antologii de poezie românească în limba latină pe care sper s-o public în colecția revistei **Vita latina** cea care, în colaborare cu **Centrul internațional de studii Petrarca**, mi-a acordat premiul de poezie pe anul 1979. Aștept apariția în librării a volumului **Horatius, Opera omnia**, la care am colaborat, și pregătesc o ediție **Eminescu și antichitatea greco-latină**.

Gheorghe Negrea

MONDORAMA

Nevoia de semeni

Citeam, acum cîteva luni, un articol-document publicat de revista DER SPIEGEL, în care, enumerîndu-se „fenomenele semnificative din punct de vedere social din ultimele două decenii", se amintea, la loc de frunte, „nevoia de a fi ascultat", fenomen care, de cîțiva ani încoace, capătă proporții de masă în cîteva țări occidentale. Și, remarcabil, cu o frecvență mărită în rîndul tinerilor. „Sînt mii și mii, bărbați și femei, bogați și săraci, care în fiecare seară o pornesc în căutarea cuiva. Acestui necunoscut pe care-l hăituiesc cu disperare, nu-i cer decît un singur lucru : să-i asculte. Să-i lase să vorbească. Să le permită să se îmbete cu propriile lor cuvinte. La telefon sau în prezența cuiva, singur sau în grup, „nevoia de ascultare" a devenit, în acești ultimi ani, un extraordinar fenomen social" — scria LE NOUVEL OBSERVATEUR în marginea unui reportaj despre „Cei care vorbesc noaptea", sau „simptomele refuzului angoasat al singurătății orașelor...".

Într-adevăr, în toate ziarele și revistele ultimului an, pe ultimele pagini, cele deobicei rezervate anunțurilor publicitare mai ieftin plătite poți găsi asemenea texte : „Dacă nu ai cui să-ți povestești viața, vino miercuri seara la ora opt, la Patrice, Montrouge, strada... Am putea constitui un grup de convorbiri mutuale. Ofer localul. Are încălzire centrală". Ideea nu este nouă. În 1945 în climatul psihologic specific sfîrșitului de război mondial, un londonez s-a instalat în Hyde Park cu o masă, două scaune și o pancartă pe care era scris : „Pentru doi shillingi, vă voi asculta necazurile timp de o jumătate de oră"... De atunci, „nevoia de ascultare" a devenit un fenomen cronic, profund semnificativ prin proporțiile sale, prin substituția care ajunge să se opereze în mintea și în sufletul oamenilor alienați de contextul lor social.

Iată, la întîmplare, două mărturii ale tinerilor care frecventează asemenea „grupuri de ascultare", tineri pentru care lumea reală pare să se dizolve într-o pastă incoerentă, lipsită de mesaj și căldură umană, tineri care sînt atît de singuri încît singura lor salvare vine din iluzia cuvintelor. Veronica G..., (studentă, nouăsprezece ani) : „Da, înseamnă ceva să poți ieși din tăcerea de fiecare zi. Ieși din întuneric, urci parcă dintr-o pivniță. E aproape ca și o naștere. Mi s-a spus că primul meu cuvînt adevărat a fost un strigăt. Ca strigătul unui nou-născut...". Claude R... (douăzeci și opt de ani, infirmier) : „Deja de doi ani îmi plătesc două ore pe săptămînă spațiul meu de libertate-egalitate-fraternitate. Le înghit ca pe un drog. Nu mai pot fără ele, n-aș mai putea trăi fără mica mea ședință de conversație"... Ce se întîmplă, de fapt, pentru ca aceste ore de defulare verbală (plătite ca orice ședință psihiatrică normală), să devină necesare asemeni unui drog ? De ce cîteva ore în care fiecare dintre participanți are dreptul să spună cîteva vorbe, înseamnă, după spusele lor, singura posibilitate oferită de a trăi cu adevărat ? De ce, mai departe, există telefoane cu serviciu douăzeci și patru de ore din douăzeci și patru ce asigură „o ascultare competentă și obiectivă a tuturor necazurilor și stărilor depresive" ?

„Indiferența taciturnă a devenit regula noastră de conduită normală. Este, în același timp, un obicei și o apărare" — nota un psiholog încercînd să deslușească premizele fenomenului. Într-adevăr, din această indiferență fundamentală a oamenilor înstrăinați — în spațiul unei mari metropole dar și, datorită unui sistem social și de valori spirituale bazat pe o ierarhie strictă la care ei nu au acces — se naște mai întîi neîncrederea, apoi refuzul total. Căutarea acestor întîlniri în care oamenii, conform unei alte convenții, contra plată, sînt obligați a se asculta unii pe alții, semnifică disoluția finală a unui anume tip de încărcătură spirituală a culturii din care fac parte acești oameni. Căci cultura, aventura cunoașterii în genere, oricît de spectaculară ar fi în aparențele ei exterioare, nu are sens decît prin raportarea ei imediată la cei cărora ea trebuie să li se adreseze.

Iar însingurarea profundă, definitivă a acestor tineri nu este pur și simplu un fenomen care se rezolvă doar la nivelul individual. Ci mărturisește asupra neputinței finale a unui context socio-cultural inapt, în definitiv, de a-și realiza menirea fundamentală. Aceea ca, prin toate mijloacele care-i stau la dispoziție, să creeze un spațiu favorabil contactelor umane, care să genereze un climat propice dezvoltării ființei sociale a omului. Nu cred în virtutea curativă a unor asemenea întîlniri provocate exclusiv de însingurarea morală a oamenilor. Nu pot crede în puterea terapeutică a telefoanelor deschise în permanență mărturisirilor (mai sînt și alte telefoane, destinate exclusiv celor în pragul crizelor de lipsă de drag sau a sinucigașilor potențiali). Pot crede doar în profunda și permanenta nevoie de semeni caracteristică ființei noastre spirituale, a contactului generat nu de disperare și întîmplare, ci de condițiile unei mutuale colaborări într-o lume a dialogului. Dialog în cadrul unei culturi, a unui context socio-cultural pentru care umanismul vizează tocmai o exemplară și reală înțelegere și rezolvare a fireștii nevoi de semeni, de oameni.

Cristian Unteanu

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragoș, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

L

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian